

| Narodni muzej Slovenije |
200 let

NARODNI MUZEJ SLOVENIJE
200 LET

Glavni in odgovorni uredniki:
Tomaž Lazar, Jernej Kotar, Gašper Oitzl

Recenziranje:
Gašper Cerkovnik, Boris Golec, Miha Preinfalk

Lektoriranje:
Borut Petrovič Jesenovec

Oblikovanje:
Polonca Strman

Tisk:
Tiskarna Januš

Naklada:
600 izvodov

© Narodni muzej Slovenije
Ljubljana 2021

Publikacija je izšla s podporo Ministrstva za kulturo Republike Slovenije
in Zavarovalnice Triglav.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

o69(497.4Ljubljana)"1821/2021"(091)

NARODNI muzej Slovenije
Narodni muzej Slovenije : 200 let / [glavni uredniki Tomaž
Lazar, Jernej Kotar, Gašper Oitzl]. - Ljubljana : Narodni muzej
Slovenije, 2021

ISBN 978-961-6981-53-8
COBISS.SI-ID 76181507

9	Pavel Car, Predgovor
13	Tomaž Lazar, Zapuščina bogate preteklosti
I.	
PRVO »DOLGO STOLETJE« MUZEJA	
U S T A N O V A	
23	Jernej Kotar Od ustanovitve Kranjskega deželnega muzeja v Ljubljani do odhoda kustosa Henrika Freyerja (1821–1852)
65	Jernej Kotar Od nastopa Karla Dežmana do preoblikovanja v Narodni muzej (1852–1924)
81	Jure Volčjak Od stanovske ideje do cesarske potrditve. Domovinski/ deželni muzej v Ljubljani v obdobju 1821–1826 v luči dunajskega gradiva
O S E B N O S T I	
111	Jernej Kotar, Matija Križnar, Peter Turk Karel Dežman in njegova muzejska zapuščina
131	Miha Šimac Prvi gradniki muzeja
S T A L N A R A Z S T A V A	
149	Gašper Oitzl Od dvorane v liceju do muzejske palače (1831–1888)
167	Tomaž Lazar Od postopnih nadgradenj do reorganizacije Narodnega muzeja (1889–1947)
M U Z E J S K A S T A V B A	
189	Maja Lozar Štamcar Novorenesančna palača Kranjskega deželnega muzeja
211	Darija Mavrič Čeh Stropna dekoracija Janeza in Jurija Šubica v Narodnem muzeju Slovenije

II.
OSAMOSVAJANJE USTANOV

- 231

Mateja Kos
Umetnostna zbirka – Narodni muzej versus Narodna galerija?
- 247

Bojana Rogelj Škafar, Marko Frelj
Etnografske zbirke in predmeti v Kranjskem deželnem muzeju – obrobni predstavniki dežele Kranjske in eksotični pričevalci neevropskih kultur
- 271

Matija Križnar
Muzejske naravoslovne zbirke in naravoslovci do osamosvojitve Prirodoslovnega muzeja
- 291

Andrej Nared
Od arhivske zbirke Kranjskega deželnega muzeja do Arhiva Republike Slovenije

III.
STROKOVNE ENOTE
NARODNEGA MUZEJA SLOVENIJE

- 317

Tomaž Lazar
Oddelek za zgodovino in uporabno umetnost ter njegovi predhodniki
- 339

Janka Istenič
Arheologija
- 367

Matej Hreščak
Zgodovina knjižnice Narodnega muzeja Slovenije
- 381

Alenka Miškec
Numizmatični kabinet – od prvih zbirk Kranjskega deželnega muzeja do Numizmatičnega kabineta v Narodnem muzeju Slovenije
- 395

Blaženka First
Wintrova zbirka – jedro Grafičnega kabineta Narodnega muzeja Slovenije
- 423

Nataša Nemeček
Zgodovinski pregled konservatorsko-restavratorske dejavnosti v Narodnem muzeju Slovenije
- 442

Viri in literatura

Arheologija

V prispevku razmeroma podrobno opišemo zgodovino arheologije v Narodnem muzeju po letu 1942, ko je v muzej prišel Jože Kastelic (najprej je bil kustos, od jeseni 1945 pa ravnatelj), čas pred tem pa le na kratko. Obravnavala sta ga namreč že Rajko Ložar¹ in Stane Gabrovec,² pregleda razvoja arheologije v muzeju med drugo svetovno vojno in po njej pa doslej nismo imeli. Poleg tega je arheološko delovanje Karla Dežmana, ki pomeni zelo pomemben del razvoja arheologije v muzeju (in na Slovenskem), tema posebnega poglavja te knjige.³

Od začetkov do druge svetovne vojne

Prve predmete, ki jih hrani Arheološki oddelek, je muzej pridobil kot darila takoj po letu 1821, na primer leta 1822 del rimskega bronastega konjeniškega kipa s Trojan,⁴ leta 1823 rimsko hišasto žaro iz Drnovega pri Krškem⁵ in leta 1827 eno od železnodobnih čelad iz znamenitega zaklada, ki so ga našli pri Ženjaku blizu graščine Negova v Slovenskih goricah.⁶ Precej predmetov so zbrali ob čiščenju in poglabljanju struge Ljubljance v Ljubljani med Tromostovjem in izlivom Gradaščice v letih 1825–1828 in 1837/8.⁷

Večino predmetov so našli po naključju, največkrat pri kmetijskih delih in izkopih zaradi gradbenih del, zato je muzejski kustos lahko zapisal le skope podatke o kraju in okoliščinah odkritja. Med izjemami je rimski pozlačen kip moškega v togi. Odkrili so ga leta 1836 v Ljubljani pri kopanju temeljev za stavbo, imenovano Kazina.⁸ Farmacevt Henrik Freyer, kustos muzeja med letoma 1832 in 1852, si je na terenu ogledal situacijo, jo opisal in objavil poročilo, ki je izraz ostrovidnega opazovanja

¹ Ložar 1941.

² Gabrovec 1971.

³ Gl. članek Karel Dežman in njegova muzejska zapuščina.

⁴ Zgornja čeljust z nozdrvmi konja, NMS, inv. št. R 1811a. Illyrisches Blatt 1832/5, 4. 2. 1832, str. 18, št. 198; Deschmann 1888, str. 105, št. 1.

⁵ NMS, inv. št. R 738. Illyrisches Blatt 1832/6, 11. 2. 1832, str. 24, št. 266; Deschmann 1888, str. 105, št. 22.

⁶ Deschmann 1888, str. 85, št. 10; Karl, Mele 2013; Karl idr. 2019; Jerin 2021.

⁷ Gaspari 2009a, str. 24–25, sl. 4.

⁸ Stavba stoji še danes na vogalu, ki ga na zahodu omejuje Slovenska cesta in na jugu Kongresni trg.

in sistematičnega podajanja vsebine.⁹ Več kot stoletje in pol pozneje je njegovo poročilo omogočilo spoznanje o izjemnosti nagrobnega spomenika, ki mu je kip pripadal.¹⁰

Poleg gradiva s Kranjskega je v muzej v tem času začelo pritekati eksotično arheološko gradivo, največ iz Egipta. Darovali so mu ga kranjski domoljubi. Največ gradiva je muzej dobil od Antona Lavrina, avstrijskega generalnega konzula v Egiptu; največjega zanimanja je bila deležna človeška mumija, ki je v muzej prispela leta 1846.¹¹

Freyerjevo mesto v muzeju je leta 1852 prevzel Karel Dežman, ki je pred tem na Dunaju študiral pravo in medicino. Najprej se je več kot dvajset let ukvarjal z naravoslovjem ter si na tem področju na Dunaju in drugje v avstrijskih deželah pridobil velik sloves. Po odkritju kolišč pri Igu na Ljubljanskem barju leta 1875, kjer je vodil prva arheološka izkopavanja na slovenskem ozemlju (1875–1877), ga je zanimala predvsem arheologija. S Ferdinandom Schulzem, pomočnikom v muzeju, in zunanjimi sodelavci je izkopaval številna grobišča iz železne dobe in pridobil zelo veliko gradiva, ki je še danes jedro prazgodovinske zbirke muzeja. Z izkopavanji rimskih grobišč v Drnovem pri Krškem in drugje je obogatil rimsko zbirko.¹² Poleg tega je organiziral sistematično iskanje arheoloških predmetov na dnu Ljublanice na Vrhniki.¹³ O rezultatih arheoloških raziskav je redno pisal v poročilih Prazgodovinske komisije in Antropološkega društva, ki so izhajala na Dunaju.¹⁴

Dežman je obsežno arheološko gradivo pokazal na stalni razstavi v novi stavbi muzeja, za katero je bil sam najzaslužnejši. Leta 1888 je izšel njegov vodnik po razstavi,¹⁵ ki je prvi na arheoloških najdbah temelječi pregled prazgodovine in rimske dobe na Kranjskem.

Dežman je bil tesno povezan z razvojem prazgodovinske arheologije v Evropi in jo je na Kranjskem utemeljil kot znanstveno vedo.¹⁶ Bil je arheolog evropskega formata in odličen organizator. Umrl je na začetku leta 1889.

Za Dežmanom je na mesto kustosa v Ljubljanskem muzeju prišel na Dunaju izobraženi Alfonz Müllner. Po izobrazbi je bil naravoslovec,¹⁷ deloval pa je predvsem kot arheolog. Pred prihodom v muzej je objavil

⁹ Freyer 1851. Freyer je poročilo poslal dunajskemu numizmatiku in arheologu Josefu Arnethu in ta ga je objavil: Arneth 1851, str. 7–8.

¹⁰ Istenič 2013.

¹¹ Bras Kernel 2014; Kajfež, Pflaum 2014, str. 44–49.

¹² Gl. članek Karel Dežman in njegova muzejska zapuščina.

¹³ Horvat 1990, str. 58; Gaspari 2009a, str. 27.

¹⁴ Mittheilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien; Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale.

¹⁵ Deschmann 1888.

¹⁶ Gl. članek Karel Dežman in njegova muzejska zapuščina.

¹⁷ Schmid 1918.

več del, na primer leta 1875 poročilo o svojih izkopavanjih grobišča iz pozne bronaste dobe v Rušah,¹⁸ leta 1879 knjigo, v kateri je podal napačno domnevo, da je bilo rimsko mesto Emona na Igu,¹⁹ in leto pozneje poročilo o svoji topografiji notranjskih gradišč, ki vsebuje skice in druge, še danes dragocene podatke.²⁰

Müllner je kmalu po začetku svojega delovanja v muzeju v Ljubljani leta 1890 izkopal rimsko ladjo pri Lipah na Ljubljanskem barju in objavil poročilo,²¹ ki ga kaže kot dobrega opazovalca in izkopavalca; dal je narediti natančen model ladje v merilu 1 : 10, ki je še danes zelo dragocen eksponat, in se odločil za prenos dela ladje v muzej ter zasutje preostalega na kraju samem.²²

Leta 1892 je izkopaval v Jami pod Predjamskim gradom, leta 1897 in 1898 pa v Ljubljani pokopališče iz 14. do 18. stoletja ter gotske in baročne temelje nekdanje cerkve sv. Elizabete na mestu, kjer so nato zgradili Kresijo (pri Tromostovju, danes na vogalu med Cankarjevim nabrežjem in Stritarjevo ulico) – to sta bili prvi arheološki raziskavi srednjeveških najdišč na Slovenskem.²³

Območje severnega grobišča Emone, ki je bilo ogroženo zaradi predvidene gradnje hotela, je Müllner leta 1898 raziskal in izkopal 101 rimski grob. Bil je torej prvi, ki se je načrtno lotil arheoloških izkopavanj Emone.²⁴

Poročila o odkritjih je ažurno objavljal v muzejski reviji *Argo*, ki jo je sam ustanovil. Poleg tega je napisal obsežno študijo o zgodovini železarstva na Kranjskem, Goriškem in v Istri.²⁵ Precej manj uspešen je bil pri preprečevanju odtekanja arheološkega gradiva v muzeje zunaj Kranjske.²⁶

Müllnerjevi najtrajnejši sledi v muzeju sta oštevilčenje in popis vsega gradiva, ki sta temelj postopka inventarizacije. Poleg naravoslovne in drugih zbirk muzeja je vpisal 5267 inventarnih številk najdb s kolišč na Ljubljanskem barju, 5098 številk drugih prazgodovinskih in 3738 številk rimskih predmetov.²⁷ Pri tem mu je bila vodilo oblika (tip) predmetov, najdiščnim podatkom pa je namenil malo pozornosti, in to so mu pozneje očitali.²⁸ Čeprav so bili ohranjeni najdiščni podatki že

¹⁸ Müllner 1875.

¹⁹ Müllner 1879.

²⁰ Müllner 1880.

²¹ Müllner 1892a. O ladji: Gaspari 2017, str. 138–141, sl. 120 (s citirano starejšo literaturo).

²² Gaspari 2009b.

²³ Müllner 1892b; Müllner 1892d; Müllner 1894b; Müllner 1897b; Stare 1991; Predovnik, Nabergoj 2010, str. 247–248, 281.

²⁴ Petru 1972, str. 19, 101–110.

²⁵ Müllner 1909.

²⁶ Gabrovec 1971, str. 41–42. O stanju v času Dežmana gl. članek Karel Dežman in njegova muzejska zapuščina.

²⁷ Dokumentacija AO, Inventarne knjige B, P, R.

²⁸ Gabrovec 1971, str. 40.

takrat skopi, neurejeni ali celo zamešani in založeni²⁹ ter bi njihovo pregledovanje Müllnerju vzelo toliko časa, da bi inventariziral veliko manj predmetov, je njegovo pomanjkanje zanimanja za te podatke gotovo poslabšalo povezavo med predmeti in podatki o okoliščinah ob njihovem odkritju.

Kakovostne fotografije tipološko razvrščenih predmetov je Müllner objavil v delu *Typische Formen*,³⁰ ki ga je izčrпно predstavil, komentiral in pohvalil Paul Reinecke, utemeljitelj srednjeevropske kronologije kovinskih dob prazgodovine.³¹

Leta 1905, dve leti po tem, ko je Müllner zapustil muzej, je tja za kustosa prišel Walter Schmid – nekdanji redovnik, ki je najprej študiral pravo na Dunaju, nato teologijo, ter med letoma 1902 in 1904 še zgodovino, arheologijo in geografijo na univerzi v Gradcu.³² Bil je prvi kustos v ljubljanskem muzeju, ki po izobrazbi ni bil naravoslovec.

Schmidovo delovanje v muzeju je bilo kratko, do maja leta 1909,³³ a intenzivno. Izkopaval je med drugim severno grobišče Emone,³⁴ veliko grobišče iz časa preseljevanja ljudstev Kranj-Lajh³⁵ in zgodneslovansko grobišče v Srednji vasi v Bohinju.³⁶ Precej najdb je prišlo v ljubljanski muzej z njegovih izkopavanj po maju 1909. To velja na primer za večino najdb z južnega dela Emone med letoma 1909 in 1912³⁷ ter za izkopavanja v tridesetih letih na Dolgih njivah na Vrhniki³⁸ in na Ulaki.³⁹ Velika težava je, da v muzej z gradivom ni prišla izkopavalna dokumentacija. Schmid jo je odnesel s seboj v Gradec.⁴⁰ Leta 1912 je namreč postal

²⁹ Jerin 2021; gl. članek Karel Dežman in njegova muzejska zapuščina.

³⁰ Müllner 1900a.

³¹ Virchow idr. 1900, str. 592–600; Gabrovec 1971, str. 40.

³² Kastelic 1951, str. 293.

³³ Vzroke, da je Schmid izgubil službo kustosa v muzeju, omenjata: Kastelic 1951, str. 293; Jezernik 2011, str. 21–25. Prim. tudi Arhiv NMS, šk. 1946, št. 535/46, Schmidovo pismo Jožetu Kastelicu, 26. 11. 1946.

³⁴ Izkopavanja 1904–1907. Gl. Schmid 1906; Petru 1972, str. 18–19, 23–101. Gradivo je Schmid inventariziral, dokumentacijo o izkopavanjih pa je odnesel v Gradec. Na začetku 21. stoletja je Arheološki oddelek naredil kopije te dokumentacije, ki jo hrani Deželni muzej Joanneum.

³⁵ Tam je izkopaval leta 1905 (Schmid 1907; Stare 1980, str. 8) ter najdbे prinesel v muzej in inventariziral, ni pa v muzeju pustil dokumentacije o izkopavanjih. Trije Schmidovi terejski dnevniki, ki opisujejo ta izkopavanja, so v zapuščini Joachima Wernerja, med letoma 1947 in 1974 profesorja na Inštitutu za prazgodovino in zgodnji srednji vek univerze v Münchnu. Gl. Arhiv AO, št. 564, Dopis Berndu Páffgena, 8. 9. 2008.

³⁶ Poročilo o izkopavanjih je objavil v članku, ki obravnava staroslovanska grobišča Kranjske. Gl. Schmid 1908c.

³⁷ Schmid je izkopaval na posestih nemškega viteškega reda, ki je izkopavanja financiral. Gl. Schmid 1913, str. 61–62. Jože Kastelic je zapisal: »Nemški viteški red na Dunaju ima najlepše gradivo iz izkopavanj Emone.« (Arhiv NMS, šk. 1945, št. 162a, rokopis Referat za arheologijo posebej), vendar ga na sedežu tega reda na Dunaju sedaj ni (Boris Vičič, ustno). Najdbe, ki so prišle v Kranjski deželni muzej, je inventarizirala šele Sonja Petru. Iz zapisov v inventarni knjigi sklepamo, da je imela na voljo zelo skope najdiščne podatke (morda listke ob predmetih, prim. Horvat 1990, str. 51), ki se niso ohranili. Dokumentacije o izkopavanjih muzej nikoli ni imel; majhen del (zadeve, ki so objavljene v: Schmid 1913) hrani nemški viteški red na Dunaju (Boris Vičič, ustno), za preostalim je izginila sled.

³⁸ Horvat 1990, str. 50–51. Gradivo je inventarizirala Jana Horvat leta 1986.

³⁹ Gaspari 2020, str. 148–149.

⁴⁰ Arhiv NMS, šk. 1945, št. 162a, Jože Kastelic, rokopis Referat za arheologijo posebej.

predstojnik Prazgodovinskega oddelka in Numizmatičnega kabineta v Deželnem muzeju Joanneum. Tam hranijo del te dokumentacije, ki je strokovni javnosti na voljo;⁴¹ preostala Schmidova dokumentacija nam ni dostopna⁴² oziroma ni jasno, kje jo hranijo.⁴³

Schmid je precej gradiva inventariziral in preuredil stalno razstavo.⁴⁴ Poleg tega je pisal znanstvene razprave z vsebinami od bronaste dobe do zgodnjega srednjega veka, na primer o izsledkih svojih izkopavanj Emone.⁴⁵

Schmidov naslednik Josip Mantuani, ravnatelj muzeja med letoma 1909 in 1924, je na Dunaju diplomiral iz umetnostne zgodovine in arheologije ter je med letoma 1920 in 1923 na novoustanovljeni ljubljanski univerzi kot honorarni profesor med drugim predaval predmeta Latinska epigrafika ter Izbrana poglavja o antiki in tehniki,⁴⁶ vendar se z arheologijo v muzeju ni veliko ukvarjal.⁴⁷ Velja pa omeniti, da je poskrbel, da je muzej pridobil pomembne arheološke zbirke, na primer zbirko predmetov iz reke Ljubljanice (največ je rimskih)⁴⁸ ter rimske najdbe iz Polhovega Gradca in emonskih grobov.⁴⁹

Mantuanijev naslednik na mestu ravnatelja (od leta 1924 oziroma 1928 do 1945⁵⁰) je bil Josip Mal, ki je na Dunaju doktoriral iz zgodovine. V poročilu o delovanju muzeja v obdobju med letoma 1923 in 1927 je precej prostora namenil novim arheološkim pridobitvam, ki pa jih niso odkrili med arheološkimi raziskavami.⁵¹

V malo manj kot dvajset let dolgem obdobju med Schmidovim odhodom iz muzeja in zaposlitvijo Rajka Ložarja novembra 1928 v muzeju torej ni

⁴¹ Prim. npr. op. 34; Horvat 1990, str. 51; Gaspari 2020, str. 149.

⁴² Prim. op. 35.

⁴³ Prim. op. 35, 37.

⁴⁴ Kastelic 1951, str. 299; Ložar 1941, str. 128–129.

⁴⁵ Šmid 1909a; Schmid 1913. Druge objave navajata: Ložar 1941, str. 128–129, 131–145; Kastelic 1951.

⁴⁶ Novaković 2004, str. 15, 21–22, 25–27, 31.

⁴⁷ Mantuani je deloval predvsem na področju umetnostne zgodovine, muzikologije in etnologije. Höfler, Cerkovnik 2012; Mahnič 2019. Njegovo delovanje na arheološkem področju omenjata: Stelè 1933 (tudi citati maloštevilnih objav z arheološkega področja); Kastelic 1994, str. 83–84.

⁴⁸ Bras Kernel 2006. Pomemben del zbirke so pozneje muzeju odtujili. Na začetku petdesetih let 20. stoletja se je namreč šest predmetov (med njimi izjemen primerek rimskega gladija in reliefno okrašenih srebrnih okovov pripadajoče nožnice) pojavilo kot del zbirke višjega preparatorja in zbiralca vojaških starin Janka Vertina, ki je bil povezan z Mestnim muzejem (<https://www.obrazislovenskihpokrajin.si/oseba/vertin-janko/>; <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi777285/>, obiskano: 26. 7. 2021), in prevladalo je zmotno mnenje, da so ti predmeti zakladna najdba. Gl. Istenič 2003, str. 281–282, 290, 294, 296. Predmete zdaj hrani Mestni muzej Ljubljana, kjer so jih inventarizirali leta 1991 (MGML, inv. št. Z1–6; pozneje so dobili nove inventarne številke – rimski gladij z nožnico npr. inv. št. 510:LJU;32617). V inventarni knjigi piše, da je muzeju predmete podaril Vertin, ni pa podatka, kdaj se je to zgodilo. Za podatke o zapisu v inventarni knjigi se zahvaljujem Bernardi Županek iz Mestnega muzeja Ljubljana.

⁴⁹ Mal 1926–1927, str. 26–30.

⁵⁰ O upokojitvi Josipa Mantuanija in zapletih ob imenovanju Josipa Mala za ravnatelja muzeja gl. Cerkovnik 2013.

⁵¹ Mal 1926–1927, str. 23–26.

SL. 1
Prazgodovinska zbirka Deželnega muzeja v Ljubljani med letoma 1905 in 1926. (Foto: dokumentacija AO)

bilo kustosa, ki bi opravljal predvsem arheološko delo. Sicer se morda ne bi zgodilo, da za znamenito zbirko vojvodinje Mecklenburške, ki jo je Mantuani popisal in leta 1924 shranil v muzeju, muzej in država kljub zelo nizko ocenjeni vrednosti nista našla denarja za odkup.⁵²

Rajko Ložar je študiral umetnostno zgodovino in antično arheologijo najprej v Ljubljani⁵³ in nato na Dunaju. Tam je leta 1927 doktoriral iz rimskih sarkofagov iz Norika in Panonije.⁵⁴ Ob nastopu službe v muzeju novembra 1928 je imel 24 let. Čeprav je poleg arheoloških del prvih deset let vodil še knjižnico, grafični in numizmatični kabinet,⁵⁵ je bil po Walterju Schmidu prvi, ki je pri delu v muzeju dal prednost arheologiji.

Že na začetku svojega delovanja v muzeju je napisal arheološki del vodnika po zbirkah muzeja.⁵⁶ Leta 1932 je (z ravnateljem muzeja Josipom Malom ter Balduinom Sario, profesorjem antične zgodovine in arheologije na ljubljanski univerzi⁵⁷) izbral predmete iz zbirke vojvodinje Mecklenburške, ki jih je smel obdržati muzej;⁵⁸ drugo so prodali na dražbi v tujini.⁵⁹

Ložar je imel veliko dela na terenu. Po prvi svetovni vojni v novi državi spomeniškovarstvena služba namreč ni skrbela za arheologijo. Na to je Ložar večkrat opozoril.⁶⁰ Izkopaval je med drugim rimske grobove v Ljubljani⁶¹ in v Globodolu pri Mirni peči⁶² ter poznoantično naselje na Gradišču nad Bašljem.⁶³ Trudil se je za muzej pridobiti čim več imenitnih najdb, ki so jih izkopali kopači na črno, in je grozilo, da jih bodo prodali v tujini.⁶⁴ Zaradi časovne stiske je objavljaj le kratke razprave, večinoma o najzanimivejših pridobitvah muzeja v zadnjih desetletjih.⁶⁵

Leta 1939 je Ložar nadzoroval postavitve dveh velikih pokritih lop na notranjem dvorišču muzeja; v njih so uredili lapidarij rimskih in

⁵² Dular 2009b, str. 34–43.

⁵³ Novaković 2004, str. 27–30.

⁵⁴ Ložar-Podlogar 2005, str. 23–25. Objava doktorata: Ložar 1934a.

⁵⁵ Gabrovec 2005, str. 130; Ložar-Podlogar 2005, str. 21–27; Nabergoj 2005, str. 159–161, 168.

⁵⁶ Ložar 1931.

⁵⁷ Novaković 2004, str. 32–36.

⁵⁸ Ložar 1934b, str. 8. Muzej je dobil okoli 200 predmetov ali odstotek zbirke.

⁵⁹ Dular 2009b, str. 43.

⁶⁰ Gabrovec 2005, str. 129–130; Nabergoj 2005, str. 168–169, 175; Novaković 2005, str. 139.

⁶¹ Petru 1972, str. 19.

⁶² Petru 1969, str. 85–87.

⁶³ Karo idr. 2017, str. 167.

⁶⁴ Ložar 1935a, str. 97; Ložar 1937a, str. 3; Ložar 1937b, str. 73; Gabrovec 2005, str. 130; Nabergoj 2005, str. 172–173. Ob branju o Ložarjevem neenakem boju z Albinom Hrastom iz Vira pri Stični, ki je z delovanjem na črno uničeval arheološka najdišča Kranjske, ugotavljamo, da se zgodovina ponavlja, saj se arheologija v 21. stoletju ukvarja z istim problemom.

⁶⁵ Npr. Ložar 1934b; Ložar 1935a; Ložar 1935b; Ložar 1937a; Ložar 1937b; Ložar 1938; Ložar 1937–1940. Bibliografija Rajka Ložarja: Dular 1987.

srednjeveških spomenikov.⁶⁶ Po odhodu v Etnografski muzej leta 1940⁶⁷ je še opravljal nekatera arheološka dela v Narodnem muzeju.⁶⁸ Poleg tega je objavil pregled zgodovinskega razvoja arheoloških študij na Slovenskem in svoj pogled na stanje arheološke vede v Sloveniji. V njem se je med drugim zavzel za arheološko raziskovanje visokega in poznega srednjega veka,⁶⁹ ki ga je zagovarjal tudi v drugih delih.⁷⁰

Od konca tridesetih let do junija 1941 so iz muzeja ob več priložnostih ukradli zlate in druge predmete.⁷¹

⁶⁶ Nabergoj 2005, str. 166, op. 23.

⁶⁷ Ložar-Podlogar 2005, str. 30–33; Arhiv NMS šk. 1940, št. 478, 486. Arhivski viri kažejo, da je bil Ložar jeseni 1940 še kustos v Narodnem muzeju (npr. Arhiv NMS, šk. 1940, št. 657), čeprav je 12. avgusta 1940 potrdil, da je prevzel vodenje Etnografskega muzeja (Arhiv NMS, šk. 1940, št. 186).

⁶⁸ Leta 1941 je npr. načrtoval izkopavanja za Narodni muzej (Arhiv NMS, šk. 1941, št. 58, 84, 105k, 174k), zanj opravil najmanj eno službeno pot (Arhiv NMS, šk. 1941, št. 224k) in skrbel za del z arheologijo povezane korespondence (Arhiv NMS, šk. 1941, št. 67k, 195k); morda so z njim povezani izkopavalni načrti Narodnega muzeja istega leta (Arhiv NMS, šk. 1941, št. 48k). Ravnatelj Josip Mal v pismu z dne 16. januarja 1943 piše, da je Ložar »upravitelj arheološkega oddelka« (Arhiv NMS, šk. 1942, št. 16), iz poročil Jožeta Kastelica za leti 1942 in 1943 pa izhaja, da je Ložar dajal nasvete Kastelicu in da je npr. Ložar leta 1943 inventariziral 95 prazgodovinskih predmetov. Arhiv NMS, šk. 1943, št. 435.

⁶⁹ Ložar 1941, str. 146.

⁷⁰ Nabergoj 2005, str. 176–183.

⁷¹ Npr. Arhiv NMS, šk. 1939, št. 199; šk. 1940, št. 420, 427, 401; šk. 1941, št. 37k; šk. 1942, št. 240.

SL. 2
Rajko Ložar z delavci med izkopavanji
rimskega grobišča v Globodolu pri
Mirni peči novembra 1939. (Foto:
zasebni arhiv Helene Ložar-Podlogar)

SL. 3
Omare na stalni razstavi v
tridesetih letih 20. stoletja.
(Foto: dokumentacija AO)

Obdobje Jožeta Kastelica (1942–1969)

Na začetku januarja 1942 so v muzeju zaposlili Jožeta Kastelica, pred tem »tajnika-pripravnika« v klasični gimnaziji v Ljubljani.⁷² Bil je diplomant klasične filologije na ljubljanski univerzi. Ta študij je bil v Ljubljani takrat tesno povezan z antično zgodovino in arheologijo, ki ju je predaval Balduin Saria, pred tem kustos Narodnega muzeja v Beogradu.⁷³

Kastelic je v muzeju skrbel predvsem za arheologijo (tudi za spomeniškovarstveno službo) in numizmatiko ter je ravnatelju Malu pomagal pri korespondenci.⁷⁴ Na področju arheologije je med drugim inventariziral prvih 161 rimskih napisnih spomenikov in začel urejati arheološki arhiv ter snoval predmetno in najdiščno kartoteko.⁷⁵

⁷² Kastelic je imel v muzeju najprej mesto »tajnika-pripravnika«, januarja 1945 pa je postal »pripravnik kustosa«. Gl. Arhiv NMS, personalna mapa Jožeta Kastelica; šk. 1941, št. 201k, 228k; šk. 1942, št. 1; šk. 1944, št. 41; šk. 1945, št. 39, 42. Pismo pooblaščenca spomeniškega varstva operativnega območja Jadransko primorje Walterja Frodla z dne 19. decembra 1944 Josipu Malu nakazuje, da imenovanje Kastelica za »pripravnika kustosa« ni potekalo povsem gladko. Gl. Arhiv NMS, šk. 1944, št. 464.

⁷³ Novaković 2004, str. 32–36, 44–45.

⁷⁴ V rokopisnih uradnih dopisih, ki so dvojezični (v slovenskem in italijanskem jeziku), je italijansko besedilo v Kasteličevi pisavi. Arhiv NMS, šk. 1942, 1943.

⁷⁵ Arhiv NMS, šk. 1943, št. 435. Poročili direktorju muzeja za leto 1942 in 1943. Dokumentacija AO, Inventarna knjiga L (lapidarij).

Poleti 1941 in 1943 je več mesecev preživel v Italiji (dva meseca v Perugii⁷⁶ in tri mesece v Rimu⁷⁷); tam je spoznal izjemne antične ostaline, bogate knjižnice in pomembne raziskovalce antičnega sveta.⁷⁸ Doktoriral je na ljubljanski univerzi leta 1943.⁷⁹

Po zaprtju stalne razstave na začetku septembra 1943 so predmete fotografirali in shranili v zaboje⁸⁰ ter na začetku leta 1944 shranili v zasilnem zaklonišču v kleti muzeja.⁸¹

Ko so februarja 1945 ustanovili Arheološki in Kulturnozgodovinski oddelek muzeja, je Kastelic postal vodja (in edini zaposleni) prvega.⁸² V

⁷⁶ Arhiv NMS, personalna mapa Jožeta Kastelica.

⁷⁷ Arhiv NMS, personalna mapa Jožeta Kastelica; šk. 1943, št. 163, 185, 204 (odobritev študijskega dopusta 4. 6.–15. 8. 1943), 233, 275, 435.

⁷⁸ Arhiv NMS, šk. 1943, št. 275.

⁷⁹ Arhiv NMS, personalna mapa Jožeta Kastelica; šk. 1943, št. 435; šk. 1945, št. 39.

⁸⁰ Poročilo direktorju muzeja za leto 1943 (Arhiv NMS, šk. 1943, št. 435). Fotografiranje: Jerin 2021; Arhiv NMS, šk. 1944, št. 152, 171, 190, 211.

⁸¹ Npr. Arhiv NMS, šk. 1944, št. 44, 129, 150 (spremni dopis Kastelica k seznamu v zaklonišču v »kleti proti Šubičevi ulici« deponiranih predmetov, datiran 28. 3. 1944); šk. 1947, št. 208/1.

⁸² Odlok Pokrajinske uprave v Ljubljani (Arhiv NMS, šk. 1945, št. 79): »arheološko prehistorični oddelek«. Arhivski dokumenti kažejo, da je bila zamisel o arheološkem oddelku živa ali celo v praksi uveljavljena najpozneje leta 1941, ko je direktor Josip Mal v dveh uradnih dopisih omenil arheološki oddelek. Gl. Arhiv NMS, šk. 1941, št. 105k, 120. Na samostojnost arheologije v muzeju kažeta tudi Kasteličevi poročili o delu za leti 1942 in 1943. Gl. Arhiv NMS, šk. 1943, št. 435. Prim. Arhiv NMS, šk. 1942, št. 20.

SL. 4
Jože Kastelic na izkopavanjih na Pristavi na Bledu leta 1949. (Dokumentacija AO, foto: Rudolf Berce)

novih zgodovinskih okoliščinah po 9. maju 1945 je v elaboratih⁸³ opisal stanje arheologije v Narodnem muzeju in v Sloveniji kot zelo slabo, pa tudi do razmer v slovenskih muzejih je bil zelo kritičen. Poleg teh kritičnih ocen pa je napisal konkreten predlog zasnove muzejske mreže in spomeniškega varstva v Sloveniji.⁸⁴

Stavba Narodnega muzeja med drugo svetovno vojno ni utrpela večje škode⁸⁵ in gradivo ni bilo huje poškodovano.⁸⁶ Po koncu vojne so začasno deponirano gradivo prenesli iz zasilnih zaklonišč in pripravili stalno razstavo; odprli so jo 13. oktobra 1945.⁸⁷

V novih časih je bil Kastelic, ki ni bil le večstransko nadarjen in široko humanistično izobražen mlad kustos, ki je govoril tri svetovne jezike, ampak je tudi od zgodnje mladosti prijateljeval s svobodomiselnimi

mladimi slovenskimi izobraženci,⁸⁸ za oblast primernejši ravnatelj muzeja kot Mal, zato je 1. novembra 1945 prevzel njegovo vodenje.⁸⁹

Kastelic ob prevzemu ravnateljstva še ni dopolnil 33 let.⁹⁰ Že prvo leto se je zavedel, da je prostorska stiska velika težava, in predlagal več rešitev,⁹¹ a zanje ni dobil podpore.⁹² Svoje delovanje v prvih letih vodenja muzeja in pogled na zgodovino muzeja ter na njegov prihodnji razvoj je objavil pet let pozneje.⁹³

Leta 1947 so temeljito preuredili razpored razstavnih in drugih prostorov treh muzejev v stavbi, tj. Prirodoslovnega, Etnografskega in Narodnega muzeja. Arheološka razstava je dobila pet dvoran in je bila, skupaj s kulturnozgodovinsko razstavo, nameščena v prvem nadstropju, ki si ga je Narodni muzej delil – enako kot danes – s Prirodoslovnim muzejem.

⁸⁸ Arhiv NMS, šk. 1946, št. 552, Jože Kastelic, Življenjepis. Med drugim je omenil, da se je pridružil Osvobodilni fronti.

⁸⁹ Zapisnik o predaji in prevzemu poslov z dne 31. oktobra 1945. Gl. Arhiv NMS, šk. 1945, št. 325. Do 31. maja 1947 je imel Kastelic položaj vršilca dolžnosti ravnatelja. Gl. Arhiv NMS, personalna mapa Jožeta Kastelica. Josip Mal najpozneje od 22. maja 1945 muzeja ni vodil povsem samostojno, saj je od takrat dopise muzeja podpisoval »začasni delegat ministrstva prosvete Maksim Gasparič«. Npr. Arhiv NMS, šk. 1945, št. 153, 189, 209, 239, 245. Okoliščine razrešitve Josipa Mala z mesta direktorja opisuje članek *Od postopnih nadgradenj do reorganizacije Narodnega muzeja (1889–1947)*.

⁹⁰ Kokole 2003; Arhiv NMS, personalna mapa Jožeta Kastelica (Odlok o imenovanju za začasnega vršilca dolžnosti ravnatelja, 8. 10. 1945).

⁹¹ Situacijo je opisal takole: »Zaradi velikega pomanjkanja prostora v zgradbi ni na noben način mogoče držati v redu zbirk radi prenakupičenega gradiva, ker ni nikjer prostorov za depoje in shrambe. Uslužbenstvo mora delati v nezdravih kletih in prenatrpanih sobah.« Gl. Arhiv NMS, šk. 1946, št. 441, mapa Adaptacija. Gl. tudi: Arhiv NMS, šk. 1946, št. 368, Gradbeni program Narodnega muzeja v Ljubljani.

⁹² Slovenski etnografski muzej se je izselil leta 1997, Prirodoslovni pa je še vedno v stavbi.

⁹³ Kastelic 1950. Prim. Arhiv NMS, šk. 1946, št. 413/46, Kasteličev elaborat Osnutek diskusijske snovi za konferenco o muzejih, namenjen Ministrstvu za prosveto, 16. 10. 1946.

SL. 5
Stalna razstava leta 1954, pogled iz »rimske« proti »halštatski« dvorani. (Dokumentacija AO, foto: Nučič)

Pri obnovi stalne razstave, ki so jo odprli 6. maja 1947,⁹⁴ je Kastelica vodila misel, da je razstava namenjena obiskovalcem, ki niso strokovnjaki za arheologijo. Število razstavljenih predmetov je zelo zmanjšal; tako se je postavitev približala tedanjim vzorom.⁹⁵ Zaporedje ogleda je obiskovalca vodilo od prazgodovinske do meščanske materialne kulture 18. stoletja. Predmeti arheološkega dela razstave niso bili več razstavljeni »po njihovi sistematiki, ampak po njihovi tematiki« oziroma »po strogem principu grupacije po najdiščih« in tako, da so pokazali značilnosti posameznih obdobj, hkrati pa so pri njihovem izboru upoštevali še »optično-estetske ter ostale popularizacijske momente«.⁹⁶

Pomembna in dobra odločitev, da se postopno loči razstavne prostore od depojskih,⁹⁷ je povzročila problem ustreznega prostora za hranjenje nerazstavljenega gradiva. Po več začasnih rešitvah je oddelek dobil

⁹⁴ Hkrati je potekala obnova stalne razstave Etnografskega in Prirodoslovnega muzeja. Npr. Arhiv NMS, šk. 1947, št. 33/3, 45/1, 95/1; šk. 1948, št. 37/2.

⁹⁵ Leta 1941 je bilo razstavljenih 60 %, po novem pa 10 % vseh arheoloških predmetov. Gl. Kastelic 1950, str. 197, 199. Mnenje »iz muzejev je treba napraviti vzgojne ustanove za narod, razbremeniti muzejske eksponate in jih smotno grupirati, študijski material pa brezobzirno staviti v depoje, ki pa morajo biti seveda strokovno urejeni in vodeni« zasledimo v zapisniku seje o javnih zbirkah pri »šefu pokrajinske uprave« dne 26. januarja 1945; podal ga je nemški svetovalec za znanost in šolstvo Koschier, ki je sestanek vodil; med udeleženci sestanka in pisec zapisnika je bil Kastelic. Gl. Arhiv NMS, šk. 1945, št. 58.

⁹⁶ Kastelic 1950, str. 197, 198, 206.

⁹⁷ Kastelic 1950; Gabrovec 1974; Arhiv NMS, šk. 1948, št. 37/2. Del nerazstavljenega gradiva je bil v spodnjih delih razstavnih omar še leta 1965, ko so »Deschmannove« vitrine zamenjali z novimi. Stare 1992.

ustrezen prostor za depo v jugozahodnem vogalu pritličja. Leta 1960 so ga opremili z namenskimi depojskimi predalniki iz bukovega lesa po načrtih arhitekta Toneta Bitenca. Cele posode so namestili na policah nad predalniki. To je bil prvi moderni depo v Sloveniji.⁹⁸

Kastelic je uvidel nujnost specializacije posameznih delovnih področij in je poleg obstoječega Arheološkega in Kulturnozgodovinskega oddelka ustanovil oddelek, pristojen za konserviranje muzejskih predmetov, knjižnico⁹⁹ ter pozneje še Numizmatični in Grafični kabinet. Dosegel je odobritev novih delovnih mest in pridobil strokovnjake, ki so oddelke začeli graditi.¹⁰⁰ Zadnje je bilo še posebej težavno, saj je bil tedaj na primer študij arheologije na ljubljanski univerzi v povojih.¹⁰¹ Stane Gabrovec, tesen muzejski sodelavec Jožeta Kastelica, se je leta 1974 izrazil takole: »Za stroke, ki jih goji Narodni muzej, se do 1945, pa v veliki meri še danes ne moremo pripravljati na univerzi, vanje si vrasel v hiši.«¹⁰²

⁹⁸ Stare 1992.

⁹⁹ Osnutek sistematizacije muzejskih uslužbencev (avtor Jože Kastelic, datirano 28. 9. 1946: Arhiv NMS, šk. 1946, št. 367). Delitev se je, z majhnimi spremembami, ohranila do danes.

¹⁰⁰ Vtis, kako so zadeve potekale v prvem povojnem desetletju, podaja opis nastanka za novonastalo državo neprimerno pomembnejših naravoslovnih inštitutov; za njihovo ustanovitev se je odločno zavzel tedanji predsednik Ljudske republike Slovenije Boris Kidrič. Gl. Osredkar 2000, str. 19–33. Zdi se, da so odločilno vlogo imeli »botri« na oblasti, ki so se za zadeve (pogosto) osebno zavzeli in voditelji nastajajočih ustanov poiskali med sposobnimi posamezniki; tem so nato zagotavljali podporo.

¹⁰¹ Novaković 2004, str. 46–63.

¹⁰² Gabrovec 1974, str. 5.

Kastelic, ki je bil prva povojna leta vpet v spomeniškovarstveno službo,¹⁰³ se je zavedal pomena kakovostnih sodelavcev. Od začetka novembra 1946 do začetka novembra 1947 je bil kot kustos za arheologijo v muzeju zaposlen Boris Bačić, ki je leta 1941 diplomiral iz klasične filologije na ljubljanski univerzi.¹⁰⁴ Spomladi 1948 so na tem mestu zaposlili Staneta Gabrovca, diplomanta arheologije in antične zgodovine ter klasične filologije na ljubljanski univerzi.¹⁰⁵ Kastelic si je prizadeval, da bi oddelek že takrat dobil še mesto kustosa za arheologijo rimske dobe, vendar ni bil uspešen.¹⁰⁶

Gabrovec se je usmeril v kovinska obdobja prazgodovine, predvsem v železno dobo. V letih 1956 in 1957 se je izpopolnjeval v Zahodni Nemčiji kot asistent za prazgodovino pri prof. Wolfgangu Kimmigu, direktorju Inštituta za prazgodovino in zgodnji srednji vek univerze v Tübingenu. Najpozneje od leta 1957 je vodil Arheološki oddelek.¹⁰⁷

Leta 1951 so v muzeju zaposlili Vinka Šribarja. Najprej je bil konservator-restavrator in po diplomi leta 1956 kustos za topografijo na Arheološkem oddelku. Leta 1961 je postal vodja takrat ustanovljenega in neposredno ravnatelju podrejenega Arheološkega znanstvenega dokumentacijskega centra, leta 1964 pa kustos Centra za staroslovanske in zgodnj srednjeveške študije; od leta 1968 ga je tudi vodil.¹⁰⁸ Center je od izkopavanj na Blejskem otoku (1962–1965) zbiral in hranil za nadaljnje preučevanje kostne ostanke vseh skeletnih grobov, izkopanih na zgodnj srednjeveških grobiščih v Sloveniji;¹⁰⁹ to se je pozneje pokazalo za izjemno modro odločitev.

Leta 1955 so v Arheološkem oddelku zaposlili Sonjo Petru¹¹⁰ in Petra Petruja, oba kot kustosa za klasično arheologijo.¹¹¹ Naslednje leto se jima je pridružila Vida Stare. Vsi so končali študij arheologije v Ljubljani. Peter

Petru je leta 1958 odšel v drugo službo.¹¹² Vida Stare je leta 1960 zasedla takrat odobreno delovno mesto drugega kustosa za prazgodovinsko arheologijo.¹¹³

Na začetku šestdesetih let je depo, arhiv oddelka in fototeko urejal Jakob Golob.¹¹⁴ Arheološki oddelek se je usmeril v revizijo predmetov, tj. predvsem v primerjavo skopih zapisov v inventarnih knjigah (brez navedbe mesta hrambe) s predmeti in njihovim stanjem. Za večino predmetov je bilo znano, kje so bili najdeni, veliko slabše pa je bilo stanje glede podrobnih najdiščnih podatkov, na primer o grobnih celotah. Velik del predmetov ni bil konserviran, zato je oddelek preučeval postopke konserviranja kovin. Po oceni iz leta 1950 tedaj tretjina gradiva ni bila inventarizirana.¹¹⁵

Konec petdesetih in na začetku šestdesetih let sta Kastelic in Gabrovec začela sodelovati s kolegi v tujini, še posebej s Karlom Kromerjem in Richardom Pittionijem s Prazgodovinskega oddelka Prirodoslovnega muzeja na Dunaju, Massimom Pallottinom z univerze La Sapienza v Rimu, ter Giulio Fogolari z beneškega Zavoda za varstvo kulturne dediščine (Soprintendenza alle Antichità delle Venezie) in profesorico na Univerzi v Trstu in nato v Padovi. V Jugoslaviji sta imela tesne stike z Alojzom Bencem in Borivojem Čovićem iz muzeja v Sarajevu (Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine) in z Milutinom Garašaninom iz Narodnega muzeja v Beogradu.¹¹⁶

Pomemben del raziskovanja so bila sistematska arheološka izkopavanja. Kastelic je v letih 1946, 1952, 1953 vodil izkopavanja starejšeželeznodobne gomile št. 48 v Stični,¹¹⁷ ki je postala vodilno raziskovalno mesto halštatskega obdobja v Sloveniji in šola nove arheološke generacije, ki je pridobivala izkušnje tudi pri arheoloških izkopavanjih.¹¹⁸ Pionirsko dejanje slovenske zgodnj srednjeveške arheologije je bilo njegovo izkopavanje grobišča na Pristavi pod Blejskim gradom (1948–1951).¹¹⁹ Revščino in pomanjkanje povojnega časa, v katerem so potekala ta izkopavanja, ponazarja podatek, da je arheološka ekipa, ki je leta 1949 izkopavala na Bledu, za stanovanje usposobila Blejski grad, ki je bil brez oken in skoraj brez vrat, streha pa je bila precej razpadla.¹²⁰

¹¹² Prevzel mesto vodje Arheološkega referata v Zavodu za spomeniško varstvo Socialistične republike Slovenije. Arhiv NMS, personalna mapa Petra Petruja; Horvat 1984.

¹¹³ Arhiv NMS, personalna mapa Vide Stare; Nabergoj 2020. Vido Stare so za nedoločen čas zaposlili šele leta 1961.

¹¹⁴ Arhiv NMS, personalna mapa Jakoba Goloba. V ohranjenih pogodbah med muzejem in Jakobom Golobom, ki se začnejo leta 1955, je šele v tisti iz leta 1960 zapisana povezava z Arheološkim oddelkom; v njej je tudi opis delovnih nalog. Zadnja shranjena pogodba je iz leta 1961. Vida Stare navaja, da je skrbel za arheološki depo do leta 1963. Stare 1992. Golob je bil invalidsko upokojen in v muzeju zaposlen pogodbeno, za polovični delovni čas.

¹¹⁵ Kastelic 1950.

¹¹⁶ Stare 1996. Gabrovec je pri Alojzu Bencu doktoriral na Filozofski fakulteti v Zadru. Gl. Arhiv NMS, personalna mapa Staneta Gabrovca.

¹¹⁷ Kastelic 1960b, str. 3–9.

¹¹⁸ Gabrovec 2008, str. 11–14, 17.

¹¹⁹ Arhiv NMS, personalna mapa Jožeta Kastelica; Kastelic, Škerlj 1950; Gabrovec 1974; Knific 1974; Bratož 2003, str. 464.

¹²⁰ Kastelic 1955.

SL. 6
Izkopavanja gomile 48 v Stični leta 1952: skrajno levo ob profilu vodja izkopavanj Jože Kastelic. (Dokumentacija AO, foto: Rudolf Berce)

SL. 7

Stane Gabrovec, vodja izkopavanj gomile 48 v Stični leta 1960, pred odkritim delom gomile. (Foto: dokumentacija AO)

Izkopavanje gomile 48 v Stični je nadaljeval Gabrovec (1960–1964),¹²¹ med letoma 1967 in 1974 pa je raziskoval naselje na Cvingerju nad Virom pri Stični. Pri izkopavanjih naselja je vsa leta sodeloval Seminar za prazgodovino univerze v Marburgu (Zahodna Nemčija), krajša obdobja pa še Smithsonian (Smithsonian Institution) v Washingtonu in Inštitut za napredni študij (Institute for Advanced Study) v Princetonu (ZDA).¹²² Ta izkopavanja so bila dragocena šola modernih izkopavanj. Na spoznanjih, ki so bila plod teh izkopavanj, je Gabrovec utemeljil opredelitev starejšeželeznodobnih kulturnih skupin v Sloveniji, ki imajo pomembno mesto v sočasnih kulturah srednje Evrope in Balkana.¹²³

Šribar je vodil izkopavanja zgodnesrednjeveškega grobišča in sočasne cerkve ter njenih naslednic iz obdobja romanike in gotike na Blejskem otoku (1962–1965)¹²⁴ in srednjeveškega, po turškem uničenju leta 1473 opuščenega naselja Gutenwerd na Otoku pri Dobravi (1967–1970);¹²⁵ ta

¹²¹ Gabrovec 2008, str. 13–15.

¹²² Gabrovec 1994, str. 6, 10, 22.

¹²³ Gabrovec 1994, str. 24 (z literaturo, navedeno v op. 27–29).

¹²⁴ Štular 2020.

¹²⁵ Reisp 1969a; Reisp 1969b; Reisp 1972, str. 56.

izkopavanja so imela velik pomen za razvoj arheologije visokega in poznega srednjega veka v Sloveniji.¹²⁶

Med rezultati raziskovalnega dela arheologov v muzeju so doktorski naslovi Staneta Gabrovca (1962), Vinka Šribarja (1965) in Vide Stare (1967).

Leta 1955 je muzej objavil prvi zvezek v seriji monografij *Arheološki katalogi Slovenije*: knjigo Franceta Stareta (z Arheološkega oddelka Filozofske fakultete v Ljubljani) o predmetih iz grobov starejše železne dobe z Vač.¹²⁷ Jasnovidna in za tisti čas izjemna sta v celoti dvojezična objava in izbira angleščine za tuj jezik, sodelovanje angleškega kolega, ki je prevedeno besedilo lektoriral,¹²⁸ pa je nadstandard, ki so ga v naslednjih desetletjih dosegle redke v Sloveniji izdane monografije v tujem jeziku. Kasteličevo velikopoteznost in prepričanje, da morajo objave arheološkega gradiva s slovenskih najdišč vključiti gradivo, ki ga hranijo tuji muzeji, pa tudi sposobnost pridobiti tuje sodelavce kaže naslednja knjiga v seriji. Karl Kromer, kustos Prazgodovinskega oddelka Prirodoslovnega muzeja na Dunaju, je v drugem zvezku serije (tokrat nemško-slovenskem) objavil v dunajskem Prirodoslovnem muzeju shranjeno gradivo iz starejšeželeznodobnih gomil, ki jih je Jernej Pečnik leta 1893 in predvsem 1894 izkopal v Brezjah pri Mirni peči (pri Trebelnem).¹²⁹ V času, ko je bil ravnatelj muzeja Kastelic, je izšel le še en zvezek (o gradivu, ki ga je izkopal Karel Dežman na Igu),¹³⁰ vendar so bili temelji serije trdni.

Leta 1957 je izšel prvi zvezek serije *Situla*, vendar ima številko 2, monografija Zdenka Vinskega o arheologiji obdobja preseljevanja ljudstev v Sremu (danes v Srbiji).¹³¹ Zvezek št. 1, z naslovom *Prazgodovinske študije*, je izšel tri leta pozneje. Uredil ga je Kastelic, ki je tudi prispeval tehten članek o grobu kneginje iz gomile 48 v Stični.¹³² V času, ko je bil Kastelic ravnatelj muzeja in glavni urednik serije, je v njej izšlo deset monografij in zbornikov, ki so obravnavali arheološko, epigrafsko in numizmatično gradivo iz Slovenije ter drugih delov Jugoslavije. Poleg slovenskih so med avtorji jugoslovanski in tuji arheologi. Drugače kot pri seriji *Arheološki katalogi Slovenije* so v tej seriji v tujih jezikih objavljeni le povzetki izvirnih slovenskih oziroma izjemoma srbo-hrvaških besedil.

Veliko prispevkov s področja arheologije je bilo v zgodnjih številkah revije *Argo*, ki jo je muzej, po več kot polstoletni prekinitvi, ponovno začel izdajati leta 1962. Z utemeljitvijo, »da so humanistične discipline, s katerimi se *Argo* bavi, tolikega mednarodnega pomena, da moramo stalno težiti k doslednemu vključevanju v mednarodne znanstvene

¹²⁶ Predovnik, Nabergoj 2010, str. 261–262, 289.

¹²⁷ Stare 1955.

¹²⁸ Spremna beseda Jožeta Kastelica v: Stare 1955.

¹²⁹ Kromer 1959.

¹³⁰ Korošec, Korošec 1969.

¹³¹ Vinski 1957.

¹³² Kastelic 1960a; Kastelic 1960b.

SL. 8

Stane Gabrovec, levo ob njem Drago Svoljšak, nad sondo na Cvingerju pri Stični leta 1969. (Dokumentacija AO, foto: Srečo Habič)

proces«,¹³³ je Kastelic v zgodnjih številkah revije vztrajal pri obsežnih povzetkih v tujih jezikih.

Izdajanje muzejskih publikacij je zaradi izmenjave knjig med sorodnimi ustanovami povečalo dotok novih knjig v muzejsko knjižnico;¹³⁴ knjige so bile nujne za kakovostno delo arheologov.

Stalno razstavo so morali zaradi občasnih razstav vedno znova delno ali v celoti podreti¹³⁵ in nato znova postaviti. V letih 1960/1 so jo preuredili tako, da so zgodovinska dogajanja ponazorili z najpomembnejšimi grobnimi celotami, nanizanimi v kronološkem zaporedju. Taka postavitev se je ujemala s tedanjim mnenjem, da so grobne celote ključen vir za preučevanje tipološko-kronološkega zaporedja materialne kulture.¹³⁶

¹³³ Kastelic 1965–1967.

¹³⁴ Reisp 1964.

¹³⁵ Reisp 1968; Reisp 1969a, str. 13–15; Reisp 1972, str. 54; Stare 1996.

¹³⁶ Stare 1997.

Plod mednarodnega sodelovanja z avstrijskimi in italijanskimi kolegi je bila razstava *Situle od Pada do Donave*. Sledile so si tri razstavne različice, v Padovi jeseni 1961, v Ljubljani 14. aprila–19. junija 1962 in na Dunaju jeseni 1962. Ob vsaki razstavi je izšel katalog. Do danes je to edina razstava, ki je v celoti obravnavala fenomen situlske umetnosti od Apeninskega polotoka do Donave. Opozorila je na uspešne raziskave arheologov v Narodnem muzeju, ki so ugotovili svojskost situlske umetnosti s slovenskih najdišč in opozorili, da so predmete situlske umetnosti izdelovali tudi na ozemlju današnje Slovenije.¹³⁷

Na Blejskem gradu, obnovljenem v petdesetih letih (po načrtih arhitekta Toneta Bitenca), je muzej leta 1957 postavil stalno razstavo (*Krajevna zgodovina Blejskega kota*).¹³⁸ Arheološki oddelek je dobro sodeloval z drugimi slovenskimi muzeji in je nekaterim za dolga obdobja posodil

¹³⁷ Kastelic 1962; Stare 1996, str. 18–19.

¹³⁸ Kastelic 1955; Arhiv AO, s. n., Dopis Borisa Gombača Hotelskemu turističnemu podjetju Bled, 18. 5. 1989. Grad je med drugo svetovno vojno utrpel veliko škodo, notranjost je bila demolirana in zunanost v slabem stanju; nadaljnega propadanja je grad rešil Kastelic, ko je njegova arheološka ekipa leta 1949 grad usposobila za bivanje (prim. zgoraj).

gradivo za njihove stalne razstave.¹³⁹ Pod vodstvom Kastelica se je torej Narodni muzej uveljavil kot muzejska in znanstvena ustanova.¹⁴⁰ Kastelic je deloval na širšem področju organiziranja slovenske arheologije, določil njen razvoj v obdobju od 1945 do začetka osemdesetih let in poskrbel, da je bil Narodni muzej desetletja v njenem središču.¹⁴¹ Poleg tega je zgradil temelje razvoja slovenske muzeologije, znanstvenega založništva in mednarodnih razstav.¹⁴²

Zbiranje odpadkov v Ljubljani

Zapisi Kasteličevih sodelavcev v muzeju¹⁴³ in Kastelica samega¹⁴⁴ kažejo, da je s svojo široko in izjemno osebnostjo ter z velikimi organizacijskimi sposobnostmi in vpetostjo v družbenopolitične strukture,¹⁴⁵ ob jasni viziji vloge muzeja, v njem ustvaril od zunanjih (političnih) dejavnikov zaščiteno delovno okolje, ki je kustosom omogočilo, da so se osredotočili na strokovne in znanstvene izzive. Bistvo njegovega 24-letnega vodenja muzeja je Gabrovec povzel takole: Kasteličeva »zasluga je, da Narodni muzej ni nikoli zdrknil v banalnost in kričavost, ki sta bili tudi v teh letih pogosto uspešnejši kot tihi in dolgotrajni navori prave kulture. Vseskozi si je prizadeval za tako podobo muzeja, kjer naj bi se njegovo kulturnoprosvetno delo na eni strani in znanstveno na drugi harmonično povezovali. Njegova borba za znanstveni značaj Narodnega muzeja je bila trda in dolgotrajna; po njegovi zaslugi uspešna.«¹⁴⁶

Zbiranje odpadkov v Ljubljani

Kastelic je vodil muzej do leta 1969, ko je prevzel mesto rednega profesorja in vodje v Arheološkem oddelku Filozofske fakultete v Ljubljani, s katerim je začel tesno sodelovati že leto prej.¹⁴⁷ Takoj po prihodu na novo delovno mesto, jeseni leta 1969, je pridobil Staneta Gabrovca, da je prevzel poučevanje arheologije kovinskih obdobj.¹⁴⁸ Ker Gabrovec ni želel opustiti dela v muzeju, je na univerzi deloval kot pogodbeni profesor. V študijski proces je vključil delo z muzejskim gradivom. Poleg tega so bila izkopavanja naselja na Viru pri Stični odlična šola za študente arheologije ljubljanske univerze. Kastelic je s pritegnitvijo Gabrovca v poučevanje študentov arheologije naredil ključen korak za razvoj slovenske arheologije po drugi svetovni vojni, saj je »Gabrovčeva ljubljanska šola« postala pojem kakovosti v evropskem prostoru.

Zbiranje odpadkov v Ljubljani

139 Npr. Reisp 1968, str. 13; Reisp 1969a; Reisp 1969b; Reisp 1972, str. 51.

140 Gabrovec 1969; Gabrovec 1974; Gabrovec 2003.

141 Djurić 2002. Med drugim je sodeloval pri vzpostavitvi Arheološke komisije in nato Sekcije za arheologijo Zgodovinskega inštituta SAZU, ki je leta 1972 prerasla v Inštitut za arheo-logijo ZRC SAZU (Pleterski 1997, str. 8–47; Arhiv NMS, šk. 1947, št. 86/1, 86/3; šk. 1948, št. 37/2), Muzejskega sveta (Arhiv NMS, šk. 1947, št. 21/1) in Zgodovinskega društva (npr. Arhiv NMS, šk. 1948, s. n., mapa 31, št. 162 Zgodov. društvo – seje).

142 Kokole 2003.

143 Gabrovec 1969, str. 48; Gabrovec 1974, str. 10.

144 »Vse razne ideološke prisile, velike netolerance – vse to je ostajalo pred muzejskimi zido-vi in pred ograjo muzejskega parka.« Kokole 2003, str. 229.

145 Od novembra 1956 je bil član Zveze komunistov. Arhiv NMS, personalna mapa Jožeta Kastelica.

146 Gabrovec 1974.

147 Arhiv NMS, personalna mapa Jožeta Kastelica; Djurić 2002; Novaković 2004, str. 68–70. Bibliografija Jožeta Kastelica: Dular 2003a.

148 Arhiv NMS, personalna mapa Staneta Gabrovca; Reisp 1969b.

Obdobje ravnatelja Petra Petruja (1970–1983)

Na začetku leta 1970 je vodenje muzeja prevzel dr. Peter Petru, do tedaj vodja Arheološkega referata pri Zavodu za spomeniško varstvo SRS.¹⁴⁹ Arheološki oddelek so leta 1971 sestavljali Sonja Petru (kustosinja za antiko) in dr. Vida Stare (druga kustosinja za prazgodovino), risar Roman Hribar (od 1971) ter dr. Stane Gabrovec (kustos za prazgodovino in vodja oddelka); poleg tega se je v delo oddelka vključeval Petru, v Centru za staroslovanske in zgodnjesrednjeveške študije, ki so ga leta 1977 preimenovali v Center za arheologijo srednjega veka (v nadaljevanju: Center), pa je deloval dr. Vinko Šribar.¹⁵⁰

Zbiranje odpadkov v Ljubljani

Leta 1974 se je v Centru odprlo novo delovno mesto kustosa za zgodnji srednji vek, ki ga je zasedla dr. Vida Stare,¹⁵¹ izpraznjeno mesto drugega kustosa za prazgodovino pa je leta 1976 zasedla Neva Trampuž Orel, diplomantka arheologije na ljubljanski univerzi, ki je začela delati v oddelku leta 1973.¹⁵²

Zbiranje odpadkov v Ljubljani

Zelo živahna razstavna dejavnost tega obdobja je bila povezana z novim razstaviščem Arkade v uršulinskem samostanu, ki ga je muzej odprl leta 1970.¹⁵³ Prva razstava v Arkadah je bila *Antični bron v Jugoslaviji*, ki jo je organiziral Narodni muzej iz Beograda in je predstavila več kot 300 predmetov od 6. stoletja pr. Kr. do 6. stoletja po Kr. iz Jugoslavije.¹⁵⁴ Med razstavami, ki so jih v Arkadah pripravili arheologi iz muzeja, lahko omenimo le nekatere, na primer *Zgodnji srednji vek Slovenije* (1971),¹⁵⁵ *Rimska keramika v Sloveniji* (1973),¹⁵⁶ *Zaton antike* (1976)¹⁵⁷ in *Rešena arheološka dediščina Slovenije 1945–1980* (1980), ki je nastala v sodelovanju s številnimi slovenskimi arheologi ter je gostovala v Novem Sadu in Beogradu.¹⁵⁸

Zbiranje odpadkov v Ljubljani

Razstave, ki so bile za Arkade prevelike, so postavili v dvoranah matične stavbe, kjer je bila sicer stalna arheološka razstava. Leta 1971, ob 150-letnici Narodnega muzeja in ob 8. mednarodnem kongresu za pra- in

Zbiranje odpadkov v Ljubljani

149 Arhiv NMS, personalna mapa Petra Petruja, Sklep muzejskega sveta o imenovanju ravnatelja in Sklep muzejskega sveta o imenovanju razpisne komisije, ki so jo sestavljali vodje Arheološkega, Kulturnozgodovinskega in Konservatorskega oddelka ter knjižnice; Gabrovec 1983; Horvat 1984.

150 Arhiv NMS, personalna mapa Vinka Šribarja; Reisp 1972, str. 45; Stare 1993.

151 Arhiv NMS, personalna mapa Vide Stare; Reisp 1976b.

152 Arhiv NMS, personalna mapa Neve Trampuž Orel.

153 Petru 1970; Stare 1970; Stare 1996; Stare 1997.

154 Stare 1970.

155 Šribar 1972; Stare 1996, str. 22. Nastanek razstave je imel isti povod kot razstava *Prazgodovi-na Slovenije* (prim. naslednji odstavek).

156 Petru idr. 1973; Stare 1996. Razstavo so pripravili ob 9. mednarodnem kongresu preučevalcev rimske keramike (RCRF), ki je bil v Ljubljani in so ga pripravili Ljudmila Plesničar-Gec, Iva Mikl-Curk in Peter Petru.

157 Petru 1976.

158 Petru 1980; Stare 1996, str. 26–27.

protozgodovino v Beogradu (ki je v program predkonferenčne ekskurzije vključil Ljubljano), je bila na primer tam razstava *Prazgodovina Slovenije*.¹⁵⁹ Enako velja za odmevne gostujoče razstave, na primer *Babilonska in asirska umetnost* (1980).¹⁶⁰ Za razstavo *Skrivnost umetnosti Lepenskega Vira* (1983) so najeli Jakopičevo razstavišče.¹⁶¹ V Cankarjevem domu v Ljubljani je bila leta 1983 velika razstava *Keltoi, Kelti in njihovi sodobniki na ozemlju Jugoslavije*, ki so jo pripravili Posavski muzej Brežice, Inštitut za arheologijo ZRC SAZU in Narodni muzej.¹⁶²

Zbiranje odpadkov v Ljubljani

Stalno razstavo so ob večjih občasnih oziroma gostujočih razstavah večkrat podrli in znova postavili.¹⁶³ Snovali so stalno postavitev »vseslovenskega prikaza arheologije«, ki bi prikazovala »predzgodovino in zgodovino Slovencev«. ¹⁶⁴ Konec sedemdesetih let je muzej opozoril, da je razstava na Blejskem gradu zastarela, in pripravil predlog nove razstave; ker pri blejskih oblasteh ni bilo odziva,¹⁶⁵ so razstavo leta 1981 le osvežili.¹⁶⁶

Zbiranje odpadkov v Ljubljani

Petru je poudarjal nujnost raziskovanja v muzeju¹⁶⁷ in namenjal posebno pozornost raziskovalnemu delu kustosov.¹⁶⁸ Izvajali so številne raziskovalne naloge, ki jih je financiral Sklad za razvoj znanosti.¹⁶⁹ Petrujev trud, da bi v muzeju vzpostavil delovanje raziskovalne enote, ni bil uspešen.¹⁷⁰

Zbiranje odpadkov v Ljubljani

Pomemben del raziskav so bila arheološka izkopavanja. Pod vodstvom Gabrovca so na primer nadaljevali izkopavanja naselja iz železne dobe v Viru pri Stični (1971, 1973/4), Petru je vodil izkopavanja poznorimske utrdbe na Hrušici (1970–1979, prva tri leta v sodelovanju z Inštitutom za prazgodovino in zgodnji srednji vek univerze v Münchnu)¹⁷¹ in poznoantičnega naselja na Ajdovskem gradu nad Vranjem pri Sevnici (od leta 1970, s prekinitvami; prva štiri leta prav tako v sodelovanju z Inštitutom za prazgodovino in zgodnji srednji vek univerze v Münchnu),¹⁷² Šribar in Vida Stare sta nadaljevala izkopavanja srednjeveškega naselja Gutenwerd (Otok pri Dobravi; 1967–1984).¹⁷³ Poleg tega je oddelek leta 1981 začel podvodne raziskave, največ v reki Ljubljaniici.¹⁷⁴ Terenske raziskave so

159 Stare 1971; Stare 1996, str. 17, 21–22.

160 Stare 1996, str. 27–28, sl. 7–8.

161 Prav tam, str. 31–32.

162 Katalog razstave: Božič 1983.

163 Reisp 1976a; Reisp 1976b.

164 Petru 1973; Horvat 1979; Petru 1981–1982, str. 52.

165 Arhiv NMS, šk. 1989, št. 01-52/2, Dopis Borisa Gombača Hotelskemu turističnemu podjetju Bled, 18. 5. 1989.

166 Petru 1981–1982.

167 Petru 1981; Gabrovec 1983.

168 Petru 1973, str. 119.

169 Reisp 1976a; Reisp 1976b; Petru 1981–1982.

170 Zadevi je nasprotoval Republiški komite za kulturo SRS. Petru 1981–1982, str. 56.

171 Ulbert 1981, str. 13; Kos 2015, str. 12.

172 Knific 1994, str. 211.

173 Reisp 1976a; Nabergoj 2020.

174 Petru 1981–1982; Istenič 2019a, str. 22–23.

povzročile velik dotok gradiva v Arheološki oddelek in Center. Pri večini raziskav so sodelovali študenti arheološkega seminarja v Ljubljani, kjer je Stane Gabrovec nadaljeval poučevanje, Peter Petru pa ga je začel leta 1975 (rimska provincialna arheologija).¹⁷⁵

Zbiranje odpadkov v Ljubljani

Monografska serija *Arheološki katalogi Slovenije* se je s četrtim zvezkom (1970) preimenovala v *Katalogi in monografije*. V njej je do leta 1983 izšlo 18 zvezkov. Kustosi Arheološkega oddelka in ravnatelj muzeja so prispevali predvsem kataloške objave gradiva, ki ga hrani muzej in je bilo pridobljeno pred letom 1941,¹⁷⁶ ter v soavtorstvu objave gradiva odkritega z izkopavanji, ki so jih sami vodili ali pri njih sodelovali.¹⁷⁷ Poleg tega je Petru souredil zvezek o poznorimskem zapornem oziroma obrambnem sistemu, *Claustra Alpium Iuliarum I*,¹⁷⁸ Stane Gabrovec (z Dragom Svoljšakom) pa je objavil zgodovino raziskav in topografijo Mosta na Soči.¹⁷⁹ Drugi zvezki v seriji¹⁸⁰ večinoma prav tako sodijo med temeljne objave slovenske arheologije.

Zbiranje odpadkov v Ljubljani

V seriji *Situla* so izšli zvezki št. 11–23 (od št. 12, ki je izšla leta 1973, je bil glavni urednik Peter Petru), med drugimi zbornika ob 60-letnici Jožeta Kastelica⁸¹ in Staneta Gabrovca.¹⁸²

Zbiranje odpadkov v Ljubljani

Zbiranje odpadkov v Ljubljani

Zbiranje odpadkov v Ljubljani

Od leta 1983 do konca 20. stoletja

Zbiranje odpadkov v Ljubljani

Po Petru Petruju, ki je nenadno preminil leta 1983,¹⁸³ ravnatelji muzeja ob vodenju ustanove niso izvajali arheoloških del in zdi se, da je bil njihov vpliv na razvoj Arheološkega oddelka manj neposreden. V zadnjih dveh desetletjih 20. stoletja sta muzej vodila najprej zgodovinar dr. Boris Gombač (1983–1994) in nato numizmatik (in arheolog) dr. Peter Kos (1994–2010). Leta 1997 se je muzej preimenoval v Narodni muzej Slovenije.¹⁸⁴

Zbiranje odpadkov v Ljubljani

V tem obdobju so se v Arheološkem oddelku zgodile velike kadrovske spremembe. Konec leta 1986 se je upokojil Stane Gabrovec, ki je oddelek vodil več kot trideset let; naslednje leto je postal prvi arheolog, ki so ga sprejeli za člana SAZU, leta 2000 pa je prejel najvišje državno priznanje za

Zbiranje odpadkov v Ljubljani

175 Djurić 2002, str. 12.

176 Petru 1972; Stare 1973; Stare 1980.

177 Klemenc idr. 1972; Petru, Ulbert 1975.

178 Šašel, Petru 1971.

179 Gabrovec, Svoljšak 1983.

180 Pahič 1972; Plesničar-Gec 1972; Urleb 1974; Kolšek 1976; Mikl Curk 1976; Dular 1978; Guštin 1979; Bolta 1981; Kujundžič 1982; Plesničar-Gec 1983.

181 Jeločnik 1974.

182 Knez 1980.

183 Bibliografija Petra Petruja: Dular 1983.

184 Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Narodni muzej Slovenije (Uradni list RS, št. 1/97).

SL. 9

Vida Stare in Peter Petru ob odprtju razstave *Prazgodovina Slovenije* leta 1971. (Dokumentacija AO, foto: Srečo Habič)

znanstveno delo, Zoisovo nagrado za življenjsko delo.¹⁸⁵ Kustodiat za prazgodovino in vodenje oddelka je prevzel Drago Svoljšak, diplomirani etnolog in arheolog, ki je do tedaj deloval v Goriškem muzeju.¹⁸⁶

Z upokojitvijo Vinka Šribarja (1987)¹⁸⁷ je Center za arheologijo srednjega veka prenehal delovati, vključili so ga v Arheološki oddelek. Tako se je končala nenavadna in z današnjega gledišča nelogična organizacijska ločenost arheologije srednjega veka od Arheološkega oddelka. Kustodiat za arheologijo visokega in poznega srednjega veka je prevzela Vida Stare,¹⁸⁸ mesto kustosa za zgodnj srednjeveško arheologijo pa je zasedel dr. Timotej Knific, ki je bil dotlej docent za to področje na Filozofski fakulteti, kjer je poučevanje nadaljeval do leta 2010.¹⁸⁹

¹⁸⁵ Bibliografija Staneta Gabrovca: Dular 2016.

¹⁸⁶ Arhiv NMS, personalna mapa Draga Svoljška.

¹⁸⁷ Arhiv NMS, personalna mapa Vinka Šribarja. Bibliografija Vinka Šribarja: Dular, Jerin 1998.

¹⁸⁸ Arhiv NMS, personalna mapa Vide Stare.

¹⁸⁹ Arhiv NMS, personalna mapa Timoteja Knifica.

SL. 10

Peter Petru med izkopavanji leta 1981 na Ajdovskem gradu nad Vranjem pri Sevnici. (Foto: dokumentacija AO)

Jeseni 1987 je na Arheološkem oddelku začela urejati dokumentacijo Polona Bitenc. Vodila je razvoj aplikacije za upravljanje digitalne zbirke podatkov o muzealijah, arhivskem in slikovnem gradivu, ki jih hrani oddelek.¹⁹⁰ Uvedla je registriranje premične arheološke dediščine, ki jo hranijo zasebniki (1994).¹⁹¹ Leta 1991 je na mesto Sonje Petru, ki se je upokojila, prišla Janka Istenič (dotlej mlada raziskovalka in asistentka na Oddelku za arheologijo Filozofske fakultete, kjer je leta 1993 doktorirala), pri skrbi za dokumentacijo pa se je oddelku pridružila Barbara Jerin.

Jeseni 1994 se je v delo oddelka, predvsem Kustodiata za antično arheologijo, vključila Helena Bras Kernel, konec tega leta pa je Ministrstvo za kulturo oddelku odobrilo mesto risarja arheoloških predmetov – zasedla ga je Ida Murgelj.¹⁹² Ob upokojitvi Vide Stare (1995)¹⁹³

¹⁹⁰ Bitenc 1991; Reisp 1991.

¹⁹¹ Reisp 1995.

¹⁹² Reisp 1995, str. 62.

¹⁹³ Bibliografija Vide Stare: Jerin 2020.

je Kustodiat za visoki in pozni srednji vek prevzel diplomirani arheolog in zgodovinar Tomaž Nabergoj.¹⁹⁴

Leta 1989 je oddelek dobil nove pisarniške prostore na nekdanjem podstrešju. Pripadla mu je polovica novega depoja v kleti pod nekdanjim notranjim dvoriščem muzeja. Pred selitvijo gradiva je bilo treba rešiti problem prevelike in nestabilne relativne vlage ter ga opremiti s premičnimi kovinskimi omarami s predali in policami. Sledila sta selitev iz depoja v pritličju v novi depo in približno dve desetletji trajajoče obdobje revizije gradiva. Osteološko gradivo so leta 1991 namestili na hodnik v kleti.¹⁹⁵ Od tam so ga morali leta 1998 približno polovico prestaviti v stari arheološki depo v pritličju muzeja; na nobeni lokaciji nima ustreznih klimatskih razmer.

Razmeroma intenzivne terenske raziskave muzejskih arheologov so vključevale: nadaljevanje sistematskih izkopavanj na Ajdovskem gradu nad Vranjem pri Sevnici (do 1990, s prekinitvami),¹⁹⁶ sondiranja prazgodovinskih gradišč Dolenjske (osemdeseta in devetdeseta leta),¹⁹⁷ izkopavanja grobišč iz starejše železne dobe na Jelenšku pri Godoviču (1993),¹⁹⁸ poznorimskega svetišča v spodmolu Pod Gričo v Godiču pri Kamniku (1992–1996, 1998),¹⁹⁹ poznoantičnega in zgodnj srednjeveškega naselja Gradišče nad Bašljem (1998)²⁰⁰ ter zaščitna izkopavanja na trasi dolenske avtoceste v Ivančni gorici (1998)²⁰¹ in Podsmreki (1989).²⁰² Podvodne raziskave so potekale predvsem v reki Ljubljani.²⁰³

Velik je bil dotok premične arheološke dediščine, ki so jo odkrili iskalci z detektorji kovin in jo izkopali, čeprav je to bilo že takrat prepovedano.²⁰⁴ Podobno velja za arheološko gradivo, ki so ga potapljači nabirali v strugi Ljubljane. Poleg tega je oddelek v drugi polovici devetdesetih let pridobil paleolitsko gradivo Inštituta za arheologijo ZRC SAZU in Katedre za kvartarologijo Naravoslovnotehniške fakultete Univerze v Ljubljani.

Stalno razstavo, podrto leta 1987 in na novo postavljeno leta 1994,²⁰⁵ so leta 1999 znova podrli.²⁰⁶ Veliko delo je bila povsem nova postavitev

¹⁹⁴ Arhiv NMS, personalna mapa Tomaža Nabergoja.

¹⁹⁵ Reisp 1992.

¹⁹⁶ Knific 1994, str. 211.

¹⁹⁷ Nosilec raziskav je bil Inštitut za arheologijo ZRC SAZU. Reisp 1989; Reisp 1990; Reisp 1991; Reisp 1992; Reisp 1993; Reisp 1994; Reisp 1995; Kos 1996a; Kos 1996b; Kos 1997; Kos 1999; Kos 2000a.

¹⁹⁸ Laharnar idr. 2022.

¹⁹⁹ Istenič 2014, str. 117–118, sl. 139–141.

²⁰⁰ Karo idr. 2017; Karo, Knific 2020.

²⁰¹ Svoljšak 2008.

²⁰² Murgelj 2013.

²⁰³ Istenič 2019a, str. 22–23.

²⁰⁴ Svoljšak idr. 1994–1995.

²⁰⁵ Stare 1997, str. 51–52. V petih dvoranah prvega nadstropja je bilo razstavljeno najpomembnejše arheološko in kulturnozgodovinsko gradivo.

²⁰⁶ Prostor je bil potreben za veliko gostujočo razstavo *Leonardo da Vinci* v letih 1999/2000.

rimskih kamnitih spomenikov v pritličju muzeja (1998)²⁰⁷ pod vodstvom direktorja Petra Kosa in Marjete Šašel Kos (Inštitut za arheologijo ZRC SAZU), ki je pripravila znanstveno objavo o njih.²⁰⁸

Zadnja arheološka razstava v razstavišču Arkade²⁰⁹ je bila *Bronasta doba na Slovenskem* (1987).²¹⁰ *Antični portret*, gostujoča razstava, plod sodelovanja muzejev iz Beograda, Zagreba, Splita, Skopja in Ljubljane (1987/8), je bila na ogled v prostorih stalne arheološke razstave.²¹¹

Prva razstava v novem razstavnem prostoru Atrij (nastal je s prekritjem notranjega dvorišča muzeja), ki je hkrati obeležila osamosvojitve Slovenije, je bila *Pismo brez pisave* (1991/2). Tema so bili začetki krščanstva na ozemlju današnje Slovenije v pozni rimski dobi in zgodnjem srednjem veku. Razstavo in katalog je oddelek pripravil pod vodstvom Timoteja Knifica in s sodelovanjem Milana Sagadina (Zavod za varstvo kulturne dediščine).²¹²

Pomen arheološkega pristopa pri obravnavi celotnega srednjega veka je jasno pokazal prispevek Tomaža Nabergoja ob razstavi *Gotika na Slovenskem. Svet predmetov* (1995) in v njenem katalogu.²¹³

Februarja 1997, manj kot dve leti po odkritju paleolitske koščene piščali (glasbila) v jami Divje babe na Šebreljski planoti v plasti, ki je jasno povezana z neandertalci, so v Atriju odprli razstavo *Neandertalec in njegova piščal*; oddelek jo je pripravil v sodelovanju z vodjo izkopavanj Ivanom Turkom (Inštitut za arheologijo ZRC SAZU).²¹⁴ Isto leto je oddelek prevzel gradivo s teh izkopavanj.²¹⁵

Glede razstave na Blejskem gradu je oddelek zahteval prenovno razstavnih prostorov in naredil leta 1988 predlog nove razstave (*Blejski zakladi*),²¹⁶ vendar je zaradi razmer, škodljivih za razstavljeno gradivo, naslednje leto gradivo umaknil s razstave.²¹⁷ Na Hrušici, v prostorih gostišča, pa so postavili majhno razstavo o poznorimski utrdbi Ad pirum.²¹⁸

Raziskovalna dejavnost oddelka je dobila velik zagon ob koncu osemdesetih in v devetdesetih letih z obsežnimi arheometričnimi

²⁰⁷ Šašel Kos, Kos 2009.

²⁰⁸ Šašel Kos 1997.

²⁰⁹ Stavba zaradi dotrajanosti ni bila več primerna za razstavne namene, pozneje pa jo je muzej izgubil zaradi denacionalizacije.

²¹⁰ Vidmar 1987; Zgaga 1987; Stare 1996, str. 33–34. Katalog: Trampuž Orel idr. 1987.

²¹¹ Stare 1996, str. 34.

²¹² Soavtor razstave je bil Milan Sagadin iz ZVKD, OE Kranj. Stare 1996, str. 17, 35–36. Katalog: Knific, Sagadin 1991.

²¹³ Nabergoj 1995a; Nabergoj 1995b.

²¹⁴ Petru 1997; Kos 1998.

²¹⁵ Kos 1998, str. 195–199.

²¹⁶ Knific 1989.

²¹⁷ Arhiv NMS, šk. 1989, št. 01-52/2, Dopis Borisa Gombača Hotelskemu turističnemu podjetju Bled, 18. 5. 1989.

²¹⁸ Reisp 1995. Izšla je zloženka.

SL. 11
Timotej Knific in Drago Svoljšak med raziskavami zgodnj srednjeveškega grobišča v Užičah pri Vitovljah leta 1989. (Dokumentacija AO, foto: Tomaž Nabergoj)

raziskavami predmetov (predvsem iz bronaste dobe) iz bakrovih zlitin z metodo ICP-AES (atomska emisijska spektroskopija z induktivno sklopljeno plazmo);²¹⁹ objava izsledkov v uglednih tujih ter domačih revijah in knjigah je tem raziskavam prinesla mednaroden ugled.²²⁰

V seriji *Katalogi in monografije* so med letoma 1984 in 2000, večinoma pod uredniškim vodstvom Draga Svoljšaka, izšle pomembne arheološke študije v zvezkih št. 23–33; pri številnih so arheologi z oddelka avtorji ali soavtorji.²²¹

V seriji *Situla* je pod vodstvom glavnega urednika, direktorja Petra Kosa, izšlo 15 knjig (št. 14–38); člani Arheološkega oddelka so v njih zastopani s člankom Petra Turka v zborniku, posvečenem Bibi Teržan.²²²

Jeseni leta 1999 se je upokojil Drago Svoljšak;²²³ vodenje oddelka je prevzela Janka Istenič.

²¹⁹ Trampuž Orel 1990.

²²⁰ Npr. Trampuž Orel idr. 1991; Trampuž Orel idr. 1996a; Trampuž Orel idr. 1996b; Trampuž Orel, Heath 1998.

²²¹ Teržan idr. 1984; Teržan idr. 1985; Sagadin 1987; Teržan 1990; Dular 1991; Guštin 1991; Gabrovec 1994; Teržan 1995; Teržan 1996; Plesničar-Gec 1997; Plesničar-Gec 1998; Istenič 1999.

²²² Blečič idr. 2007.

²²³ Arhiv NMS, personalna mapa Draga Svoljška.

Arheološki oddlek v 21. stoletju

Na izpraznjeno mesto kustosa za prazgodovinsko arheologijo je januarja 2000 prišel Peter Turk, dotlej asistent na Oddelku za arheologijo Filozofske fakultete (doktoriral je še isto leto). Leta 2000 je doktorirala tudi Neva Trampuž Orel. Od leta 2001 pri raziskovalnih in drugih projektih, ki jih izvaja oddetek, sodeluje Vesna Svetličič Turk.

Naslednja kadrovska sprememba je bila zaposlitev Boštjana Laharnarja na mestu kustosa za prazgodovino ob upokojitvi Neve Trampuž Orel leta 2012. Novi kustos, ki je bil na oddelku od leta 2007 kot mladi raziskovalec,²²⁴ je isto leto doktoriral. Po upokojitvi Timoteja Knifica je konec leta 2016 kustosinja za zgodnj srednjeveško arheologijo postala dr. Daša Pavlovič. Leta 2015 je doktoriral Tomaž Nabergoj. V letih 2011/2 ter med aprilom leta 2017 in koncem leta 2020 je imel oddetek kustosa paleolitske zbirke – Matijo Turka.²²⁵

²²⁴ Prim. op. št. 248.

²²⁵ V prvem obdobju (1. 3. 2011–31. 3. 2012) je bila njegova zaposlitev za polovični delovni čas financirana iz sredstev Ministrstva za kulturo (ker je bila Neva Trampuž Orel v tem obdobju prav tako zaposlena za polovični delovni čas), v drugem, skoraj štiriletnem obdobju, pa iz raziskovalnih sredstev, ki jih je pridobil oddetek (raziskovalni program P6-0283, ki ga financira ARRS).

SL. 12
Arheološki depo v pritličju muzeja leta 1992, pred selitvijo v novi depo v kleti. (Dokumentacija AO, foto: Marko Habič)

Z velikimi zaščitnimi izkopavanji pred gradnjo avtoceste pri Ljubljani so arheologi pod vodstvom Petra Turka v Dragomlju raziskali prazgodovinsko in zgodnj srednjeveško naselje (2000/1),²²⁶ na Pržanju zgodnje- in visokosrednjeveško naselje (2004)²²⁷ in v Kamni Gorici mlajšepaleolitsko in bronastodobno naselje (2004).²²⁸ Izkopano gradivo je v depolu zasedlo precej prostora, zato je bila zelo dobrodošla dodatna četrtina depoja v kleti pod Atrijem,²²⁹ ki je oddelku pripadla leta 2011.

Muzej je bil od leta 1999 brez stalne arheološke razstave. Obiti, da bi bile v doglednem času ustvarjene razmere za primerno postavitev, so bili slabi, zato je Arheološki oddetek pripravil »začasno« novo stalno razstavo (*Arheološki zakladi Narodnega muzeja Slovenije*, odprta 2004).²³⁰ Pomanjkljivosti razstave, ki so bile posledica hude prostorske stiske, so

²²⁶ Turk 2003a.

²²⁷ Turk, Svetličič 2005a.

²²⁸ Turk, Svetličič 2005b.

²²⁹ Ta četrtina je polovica tistega dela depoja, ki se je sprostila zaradi selitve gradiva Oddelka za zgodovino in uporabno umetnost v depoje novo pridobljene muzejske stavbe na Maistrovi ulici v Ljubljani. Nerešena težava Arheološkega oddelka glede skladiščenja gradiva je za zdaj ta, da nima primerne prostora za osteološko gradivo.

²³⁰ Preložnik 2007. Razstava je imela v primerjavi s postavitvijo pred letom 1999 eno dvorano manj, ker je muzej dvorano namenil prikazu zgodovine Slovencev v moderni dobi, ki so ga odprli dve leti pozneje (stalna razstava *Slovenski jezik – identiteta in simbol. Kratka zgodovina Slovencev*, 2006).

delno omilili s katalogom *Stopinje v preteklost*,²³¹ ki je razstavljeno gradivo prikazal v širšem zgodovinskem kontekstu. Tako je katalog zapolnil 75-letno vrzel od Ložarjevega prikaza arheoloških dob na ozemlju Slovenije.²³²

Med letoma 2014 in 2021 je v petih dvorinah in na hodniku prvega nadstropja matične stavbe, kjer jim je z manjšo obnovo uspelo ustvariti sprejemljive klimatske razmere, postopno nastala zdajšnja stalna razstava *Zgodbe s stičišča svetov*. To je doslej najobsežnejši celosten muzejski prikaz arheoloških spoznanj o preteklosti današnjega slovenskega ozemlja in je na področju arheologije izpolnil deziderat, ki je bil stalnica muzejskih načrtov po letu 1945.²³³ Spremlja jo katalog v štirih delih, ki ga je mogoče uporabljati samostojno, kot kakovosten poljuden pregled arheoloških dognanj o preteklosti slovenskega ozemlja.²³⁴

Egipčansko mumijo, ki od pridobitve leta 1846 sodi med eksponate, ki so za obiskovalce najprivlačnejši, in druge predmete majhne staroegipčanske

²³¹ Istenič idr. 2006a; Istenič idr. 2006b.

²³² Ložar 1931; Stare 1997; Preložnik 2007.

²³³ Kastelic 1950, str. 201; Petru 1973; Horvat 1979; Petru 1981–1982, str. 52; Horvat, Žvanut 1987; Kos 2004a, str. 160.

²³⁴ Istenič 2014; Knific, Nabergoj 2016; Laharnar, Turk 2017; Turk, Turk 2019; angleške različice: Istenič 2015; Knific, Nabergoj 2017; Laharnar, Turk 2018; Turk, Turk 2021.

zbirke, ki jo hrani muzej,²³⁵ sta Miran Pflaum (Oddelek za konserviranje in restavriranje) in Tomo Kajfež (Oddelek za zgodovino in uporabno umetnost) javnosti predstavila na občasni razstavi *Mumija in krokodil* (Narodni muzej Slovenije – Metelkova, 2014),²³⁶ leta 2017 pa priredila v stalno razstavo, ki je na ogled v pritličju matične stavbe.

Pod vodstvom direktorja Petra Kosa in Marjete Šašel Kos je nastala stalna razstava rimskih kamnitih spomenikov v zunanjem steklenem paviljonu (odprt leta 2007), ki so ga začeli graditi leta 2001.²³⁷ Leta 2004 je izšel vodnik po lapidariju.²³⁸ Med občasnimi razstavami Arheološkega oddelka v dvorani Atrij matične stavbe se odlikujejo *Od Rimljanov do Slovanov* (2000),²³⁹ razstava predmetov situlske umetnosti (*Podobe življenja in mita*, 2005)²⁴⁰ in leta 2009, v sodelovanju z drugimi oddelki muzeja in zunanjimi sodelavci, razstava *Ljubljana – kulturna dediščina reke*,²⁴¹ ki je v prirejeni obliki pozneje gostovala v Arméemuseumu v Stockholmu.²⁴² Razstava *Vitez, dama in zmaj, dediščina srednjeveških bojevnikov na Slovenskem* (2012–2014), plod sodelovanja Arheološkega oddelka in Oddelka za zgodovino in uporabno umetnost,²⁴³ je bila v stavbi na muzejski ploščadi Metelkova, ki jo je muzej za javnost odprl leta 2008.

Arheološki oddelek je pripravil tudi velik del povsem nove stalne razstave o zgodovini Blejskega kota; leta 2008 so jo odprli v prenovljenih razstavnih prostorih Blejskega gradu.²⁴⁴ Isto leto je Timotej Knific z Marjeto Šašel Kos na Sevnškem gradu pripravil stalno razstavo o rimski preteklosti sevnškega Posavja,²⁴⁵ skromno razstavo na Hrušici pa so leta 2013 nadomestili z novo in sodobnejšo.²⁴⁶

Za raziskovalno delo oddelka je pomemben mejnik leto 2004, ko je pridobil koncesijo za izvajanje raziskovalnega programa, saj pomeni razmeroma stabilno financiranje.²⁴⁷ Poleg tega so člani oddelka izvajali raziskovalne in druge projekte, ki so jih financirali Javna agencija Republike Slovenije za raziskovalno dejavnost (ARRS), Evropska unija, Družba za avtoceste Republike Slovenije in drugi, ter skrbeli za

usposabljanje mladih raziskovalcev,²⁴⁸ kar je nepogrešljiv mehanizem uvajanja mladih diplomantov arheologije v delo z arheološkim gradivom in njihovega vključevanja v delo oddelka.

Pomembna nova spoznanja so bila plod nadaljevanja arheometričnih raziskav bakrovih zlitin iz bronaste dobe.²⁴⁹ Raziskave so razširili na bakrove zlitine s konca rimske republikanske in iz zgodnje cesarske dobe²⁵⁰ ter na steklo iz prazgodovinske²⁵¹ in zgodnj srednjeveške dobe.²⁵² Poleg tega velja posebej omeniti preučevanje naselij in depojev pozne bronaste in starejše železne dobe,²⁵³ rimskega vojaškega osvajanja ozemlja današnje Slovenije in odnose Rimljanov s prazgodovinskimi skupnostmi v izteku prazgodovinske in na začetku rimske dobe²⁵⁴ ter raziskave začetkov naselitve Slovanov²⁵⁵ in druge teme zgodnjega srednjega veka.²⁵⁶

Oddelek je nadaljeval izdajanje serije *Katalogi in monografije*; glavni urednik je Peter Turk, člani oddelka so uredniki oziroma (so)avtorji večine zvezkov.²⁵⁷

Leta 2021 Arheološki oddelek sestavlja 13 diplomiranih arheologov, od tega šest doktorjev znanosti. Ministrstvo za kulturo financira osem zaposlenih, pet zaposlenih pa je financiranih iz sredstev, ki jih je oddelek pridobil za izvajanje raziskovalnih in drugih projektov. Oddelek je složna in uigrana ekipa, ki si bo še naprej prizadevala za razvoj muzeja ter slovenske in evropske arheologije.

248 Usposabljanje mladih raziskovalcev – arheologov v muzeju sega v osemdeseta leta (Arhiv NMS, personalna mapa Jane Horvat), ko so se pojavile možnosti takega usposabljanja, in se je nadaljevalo v devetdesetih letih 20. stoletja (Arhiv NMS, personalna mapa Simone Petru), na prehodu v 21. stoletje (Arhiv NMS, personalne mape Maše Sakara, Veronike Pflaum) in v zadnjih dveh desetletjih (Arhiv NMS, personalne mape Špele Karo, Boštjana Laharnarja, Brine Škvor Jernejčič, Vesne Tratnik, Matica Zupana); financira ga ARRS.

249 Trampuž Orel, Heath 2001; Trampuž Orel idr. 2004; Trampuž Orel 2012; Trampuž Orel idr. 2016.

250 Istenič, Šmit 2007; Laharnar 2009; Laharnar 2011; Istenič, Šmit 2014; Laharnar 2015; Laharnar, Ložič 2016; Istenič 2019a, str. 190–207; Istenič, Šmit 2019.

251 Šmit idr. 2020.

252 Šmit idr. 2009; Knific, Šmit 2018.

253 Turk 2001; Turk 2003a; Turk 2003b; Turk 2018.

254 Istenič idr. 2015; Laharnar, Ložič 2016; Istenič 2019a; Istenič 2019b.

255 Pavlovič 2017.

256 Bitenc, Knific 2020; Karo, Knific 2020; Pavlovič idr. 2021.

257 Istenič 2000; Svoljšak, Pogačnik 2001; Svoljšak, Pogačnik 2002; Tecco Hvala idr. 2004; Gabrovec idr. 2006; Gabrovec idr. 2008; Božič 2008; Teržan, Črešnar 2014; Istenič idr. 2015; Teržan idr. 2016; Istenič 2019a; Teržan, Črešnar 2021.

SL. 13
Razstava *Zakladi Narodnega muzeja Slovenije*, 28. junij 2004. (Dokumentacija AO, foto: Tomaž Lauko)

Zahvala

Heleni Bras Kernel sem zelo hvaležna za vsestransko pomoč. Posredovala mi je dragocene podatke, me opozorila na vsebinske napake in netočnosti ter pregledala citate in uredila seznam literature. Peter Turk, Tomaž Nabergoj, Daša Pavlovič in Barbara Jerin ter Polona Bitenc (vsi Arheološki oddelek Narodnega muzeja Slovenije) in Jana Horvat (Inštitut za arheologijo ZRC SAZU) so prebrali besedilo in dali koristne vsebinske pripombe, Polona Bitenc pa je pomagala tudi izbrati slikovno gradivo.

SL. 14
Arheološki oddelek in Barbara Ravnik (direktorica muzeja med letoma 2010 in 2020) na obisku v Deželnem muzeju Joanneum v Gradcu leta 2011. Z leve proti desni: Peter Turk, Barbara Ravnik, Karl Peitler (vodja Arheološkega oddelka in Numizmatičnega kabineta Joanneuma), Ida Murgelj, Barbara Jerin, Matija Turk, Roman Hribar, Boštjan Laharnar in Neva Trampuž Orel. (Dokumentacija AO, foto: Janka Istenič)

SL. 15
Člani Arheološkega oddelka v Šebreljah leta 2011. Z leve proti desni: Janka Istenič, Štefan Lapanja (vodnik iz Šebrelj), Neva Trampuž Orel, Helena Bras Kernel in Roman Hribar, spredaj: Boštjan Laharnar in Barbara Jerin. (Dokumentacija AO, foto: Matija Turk)

SL. 16
Stalna arheološka razstava *Zgodbe s stičišča svetov*. Pogled na dvorano, namenjeno prikazu starejše železne dobe. (Dokumentacija AO, foto: Uroš Acman)

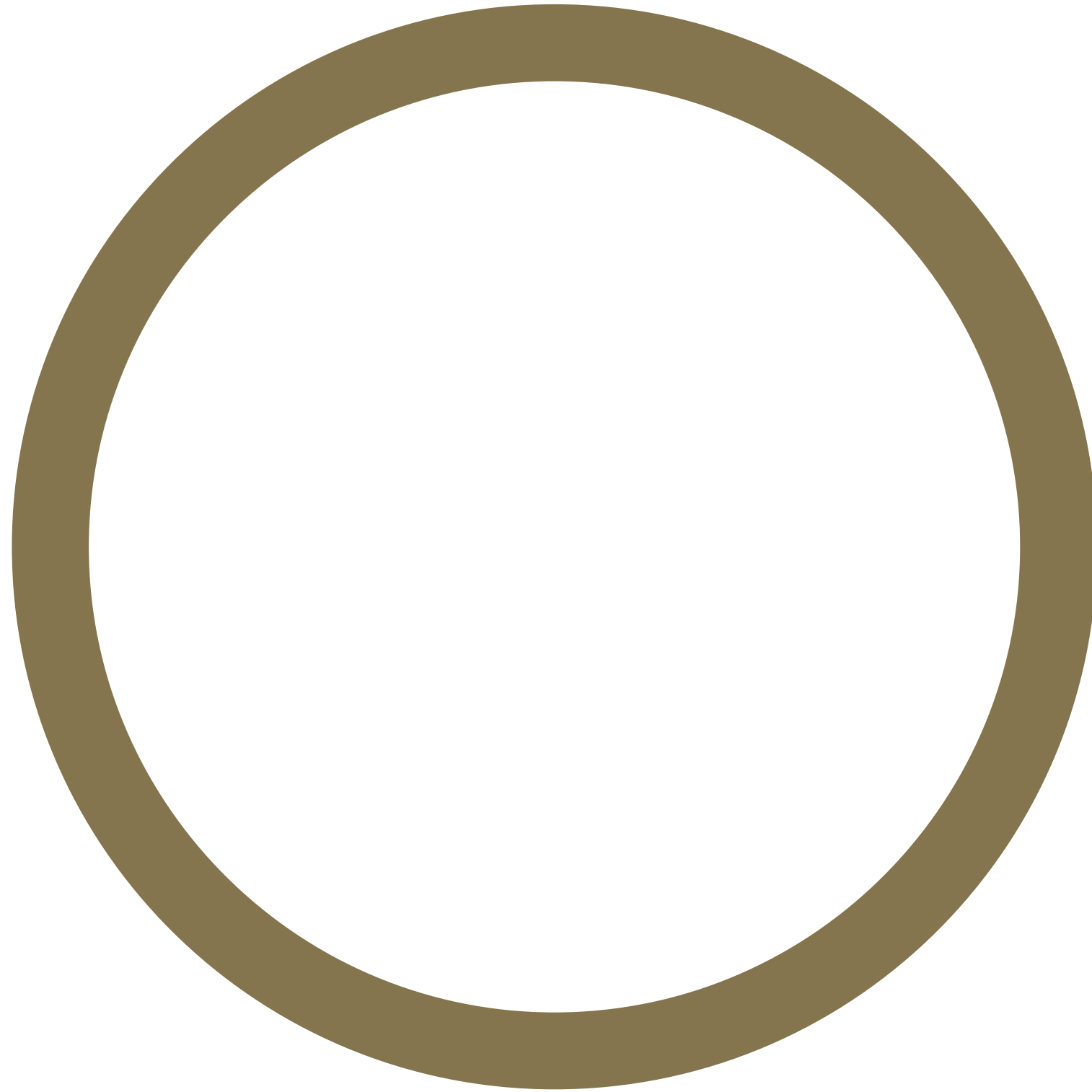

SL. 17
Arheološki depo. Helena Bras Kernel pri urejanu rimske zbirke, junij 2021. (Dokumentacija AO, foto: Marcel Kump)

Člani Arheološkega oddelka na stalni arheološki razstavi junija 2021; z leve proti desni: Daša Pavlovič, Helena Bras Kernel, Vesna Svetličič Turk, Jure Kusetič, Janka Istenič, Tomaž Nabergoj, Matic Zupan, Barbara Jerin, Boštjan Laharnar, Peter Turk, Polona Bitenc, Vesna Tratnik, Ida Murgelj. (Dokumentacija AO, foto: Marcel Kump)

VIRI IN LITERATURA

OKRAJŠAVE

fasc. – fascikel

let. – letnik

N. F. – Neue Folge

n. v. – nova vrsta

pag. – pagina

reg. – registratura

ser. – serija

sig. – signatura

šk. – škatla

št. – številka

zv. – zvezek

ARHIVSKI VIRI

Arhiv Republike Slovenije, Ljubljana (ARS)

Poročila o delu za leta 2016–2020, Ljubljana, 2017–2021

SI AS 2 – Deželni stanovi za Kranjsko: reg. IV, fasc. 7-1, šk. 67; fasc. 8, šk. 74

SI AS 14 – Gubernij v Ljubljani: reg. VIII, reg. fasc. 54-10/1821–1822; 54-5/1822, 1825–1826

SI AS 16 – Deželno predsedstvo za Kranjsko: šk. 46, konvolut 1o

SI AS 18 – Kuratorij Kranjskega deželnega muzeja: šk. 1

SI AS 38 – Deželni zbor in odbor za Kranjsko: šk. 1207–1209, 1213, 1221–1225, 1225–1228

SI AS 50/II/1042 – Deželni muzej Rudolfinum: 1882–1886, fasc. 362, 363

SI AS 50/III/12 – Gradnja deželnega muzeja Rudolfinuma: 1883–1885 (Združeni dokumenti)

SI AS 72 – Kraljevska banska uprava Dravske banovine, Prosvetni oddelek: reg. fasc. 10-4

SI AS 359 – Licej v Ljubljani: fasc. 2

SI AS 455 – Zbirka likovnih del

SI AS 533 – Kmetijska družba v Ljubljani: šk. 33 (fasc. G1)

SI AS 619 – Slovensko muzejsko društvo: šk. 1, 7, 9

SI AS 730 – Graščina Dol: fasc. 46

SI AS 781 – Cistercijanski samostan in državno gospodstvo Stična

SI AS 822 – Šubic, rodbina

SI AS 998 – Schiffrer Ana

SI AS 1068 – Zbirka načrtov: ser. 11

SI AS 1073 – Zbirka rokopisov: I-1r

SI AS 1100 – C. kr. spomeniški urad: 164–173, šk. 10, mapa 704/1914, Krain, Laibach, Sammlung, Winter.

SI AS 1100/II/169 – Kranjski deželni muzej v Ljubljani

SI AS 1201 – Splošna zbirka fotografij Arhiva Republike Slovenije

SI AS 1249 – Mal Josip: šk. 1, 4–5, 8

SI AS 2064 – Historično društvo za Kranjsko: šk. 19, 26

SI AS 2170 – Arhiv Republike Slovenije: šk. 1–4, 7–9, 13, 49–50

Harvard University, Cambridge

Arhiv

Hencken, 1902–1981, Inventory, A. Mecklenburg Collection Research, Series: I. Correspondence and Notes, 1907–1984

Berce, Rudolf, 1953–1957, Box 21, Harvard

Ministrstvo za kulturo, Direktorat za kulturno dediščino, Informacijsko-dokumentacijski center za dediščino (INDOK), Ljubljana

Arhiv: spisi 1945, 1947, 1955

Museum für Vor-und Frühgeschichte, Berlin

Arhiv

Nadškofijski arhiv, Ljubljana (NŠAL)

Matične knjige
ZA Kočevje, P 1816–1833
ZA Ljubljana – Sv. Nikolaj, R 1771–1791
ZA Ljubljana – Sv. Peter, R 1868–1877
ZA Mokronog, R 1812–1835

Narodna galerija, Ljubljana (NG)

Arhiv
Arhiv Društva Narodna galerija

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana (NUK)

Rokopisna zbirka (RZ)
NUK RZ, Ms. 1207, zapuščina Ivana Vrhovnika, mapa 115, VII. Korespondenca, T–W, Winter (1930)

NUK RZ, Ms. 1431, zapuščina Janka Šlebingerja, mapa 19, III. Korespondenca, V–W, Pavel Winter (1931)

NUK RZ, Ms. 1468, zapuščina Ivana Šašlja, mapa 2, II. Korespondenca, O–Ž, A. P. Winter (1938)

NUK RZ, Ms. 1978, zapuščina Frana Saleškega Finžgarja, mapa 11, III. Korespondenca, T–Zorec, Pavel Winter (1944)

Narodni muzej Slovenije, Ljubljana (NMS)

Arheološki oddelek (AO)

Arhiv
Dokumentacija

Arhiv (šk. 1822–1989)

Personalne mape

Grafični kabinet (GK)
Dokumentacija

Knjižnica (KNMS)
Dokumentacija

Numizmatični kabinet (NK)

Dokumentacija

Oddelek za konserviranje in restavriranje (OKR)

Dokumentacija

Oddelek za zgodovino in uporabno umetnost (OZUU)

Erwerbungen (1889–1896), Verzeichniss von Erwerbungen des Krain. Landesmuseum

Dokumentacija

Stara inventarna knjiga, Kulturna zgodovina (I, II)

Österreichisches Staatsarchiv, Dunaj (OeStA)

Allgemeines Verwaltungsarchiv (AVA)

AT-OeStA/AVA Unterricht StHK Teil 2 591 3, Illyrien – Laibach Museum Signatur 15 A: Plan und Errichtung eines vaterländischen Museums nach Art d. Joanneum, Aufruf zur Gründung, lokale Unterbringung, Unterstützung zur Aufrechterhaltung des Museums (1821–1834)

Familienarchive (FA): Hohenwart: 8 Franz Joseph Graf Hohenwart

Haus-, Hof- und Staatsarchiv (HHStA)

AT-OeStA/HHStA, HausA Hofreisen 46-1, Eigenhändige Aufzeichnungen von Kaiser Franz I.

AT-OeStA/HHStA SB Auersperg VII-A-13-6

Pfarre St. Augustin, Dunaj

Matriken, Sterbebuch 1815–1829

Pfarre St. Stephan, Dunaj

Matriken, Taufbuch 1762–1764

Pokrajinski muzej Celje, Celje

Dokumentacija (DPMC)

Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana (PMS)

Arhiv

Slovenski etnografski muzej, Ljubljana (SEM)

Arhiv

Zasebni arhiv (ZA)

Ivan Logar
Dnevnik, korespondenca in fotografije

Zavod sv. Stanislava, Ljubljana

Ložarjev avtobiografski spis

Zgodovinski arhiv Ljubljana, Ljubljana (ZAL)

Popis 1869a–Popis prebivalstva Ljubljane 1869, Korn; https://www.sistory.si/IGNORED_PUBLIC/popisi/3/ Svetega_Petra_predmestje_161_003.JPG (obiskano 20. 4. 2021)

Popis 1869b–Popis prebivalstva Ljubljane 1869, Hansel; https://www.sistory.si/IGNORED_PUBLIC/popisi/3/ Svetega_Petra_predmestje_110_003.JPG (obiskano 20. 4. 2021)

Popis 1869c–Popis prebivalstva Ljubljane 1869, Krimmer; https://www.sistory.si/IGNORED_PUBLIC/popisi/3/ Kapučinsko_predmestje_84_011.JPG (obiskano 20. 4. 2021)

SI ZAL LJU 342, Zbirka fotografij

OBJAVLJENI VIRI IN LITERATURA

ACKERMAN, James S. (1977), *Palladio. The Architect and Society*.– London.

ADRESAR (1912), I. splošna naslovna knjiga za Kranjsko. 1912. – Ljubljana.

ADRESAR MESTA LJUBLJANE IN OKOLICE. 1928 (1928). – Ljubljana.

ADRESAR MESTA LJUBLJANE IN OKOLICE. 1933 (1933). – Ljubljana.

ALJANČIČ, Marko (1991–1992), Kovač (*Faber ferrarius*) iz Siške. Ob 200-letnici rojstva Ferdinanda Schmidta. – *Proteus* 54/2, str. 58–64.

AMBROŽIČ, Matjaž (2008), Prošti, dekani in kanoniki ljubljanskega stolnega kapitlja. – *Stolnica sv. Nikolaja v Ljubljani. 1707* (ur. Metod Benedik), Ljubljana, Celje, str. 85–103.

AMMANN, Gert (1998), Fassade des Ferdinandeums. – *Sammellust. 175 Jahre Tiroler Landesmuseum Ferdinandeum* (ur. Gert Ammann, Ellen Hastaba), Innsbruck, Wien, str. 140–141.

ANDREJKA, Rudolf (1943), Vrhovni predstavniki državne uprave na Kranjskem od 1747 do 1941. – *Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo* 24/1–4, str. 103–111.

ANONIMNO (1851a), Joseph Repeschitz, ein krain. Stifter und Gönner des Landes-Museums. – *Mittheilungen des historischen Vereins für Krain* 6/6, str. 55–57.

ANONIMNO (1851b), Protocoll der Sitzung der allgemeinen Jahresversammlung des historischen Vereines für Krain, am 27. November 1851. – *Mittheilungen des historischen Vereins für Krain* 6/9, str. 79–85.

ANONIMNO (1863), Monats-Versammlungen. – *Mittheilungen des historischen Vereins für Krain* 18/1–2, str. 13–15.

ANONIMNO (1864), Protokoll der Generalversammlung des historischen Vereins für Krain, welche am 14. Juli 1864 von 5–7 ¼ Uhr Abends im Vereins-Localc abgehalten worden ist. – *Mittheilungen des historischen Vereines für Krain* 19/8, str. 59–65.

ANONIMNO (1868), Verzeichniß der in der Sammlng des historischen Vereins für Krain vorhandenen alten römischen Silber- und Kupfermünzen. Verzeichniß der Erwerbungen im Jahre 1868. – *Mittheilungen des historischen Vereins für Krain* 23, str. 65–72.

ANONIMNO (1889), Chronik des Vereines. – *Mittheilungen des Musealvereines für Krain* 2, str. IX–XXII.

ANONIMNO (1928), Med zakladi denarja in grafike. – *Jutro* 1928/240, 12. 10. 1928, str. 3.

ANONIMNO (1930), Jož. vitez Schmidburg, avstrijski ilirski guverner. – *Dom in svet* 1930/9–10, str. 293.

ANONIMNO (1959), Hohenwart Franz Josef Hannibal Graf von. – *Österreichsches Biographisches Lexikon 1815–1950* 2, Wien, str. 395–396.

ANSI (1975), *Arheološka najdišča Slovenije*. – Ljubljana.

ARNETH, Joseph Calasanza von (1851), Sendschreiben an Herrn Freyer, Custos am Museum zu Laibach. – *Archaeologische Analecten. Tafeln zu den Sitzungsberichten der philosophisch-historischen Classe* 6/1, 2, 3 (Jänner, Februar, März 1851) (ur. Joseph Calasanza von Arneth), Wien, str. 5–10.

ATTLMAYR, Ernst (1978), Mutschlechner Anton. – *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950* 7, Wien, str. 6.

AVSEC, Franci (2018), Zadruge na Slovenskem. Kratek zgodovinski oris. – *Časopis za kritiko znanosti* 46/271, str. 104–116.

BACH, Ivan (1956), *Umetniška obrada metala naroda Jugoslavije kroz vekove*. – Beograd.

BALOH, Vera idr., ur. (1984), *Secesija na Slovenskem. Uporabna umetnost, umetna obrt in njei sorodni pojavi v obrtni in industrijski proizvodnji*. – Ljubljana.

BARAGA, Friderik Irenej (1970), *Zgodovina, značaj, nravi in šege severnoameriških Indijancev*. – Celje.

BARTSCH, Adam (1803–1821), *Le Peintre Graveur* 1–21. – Wien.

BAŠ, Franjo (1951), Situacijska slika slovenskih muzejev. – *Zgodovinski časopis* 5/1-4, str. 257–277.

BAUMGARTNER, Egon (1934), Ljubljanska kovnica v XIII. stoletju. – *Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo* 15/1–4, str. 92–102.

BEAULIEU, Paul-Alain (1989), *The Reign of Nabonidus King of Babylon* (556-539 B.C.). – New Haven, London.

BENNETT, Tony (1995), *The Birth of the Museum. History, Theory, Politics*. – London.

BERCE, Rudolf (1949a), Letalski posnetki in arheologija. – *Proteus* 11/1, str. 10–16.

BERCE, Rudolf (1949b), Konserviranje železa. – *Varstvo spomenikov* 2/3–4, str. 28–30.

BERCE, Rudolf (1951), Milan Duhač: Održavanje muzejskih predmeta. – *Slovenski etnograf* 3/4, str. 458.

BERCE, Rudolf (1951–1952), Poročilo laboratorija Zavoda za dobo od jeseni 1950 do pomladi 1953. – *Varstvo spomenikov* 4, str. 114–115.

BERCE, Rudolf (1952), Tehnična dokumentacija na arheološkem terenu / Documentation technique des fouilles archéologiques. – *Zbornik zaštite spomenika kulture* 3, str. 126–142.

BERCE, Rudolf (1955a), Die Metallkonservierung in Museen im Lichte der Korrosionbekämpfung. – *Archaeologia Austriaca* 18, str. 52–64.

BERCE, Rudolf (1955b), Nekaj podrobnosti na železnih predmetih s ptujskega grobišča. – *Zbornik zaštite spomenika kulture* 6, str. 287–290.

BERCE, Rudolf (1955c), Železova rja na srebrih predmetih. – *Zbornik zaštite spomenika kulture* 6, str. 291–292.

BERCE, Rudolf (1955d), Smernice za konserviranje železnih in bronastih predmetov. – *Zbornik zaštite spomenika kulture* 6, str. 293–297.

BERDAJS, Tina (2020), Zbirateljstvo vzhodnoazijske keramike na Slovenskem v 19. stoletju. – *Ars & humanitas* 14/2, str. 29–43.

BITENC, Polona (1991), Dokumentacija v Arheološkem oddelku Narodnega muzeja. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 31–32, str. 32–33.

BITENC, Polona, KNIFIC, Timotej, ur. (2001), *Od Rimljanov do Slovanov. Predmeti*. – Ljubljana.

BITENC, Polona, KNIFIC, Timotej (2020), Srednjeveško grobišče na Blejskem otoku. – *Srednjeveški Blejski otok v arheoloških virih / Medieval archaeology of Bled Island* (ur. Benjamin Ščular), Opera Instituti archaeologici Sloveniae 42, Ljubljana, str. 11–91, 287–342, 357–390.

BLEČIČ, Martina idr., ur. (2007), *Scripta praehistorica in honorem Biba Teržan*. – Situla 44, Ljubljana.

BLEIWEIS, Janez (1855), *Zgodovina Ces. kralj. Kranjske kmetijske družbe s statističnim popisom kmetijstva na Kranjskem*. – Ljubljana.

BOHR, Michael (1993), *Die Entwicklung der Kabinettschränken in Florenz*. – Europäische Hochschulschriften 28. Kunstgeschichte 182, Frankfurt am Main idr.

BOLTA, Lojze (1981), Rifnik pri Šentjurju. Poznoantična naselbina in grobišče / Rifnik – spätantike Siedlung und Gräberfeld. – Katalogi in monografije 19, Ljubljana.

BOŽIČ, Dragan, ur. (1983), *Keltoi. Kelti in njihovi sodobniki na ozemlju Jugoslavije*. – Ljubljana.

BOŽIČ, Dragan (2008), *Late La Tène-Roman Cemetry in Novo mesto, Ljubljanska Cesta and Okrajno Glavarstvo. Studies on Fibulae and on the Relative Chronology of the Late La Tene Period / Poznatlatsko-rimsko grobišče v Novem mestu, Ljubljanska cesta in Okrajno glavarstvo. Študije o fibulah in o relativni kronologiji pozne latenske dobe*. – Katalogi in monografije 39, Ljubljana.

BRAS KERNEL, Helena (2006), »Vrhnški zaklad« je del zbirke najdb iz Ljubjanice pri Bevkah. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 49/2, str. 11–24.

BRAS KERNEL, Helena (2014), Zgodovina nastanka egipčanske zbirke Narodnega muzeja Slovenije. – *Mumija in krokodil. Slovenci odkrivamo dežele ob Nilu. Katalog razstave* (ur. Tomislav Kajfež idr.), Ljubljana, str. 10–25.

BRATOŽ, Rajko (2003), Prof. dr. Jože Kastelic (1913–2003). – *Zgodovinski časopis* 57/3–4, str. 463–470.

BRENCIČ, Mihael (2019), *Ljubljanska geološka šola. Zgodovina poučevanja geologije na Univerzi v Ljubljani*. – Ljubljana.

BREZNIK, Janez idr. (1992), *Zakon o denacionalizaciji s komentarjem*. – Ljubljana.

BROCKHAUS' KONVERSATIONS-LEXIKON 12 (1894). – Leipzig idr.

BRODAR, Mitja (2009), *Stara kamena doba v Sloveniji / Altsteinzeit in Slowenien*. – Ljubljana.

BUČIČ, Vesna (1969), *Svetila. Oblike in namen*. – Ljubljana.

BUČIČ, Vesna (1970), Občasna razstava kulturnozgodovinskega oddelka »Svetilaa. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 9/1, str. 7–8.

BUČIČ, Vesna (1973), *Stol v petih tisočletjih*. – Ljubljana.

BUČIČ, Vesna (1984), *Meščanska skrinja v Sloveniji*. – Ljubljana.

BUČIČ, Vesna (1990), *Ure skozi stoletja*. – Ljubljana.

BUČIČ, Vesna (1991), Darinka Zelinka. 1899–1991. – *Zbornik za umetnostno zgodovino*, n. v. 27, str. 221–223.

BUČIČ, Vesna (1997), Kipi na pročelju Narodnega muzeja in njihov avtor. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 40/1, str. 9–16.

BUDJA, Mihael (1983), Tri desetletja razvoja teorij o poznem neolitu in eneolitu severozahodne Jugoslavije / Drei Jahrzehnte der Entwicklung der Theorien über das Spätneolithikum und das Äneolithikum des nordwestlichen Jugoslawien. – *Poročilo o raziskovanju paleolitika, neolitika in eneolitika v Sloveniji* 11, Ljubljana, str. 73–83.

BUDNA KODRIČ, Nataša, ur. (2018), *Korespondenca Jožefine in Fidelija Terpinc. (1825–1858)*. – Viri 41, Ljubljana.

BUFON, Zmago (1966), Henrik Freyer, naravoslovec in rodoljub. Ob stoletnici njegove smrti. – *Proteus* 28/9–10, str. 1–4 (separat).

BUFON, Zmago (1971), Naravoslovje v slovenskem narodnem prebujanju 1. Začetki osvobajanja slovenskega kmeta. – *Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike* 1, str. 15–77.

BUFON, Zmago (1974), Naravoslovje v slovenskem narodnem prebujanju 2. Začetki slovenskega meščanstva v industrijski družbi. – *Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike* 2, str. 117–163.

BURTON, Richard F. (1879), The Anthropological Congress at Laibach. – *The Athenæum. Journal of Literature, Science, the Fine Arts, Music, and the Drama* 2703, str. 212–213.

CATALOGUS CLERI DIOECESIS LABACENSIS ANNO 1827 (1827). – Labaci.

CERKOVNIK, Gašper (2007), Društvo za krščansko umetnost v Ljubljani. – *Zbornik za umetnostno zgodovino*, n. v. 43,

DULAR, Anja (2009a), Knjige Anastasiusa Grūna – Antona Auersperga v Narodnem muzeju Slovenije. – *Anton Aleksander grof Auersperg – Anastazij Grün* (ur. Mira Miladinović Zalaznik, Stane Granda), Ljubljana, str. 13–30.

DULAR, Anja (2016), Bibliografija Staneta Gabrovca / Bibliography of Stane Gabrovce. – *Arheološki vestnik* 67, str. 21–30.

DULAR, Anja (2019a), Knjižnice v zgradbi liceja, ki je stala na današnjem Vodnikovem trgu. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 62/2, str. 10–21.

DULAR, Anja idr. (2007), Selimo knjige, ne žuželk. Dezinfekcijske metode v knjižnicah. – Knjižnice za prihodnost. Napredek in sodelovanje (ur. Melita Ambrožič), Ljubljana, str. 273–283.

DULAR, Anja idr., ur. (2010), *Sous les aigles Napoléoniennes. Bicentenaire des provinces Illyriennes / Pod Napoleonovim orlom. 200 let ustanovitve Ilirskih provinc.* – Ljubljana.

DULAR, Anja, JERIN, Barbara (1998), Bibliografija dr. Vinka Sribarja. – *Arheološki vestnik* 49, str. 387–391.

DULAR, Anja, PAJK, Urša (2014), Vitrine meseca v knjižnici Narodnega muzeja Slovenije. Od starih kuharik preok nenavadnih knjižnih vezav do elegantne kočije. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 57/1, str. 102–109.

DULAR, Janez (1978), *Podzemelj. Katalog najdb / Podzemelj. Katalog der Funde.* – Katalogi in monografije 16, Ljubljana.

DULAR, Janez (2003b), *Halštatske nekropole Dolenjske / Die hallstattzeitlichen Nekropolen in Dolenjsko.* – Opera instituti archaeologici Sloveniae 6, Ljubljana.

DULAR, Janez (2008a), Izgubljeni boj Deželnega muzeja. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 51/1, str. 22–28.

DULAR, Janez (2008b), Dr. Dragotin Lončar. Prezrti ravnatelj Narodnega muzeja. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 51/2, str. 42–45.

DULAR, Janez (2009b), Kako je nastala in zakaj je odšla na tuje Mecklenburška zbirka. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 52/1–2, str. 30–47.

DULAR, Janez (2019b), Zgodbe o vaški situli. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 62/1, str. 10–33.

ELZE, Theodor (1856), Numismatische Studien zur Culturgeschichte. – *Mittheilungen des historischen Vereines für Krain* 11/10, str. 73–76.

ERZHERZOG JOHANN (2011), Gründungsstatuten des Joanneums vom 1. Dezember 1811. – *200 Jahre Universalmuseum Joanneum 1811–2011* (ur. Peter Pakesch, Wolfgang Muchitsch), Graz, str. 8–11.

EYTH, Karl, MEYER, Franz Sales (1899), *Das Malerbuch. Die Dekorationsmalerei mit besonderer Berücksichtigung der kunstgewerblichen Seite.* – Leipzig.

FANINGER, Ernest (1983), Baron Žiga Zois in njegova zbirka mineralov. – *Scopolia* 6, str. 1–32.

FEEST, Christian F. (1998), The Native American Collection of Friderik Baraga. Comparative and Contextual Aspects / Zbirka indijanskih predmetov Friderika Barage. Primerjalni in kontekstualni vidiki. – *Etnolog*, n. v. 8, str. 285–330.

FISCHER'S ALLGEMEINER WOHNUNGS-ANZEIGER (1898, 1900, 1904), *Fischer's allgemeiner Wohnungs-Anzeiger nebst vollständigem Behörden-, Handels- und Gewerbe-Adressbuch für die Landeshauptstadt Laibach mit ihren Vororten.* – Laibach.

FLIS, Johann (1891), Renaissance und Neuzeit. – *Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild* 8. Kärnten und Krain, Wien, str. 458–474.

FOLNESICS, Josef (1910), Eitelberger von Edelberg Rudolf. – *Allgemeine Deutsche Biographie* 55, Leipzig, str. 734–738.

FRELIH, Marko (2009), *Sudanska misija 1848–1858. Ignacij Knoblehar – misijonar, raziskovalec Belega Nila in zbiralec afriških predmetov / Sudan Mission 1848–1858. Ignacij Knoblehar – Missionary, Explorer of the White Nile and Collector of African Objects.* – Ljubljana.

FRELIH, Marko (2010), *Spomin Velikih jezer. Ob 180. obletnici prihoda misijonarja Friderika Ireneja Baraga v Ameriko / Memory of The Great Lakes. Upon the 180th Anniversary of the Arrival of Missionary Frederic Ireneus Baraga in America.* – Stična.

FRELIH, Marko (2014), Magija amuletov / The Magic of Amulets. – *Magija amuletov* (ur. Marko Frelih, Nina Zdravič Polič), Ljubljana, str. 11–127.

FREYER, Heinrich (1851), Historische Notizen. – *Mittheilungen des historischen Vereins für Krain* 6/2, str. 26–28.

GABER, Ante (1933), Umetnost na našem veseleju. Najširšim plastem so se odprle oči za našo staro umetnost. – *Slovenski narod* 1933/204, 7. 9. 1933, str. 3.

GABER, Ante (1938), Razstava slovenskega novinarstva. – *Kronika slovenskih mest* 5/1, str. 26–35.

GABROVEC, Stane (1969), Dr. Jože Kastelic, dolgoletni ravnatelj muzeja odhaja na mesto profesorja na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. – *Argo. Informativno glasilo za antiko in zgodnji srednji vek, zgodovino umetnosti in muzeologijo* 8, str. 40–48.

GABROVEC, Stane (1971), Sto petdeset let arheologije v Narodnem muzeju. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 10/1, str. 35–48.

GABROVEC, Stane (1974), Ob šestdesetletnici Jožeta Kastelica. – *Opuscula Josepho Kastelic sexagenario dicata*, Situla 14–15, str. 5–12.

GABROVEC, Stane (1987), Rajko Ložar (1904–1985). – *Arheološki vestnik* 38, str. 435–441.

GABROVEC, Stane (1994), *Stična I. Naselbinska izkopavanja / Stična I. Siedlungsausgrabungen.* – Katalogi in monografije 28, Ljubljana.

GABROVEC, Stane (2003), Prof. dr. Jože Kastelic, dolgoletni ravnatelj Narodnega muzeja, je umrl. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 46/2, str. 9–11.

GABROVEC, Stane (2005), Rajko Ložar – arheolog. – *Pretrgane korenine. Sledi življenja in dela Rajka Ložarja* (ur. Ingrid Slavec Gradišnik, Helena Ložar-Podlogar), Ljubljana, str. 129–137.

GABROVEC, Stane (2008), Stiške gomile / Stična Grabhügel. – *Stična II/2. Gomile starejše železne dobe. Razprave / Stična II/2. Grabhügel aus der älteren Eisenzeit. Studien* (ur. Stane Gabrovce idr.), Katalogi in monografije 38, Ljubljana, str. 7–60.

GABROVEC, Stane idr. (1983), Slovo od dr. Petra Petruja (1930–1983). – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 22, str. [9].

GABROVEC, Stane idr. (2006), *Stična II/1. Gomile starejše železne dobe. Katalog / Stična II/1. Grabhügel aus der älteren Eisenzeit. Katalog.* – Katalogi in monografije 37, Ljubljana.

GABROVEC, Stane idr. (2008), *Stična II/2. Gomile starejše železne dobe. Razprave / Stična II/2. Grabhügel aus der älteren Eisenzeit. Studien.* – Katalogi in monografije 38, Ljubljana.

GABROVEC, Stane, SVOLJŠAK, Drago (1983), *Most na Soči* (S. Lucia) I. *Zgodovina raziskovanj in topografija / Most na Soči* (S. Lucia) I. Storia delle ricerche e topografia. – Katalogi in monografije 22, Ljubljana.

GANTAR, Maruša (2013), Janez Šubic kot freskant cerkvenih notranjščin. – *Zbornik za umetnostno zgodovino*, n. v. 49, str. 137–173.

GARIBOLDI, Anton (1898), *Denkschrift über die Thätigkeit der Krainschen Baugesellschaft während des ersten Viertel-Jahrhunderts ihres Bestandes 1873–1898.* – Laibach.

GASPARI, Andrej (2001), Potapljači cesarsko kraljeve vojne mornarice na Vrhniki leta 1884. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 44/2, str. 48–52.

GASPARI, Andrej (2009a), Zgodovina pridobivanja najdb in arheoloških raziskav Ljubljance. – *Ljubljanka – kulturna dediščina reke* (ur. Peter Turk idr.), Ljubljana, str. 24–29.

GASPARI, Andrej (2009b), Tovorna ladja sredozemske šivane konstrukcije iz Lip. – *Ljubljanka – kulturna dediščina reke* (ur. Peter Turk idr.), Ljubljana, str. 107–109.

GASPARI, Andrej (2017), *Deblak s konca 2. stoletja pr. n. št. iz Ljubljance na Vrhniki. Študija o ladjah in čolnih predrimskega in rimskega Navporta z orisom plovbe na Ljubljanskem barju med prazgodovino in novim vekom / The Late 2nd Century BC Logboat from the Ljubljanka River at Vrhnika. Study on the Ships and Boats of Preroman and Roman Nauportus with the Outline of the Navigation on the Ljubljana Marshes Between Prehistory and the Early Modern Period.* – Ljubljana.

GRANDA, Stane (1991a), Kranjska hranilnica. – *Enciklopedija Slovenije* 5, Ljubljana, str. 392.

GRANDA, Stane (1991b), Kranjska industrijska družba. – *Enciklopedija Slovenije* 5, Ljubljana, str. 392–393.

GRANDA, Stane (1996), Življenje z Josipom Malom. – *Malov zbornik* (ur. Bojan Čas idr.), Ljubljana, str. 83–93.

GREGORČIČ, Simon (1888), Fran Erjavec. – *Koledar Družbe sv. Mohora za prestopno leto 1888*, Celovec, str. 36–46.

GREGORIČ, Jože, izd. (1983), *Barogova misijonska pisma.* – Ljubljana.

GERMONIG, Ludwig (1858), Die bisherigen Arbeiten zur Ordnung des hiesigen historischen Archivs. – *Mittheilungen des historischen Vereines für Krain* 13/3, str. 23–24.

GILBERG, Mark (1987), Friedrich Rathgen: The Father of Modern Archaeological Conservation. – *Journal of the American Institute for Conservation* 26/2, str. 105–120.

GLOBOČNIK, Anton (1889), Karl Deschmann. – *Mittheilungen des Musealvereines für Krain* 2, str. 375–381.

GLOBOČNIK, Damir (2015), Dragotin Dezhman. Iz zgodovinskega spomina. – *Revija SRP. Svoboda, resnica, pogum* 23/121–122, str. 139–152.

GOLEC, Boris (2017), Vzpon in zaton Dienerspergov. Stajersko potomstvo Janeza Vajkarda Valvasorja v luči svojih genealoško-biografskih in spominskih zapisov (1278–1908). – Ptuj.

GOLOB, France (1997), Misijonarji, darovalci indijanskih predmetov. Zbirka Slovenskega etnografskega muzeja / Native American Objects Donated by Missionaries. A Collection of the Slovene Ethnographic Museum. – Knjižnica Slovenskega etnografskega muzeja 5, Ljubljana.

GOSAR, Marija, PETKOVŠEK, Viktor (1982), Naravoslovci na Slovenskem (Prispevek o njihovem delu in prizadevanjih od začetka 15. stoletja do ustanovitve Univerze v Ljubljani leta 1919). – *Scopolia* 5, str. 1–38.

GOSTIŠA, Lojze, ur. (2004–2008), *Iconotheca Valvasoriana* 1–17. – Ljubljana, Zagreb.

GÖTH, Georg (1861), *Das Joanneum in Gratz, geschichtlich dargestellt zur Erinnerung an seine Gründung vor 50 Jahren.* – Gratz.

GOTTHARDI-ŠKILJAN, Renata (1989), Valvasorjeva grafična zbirka zagrebške nadškofije. Katalog / The Valvasor Collection of the Zagreb Archbischopric. Catalogue. – *Janez Vajkard Valvasor Slovincem in Evropi / Johann Weichard Valvasor to the Slovenes and to Europe* (ur. Lojze Gostiša), Ljubljana, str. 125–157, 158–167.

GRABNAR, Marija, NARED, Andrej (2016), Centra za restavriranje in konserviranje Arhiva Republike Slovenije. – *Konserviranje knjig in papirja* 2 (ur. Jedert Vodopivec Tomažič), Ljubljana, str. 188–203.

GRABNAR, Marija, NARED, Andrej (2016), Zapisano ostane. 70 let Arhiva Republike Slovenije. – *Arhivi* 39/1, str. 136–140.

GRABNAR, Mojca, ur. (1993), *Arhiv Republike Slovenije.* – Ljubljana.

GRAFENAUER, Bogo (1947), Problemi in naloge slovenskega zgodovinopisja v našem času. – *Zgodovinski časopis* 1/1–4, str. 11–30.

GRAFENAUER, Bogo, REISP, Branko, ur. (1973), *Kmečki puni na Slovenskem. Razprave in katalog dokumentov.* – Ljubljana.

GRANDA, Stane (1991a), Kranjska hranilnica. – *Enciklopedija Slovenije* 5, Ljubljana, str. 392.

GRANDA, Stane (1991b), Kranjska industrijska družba. – *Enciklopedija Slovenije* 5, Ljubljana, str. 392–393.

GRANDA, Stane (1996), Življenje z Josipom Malom. – *Malov zbornik* (ur. Bojan Čas idr.), Ljubljana, str. 83–93.

GREGORČIČ, Simon (1888), Fran Erjavec. – *Koledar Družbe sv. Mohora za prestopno leto 1888*, Celovec, str. 36–46.

GREGORIČ, Jože, izd. (1983), *Barogova misijonska pisma.* – Ljubljana.

GROSS, David (2000), *Lost time. On Remembering and Forgetting in Late Modern Culture.* – Amherst.

GRUBER, Alain, ur. (1994), *The History of Decorative Arts. The Renaissance and Mannerism in Europe.* – New York idr.

GUŠTIN, Mitja (1979), *Notranjska. K začetkom železne dobe na severnem Jadranu / Notranjska. Zu den Anfängen der Eisenzeit an der nördlichen Adria.* – Katalogi in monografije 17, Ljubljana.

GUŠTIN, Mitja (1991), *Posočje in der jüngeren Eisenzeit / Posočje v mlajši železni dobi.* – Katalogi in monografije 27, Ljubljana.

HALL, James (1979), *Dictionary of Subjects and Symbols in Art.* – London.

HARTUNG, Olaf (2010), *Kleine deutsche Museumsgeschichte. Von der Aufklärung bis zum frühen 20. Jahrhundert.* – Köln idr.

HASTABA, Ellen (1998), Das Museum zwischen Alt- und Neubau. – *Sammlungst. 175 Jahre Tiroler Landesmuseum Ferdinandeum* (ur. Gert Ammann, Ellen Hastaba), Innsbruck, Wien, str. 58–59.

HIMMELREICH, Bojan, ZUPANIČ, Katja, ur. (2013), *Slovenski arhivi se predstavijo.* – Ljubljana.

HITCHCOCK, Henry-Russell (1971), *The Pelican History of Art. Architecture. Nineteenth and Twentieth Centuries.* – London.

HITZINGER, Peter (1855), Ueber die noch ungedruckten Quellen der Geschichte von Krain. – *Mittheilungen des historischen Vereines für Krain* 10/2, str. 11–13.

HITZINGER, Peter (1858), Ein früherer Versuch, einen histor. Verein für Krain zu bilden. – *Mittheilungen des historischen Vereines für Krain* 13/11, str. 87–89.

HOCHENWART, Franz Joseph Graf von, ur. (1832a), *Die Eröffnung des Landes-Museums in Laibach, wie selbe den 4. October 1831, zur Feier des allerhöchsten Namensfestes Sr. Majestät unsers allgeliebten Kaisers abgehalten wurde.* – Laibach.

HOCHENWART, Franz Joseph Graf von (1832b), Rede des Herrn Grafen v. Hochenwart. – *Die Eröffnung des Landes-Museums in Laibach, wie selbe den 4. October 1831, zur Feier des allerhöchsten Namensfestes Sr. Majestät unsers allgeliebten Kaisers abgehalten wurde* (ur. Franz Joseph Graf von Hochenwart), Laibach, str. 7–18.

HOCHENWART, Franz Joseph Graf von, ur. (1832c), *Jahresfeier der Eröffnung des Landes-Museums im Herzogthume Krain gehalten am 4. October 1832.* – Laibach.

HOCHENWART, Franz Joseph Graf von (1832d), Rede des Präsidenten der k. k. krainerischen Landwirtschafts-Gesellschaft, k. k. Kämmerers, Franz Grafen v. Hochenwart. – *Jahresfeier der Eröffnung des Landes-Museums im Herzogthume Krain gehalten am 4. October 1832* (ur. Franz Joseph Graf von Hochenwart), Laibach, str. 3–7.

Hochenwart, Franz Joseph Graf von (1832e), Landes-Museum in Laibach. – *Illyrisches Blatt* 1832/9, 3. 3. 1832, str. 35–36.

HOCHENWART, Franz Joseph Graf von (1836), *Leitfaden für die das Landes-Museum in Laibach Besuchenden.* – Laibach.

HOFF-UND STAATS-SCHEMATISMUS DES ÖSTERREICHISCHEN KAISERTHUMES 1 (1825). – Wien.

HOFF-UND STAATS-SCHEMATISMUS DES ÖSTERREICHISCHEN KAISERTHUMES 1 (1834). – Wien.

HÖFLER, Janez, CERKOVNIK, Gašper (2012), Josip Mantuani. Med umetnostno zgodovino in muzikologijo. – *Zbornik za umetnostno zgodovino*, n. v. 48, str. 167–175.

HOHENWART, Margaretha Gräfin von (1851), Graf Franz Joseph Hannibal. – *Mittheilungen des historischen Vereines für Krain* 6/1, str. 3–4.

HOLLAND, Hyacinth (1883), Lange Ludwig. – *Allgemeine Deutsche Biographie* 17, Leipzig, str. 647–648.

HOLLSTEIN'S DUTCH & FLEMISH ETCHINGS, ENGRAVINGS, AND WOODCUTS, CA. 1450-1700 (1949–2010). – Amsterdam.

HOLLSTEIN'S GERMAN ENGRAVINGS, ETCHINGS, AND WOODCUTS, CA. 1400-1700 (1954–). – Amsterdam.

HOLZ, Eva (1997), Uvodna beseda. – *Ljubljanski kongres 1821* (ur. Eva Holz), Ljubljana, str. 5–9.

HOLZ, Eva, COSTA, Henrik (1997), *Ljubljanski kongres 1821.* – Ljubljana.

HOLZ, Vatroslav (1890), Jurij Šubic ř. – *Ljubljanski zvon* 1890/11, str. 618–622.

HONOUR, Hugh (1973), *Neo-classicism. Style and Civilization.* – London.

HORVAT, Jana (1990), *Nauportus (Vrhnika).* – Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Razred za zgodovinske in družbene vede 33, Ljubljana.

HORVAT, Jasna, ur. (1978), *Slovinci v predmarčni dobi in revoluciji 1848.* – Ljubljana.

HORVAT, Jasna (1979), Idejni načrt muzeološke predstavitve zgodovine slovenskega naroda (periodizacija po Zgodovini Slovencev, Cankarjeva založba 1979). – *Narodni muzej, njegove prihodnje naloge* (1981–1985) in vprašanje celovite razstave zgodovine Slovencev, Ljubljana, str. 12–24.

HORVAT, Jasna (1981a), Muzejska predstavitev zgodovine. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 18–19, str. 57–62.

HORVAT, Jasna (1981b), Muzejska zbirka »Edvard Kardelj« taborsko gibanje na Slovenskem v Ljutomeru. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 18–19, str. 107–111.

HORVAT, Jasna (1984), In memoriam. Prof. dr. Peter Petru. – *Zgodovinski časopis* 38/1–2, str. 73–74.

HORVAT, Jasna, ur. (1989), *Slovinci v letu 1789.* – Ljubljana.

HORVAT, Jasna (1994), Zbirke – predhodnice muzejev. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 36–37, str. 15–18.

HORVAT, Jasna (1996), Zgodovinske in kulturnozgodovinske razstave Narodnega muzeja 1971–1996. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 39/1–2, str. 47–67.

HORVAT, Jasna (2009), Dr. Josip Mal in njegov »trajen spomenik v Narodnem muzeju«. – *Predmet kot reprezentanca: okus, ugled, moč* (ur. Maja Lozar Štamcar), Ljubljana, str. 418–470.

HORVAT, Jasna (2011), Narodni muzej – Narodna galerija. Odstop umetnin iz muzejskih zbirk v letih 1933–1934. – *Zbirka slik Narodnega muzeja Slovenije / The Collection of Paintings at the National Museum of Slovenia* (ur. Jasna Horvat, Mateja Kos), Viri. Gradivo za materialno kulturo Slovencev 10, Ljubljana, str. 51–61.

HORVAT, Jasna, KOS, Mateja (2011), Zbirka slik Narodnega muzeja Slovenije / The Collection of Paintings at the National Museum of Slovenia. – Viri. Gradivo za materialno kulturo Slovencev 10, Ljubljana.

HORVAT, Jasna, ŽVANUT, Maja (1987), Stalna razstava o zgodovini civilizacije in kulture na Slovenskem. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 26, str. 48–60.

HUDALES, Jože (2003), Pozitivne in negativne tradicije iz predzgodovine Slovenskega etnografskega muzeja. – *Etnolog*, n. v. 13, str. 59–95.

HUDALES, Jože (2010), Muzejske razstave med znanostjo in ideologijo. – *Med prezentacijo in manipulacijo* (ur. Božidar Jezernik), Zupaničeva knjižnica 33, Ljubljana, str. 25–41.

ISTENIČ, Janka (1999), *Poetovio, zahodna grobišča I. Grobne celote iz Deželnega muzeja Joanneuma v Gradcu / Poetovio, the Western Cemeteries I. Grave-groups in the Landesmuseum Joanneum, Graz.* – Katalogi in monografije 32, Ljubljana.

ISTENIČ, Janka (2000), *Poetovio, zahodna grobišča II. Grobne celote iz Deželnega muzeja Joanneuma v Gradcu. Katalog / Poetovio, the Western Cemeteries II. Grave-groups in the Landesmuseum Joanneum, Graz. Catalogue.* – Katalogi in monografije 33, Ljubljana.

ISTENIČ, Janka (2003), *The Early Roman »Hoard of Vrhnika«. A Collection of Finds from the River Ljubljanka.* – Ljubljana.

ISTENIČ, Janka (2013), Column Grave Monument from Emona / Stebrni nagrobni spomenik iz Emona. – *Arheološki vestnik* 64, str. 149–175.

ISTENIČ, Janka (2014), *Rimske zgodbe s stičišča svetov.* – Ljubljana.

ISTENIČ, Janka (2015), *Roman Stories from the Crossroads.* – Ljubljana.

ISTENIČ, Janka (2019a), *Roman Military Equipment from the River Ljubljanka. Typology, Chronology and Technology / Rimska vojaška oprema iz reke Ljubljance. Arheološke in naravoslovne raziskave.* – Katalogi in monografije 43, Ljubljana.

ISTENIČ, Janka (2019b), Caligati in the Eastern Hinterland of Aquileia up to the Early Augustan Period. – *Chronologie und vergleichende Chronologien zum Ausgang der Römischen Republik und zur Frühen Kaiserzeit* (ur. Heimo Dolenz, Karl Strobel), Kärntner Museumsschriften 87, Klagenfurt am Wörthersee, str. 271–295.

ISTENIČ, Janka idr. (2006a), *Stopinje v preteklost. Zakladi iz arheoloških zbirk Narodnega muzeja Slovenije.* – Ljubljana.

ISTENIČ, Janka idr. (2006b

KARO, Špela, KNIFIC, Timotej (2020), Die Frühmittelalterlichen Militariafunde von Höhenfundorten in Slowenien. – *Der Ostalpenraum im Frühmittelalter. Herrschaftsstrukturen, Raumorganisation und archäologisch-historischer Vergleich* (ur. Maximilian Diesenberger idr.), Forschungen zur Geschichte des Mittelalters 23, Denkschriften 511, Wien, str. 185–211, 437–458.

KASTELIC, Jože (1950), Narodni muzej v Ljubljani in njegovi problemi. – *Zgodovinski časopis* 4, str. 195–207.

KASTELIC, Jože (1951), Walter Schmid. – *Zgodovinski časopis* 5/1–4, str. 292–299.

KASTELIC, Jože (1955), Še o blejskem gradu in otoku. – *Ljubljanski dnevnik* 1955/14, 18. 1. 1955, str. 4.

KASTELIC, Jože, ur. (1960a), *Prazgodovinske študije / Varia Prehistorica*. – Situla 1, Ljubljana.

KASTELIC, Jože (1960b), Nov tip halštatskega diadema v Sloveniji. – *Prazgodovinske študije / Varia Prehistorica* (ur. Jože Kastelic), Situla 1, str. 3–26.

KASTELIC, Jože, ur. (1962), *Umetnost alpskih ilirov in Venetov. Situle od Pada do Donave*. – Ljubljana.

KASTELIC, Jože (1965–1967), Urednikovo uvodno pojasnilo. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 4–6, str. 1–2.

KASTELIC, Jože (1994), Josip Mantuani – ravnatelj Deželnega muzeja. – *Mantuanijev zbornik. Simpozij ob 60. obletnici smrti* (ur. Edo Škulj), Ljubljana, str. 75–86.

KASTELIC, Jože, ŠKERIJ, Božo (1950), *Slovsanska nekropola na Bledu. Arheološko in antropološko poročilo za leto 1948*. – Dela. Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Razred za zgodovino in družbene vede 8, Ljubljana.

KASTEN, Eberhard (2013), Kauffungen Richard. – *Allgemeines Künstlerlexikon* 79, Berlin, Boston, str. 437.

KATALOG (1883), *Katalog der im Gebäude der k. k. Oberrealschule befindlichen Landesausstellung prähistorischer, Römischer, culturgeschichtlicher Gegenstände, weiblicher Handarbeiten und Hausindustrie-Objecte etc. aus Anlass des allerhöchsten Besuches Krains durch se. k. und k. apostolische Majestät den Kaiser Franz Josef I. und der Landesfeier der sechshundertjährigen Zugehörigkeit Krains zur Hausmacht Habsburg*. – Laibach.

KEREC, Martina (2002), *Knjižnica Narodnega muzeja Slovenije. Splošni oris* (diplomska naloga). – Ljubljana.

KIAUTA, Boštjan (1962), Ferdinand Schmidt, prvi raziskovalec jamskih živali. – *Kronika* 10/1, str. 54–59.

KLASINC, Peter Pavel, ur. (1984), *Arhivski fondi in zbirke v arhivih in arhivskih oddelkih v SFRJ. SR Slovenija*. – Beograd.

KLEMENC, Josip idr. (1972), *Antične grobnice v Šempetru / Antike Grabmonumente in Šempeter*. – Katalogi in monografije 9, Ljubljana.

KLEMUN, Marianne (1998), *Werkstatt Natur – Pioniere der Forschung in Kärnten. Katalog zur Ausstellung anlässlich des 150jährigen Bestehens des Naturwissenschaftlichen Vereines für Kärnten*. – Carinthia 2/56, Sonderheft, Klagenfurt.

KLINKOWSTRÖM, Alfons Freiherr von, ur. (1881), *Aus Metternich's nachgelassenen Papieren* 3. – Wien.

KNABL, Richard (1869), *Neuester Fund keltischer Münzen in der Pfarre Trifail zu Dobrna-Retje*. – *Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale* 14, str. XII–XIV.

KNEZ, Tone, ur. (1980), *Zbornik posvečen Stanetu Gabrovcu ob šestdesetletnici*. – Situla 20–21, Ljubljana.

KNIFIC, Timotej (1974), Horizontalna stratigrafija grobišča Bled-Pristava II. – *Opuscula Josepho Kastelic sexagenario dicata*, Situla 14–15, Ljubljana, str. 315–326.

KNIFIC, Timotej (1989), Predlog za preново razstave na blejskem gradu. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 28, str. 61–64.

KNIFIC, Timotej (1994), Vranje near Sevnica. A Late Roman Settlement in the Light of Certain Pottery Finds. – *Arheološki vestnik* 45, str. 211–237.

KNIFIC, Timotej, NABERGOJ, Tomaž (2016), *Srednjeveške zgodbe s stičišča svetov*. – Ljubljana.

KNIFIC, Timotej, NABERGOJ, Tomaž (2017), *Medieval Stories from the Crossroads*. – Ljubljana.

KNIFIC, Timotej, SAGADIN, Milan (1991), *Pismo brez pisave. Arheologija o prvih stotletjih krščanstva na Slovenskem*. – Ljubljana.

KNIFIC, Timotej, ŠMIT, Žiga (2018), Zgodnj srednjeveško steklo na Slovenskem. Študij sestave in jagode iz halofitskega stekla / Early Medieval Glass in Slovenia. Analytical Study and Beads of Plant-Ash Glass. – *Arheološki vestnik* 69, str. 369–436.

KODRIČ-DAČIČ, Eva (2000), Federalni zbirni center in njegov prispevek k dopolnitvi fondov Narodne in univerzitetne knjižnice. – *Knjižnica* 44/4, str. 51–63.

KOERNER, Joseph Leo (2016), The Ringstrasse at 150 Years. – *Burlington Magazine* 158/1358, str. 26–31.

KOKOLE, Stanko (2003), Prof. dr. Jože Kastelic (18. avgust 1913–20. maj 2003). – *Acta historiae artis Slovenica* 8, str. 227–232.

KOLOŠA, Vladimir, ur. (1999), *Vodnik po fondih in zbirkah Arhiva Republike Slovenije*. – Ljubljana.

KOLOWRAT, Franz Graf von (1842), An die vaterländischen Freunde der Wissenschaften (Beilage A). – *Das vaterländische Museum in Böhmen im Jahre 1842*, Prag, str. 31–35.

KOLŠEK, Vera (1976), *Vzhodni del antične nekropole v Šempetru / Die östliche Antike Nekropole in Šempeter im Savinjalat*. – Katalogi in monografije 14, Ljubljana.

KOMATAR, Franz (1904–1905), Archiv-Inventare. – *Mitteilungen des Musealvereins für Krain* 17/1–2, str. 34–50; 18/1–2, str. 70–75.

KOMATAR, Franz (1906), Aus Vereinen, Archiven, Bibliotheken, Museen. – *Mitteilungen des Musealvereins für Krain* 19/1–2, str. 74–79.

KOMELJ, Ivan (1975), Ob jubileju. Leto 1945 in spomeniškovarstveni problem v času med obema vojnama. – *Varstvo spomenikov* 25, str. 13–32.

KOMELJ, Ivan (1983), Grad kot spomeniškovarstveni problem v času med obema vojnama. – *Varstvo spomenikov* 25, str. 13–32.

KOMIČ MARN, Renata (2009), Po sledeh Strahlove zbirke. – *Zbornik za umetnostno zgodovino*, n. v. 45, str. 185–216.

KOMIČ MARN, Renata (2019), »Če bo hotel muzej pridobiti kaj boljših stvari, bo moral za nakup tvegati večje vsote.« Nakupi za Narodni muzej na dražbi Szapáryjeve zbirke v Murski Soboti. – *Acta historiae artis Slovenica* 24/1, str. 83–110.

KOMIČ MARN, Renata (2020), Zbirateljstvo in umetnostni trg v Ljubljani med obema vojnama na primeru razprodaje Strahlove zbirke. – *Kronika* 68/1, str. 69–88.

KOMIČ MARN, Renata, KOŠAK, Tina (2018), Zbirka Ladislava grofa Szapáryja v Gradu Murška Sobota. Izhodišča za nadaljnje raziskovanje. – *Umetnostna kronika* 58, str. 13–19.

KOROŠEC, Paola, KOROŠEC, Josip (1969), *Najdbe s koliščarskih naselbin pri Igu na Ljubljanskem barju / Fundgut der Pfahlbausiedlungen bei Ig am Laibacher Moor*. – Arheološki katalogi Slovenije 3, Ljubljana.

KORRES, Georgios Styl (1990), *Heinrich Schliemann. Ein Leben für die Wissenschaft. Beiträge zur Biographie*. – Berlin.

KOS, Fran (1923), Ob stoletnici D. Dežmanovega (Carl Deschmann) rojstva. – *Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo* 2–3 (1–4), B, str. 52–56.

KOS, Fran (1925), Prirodopisec Simon Robič. – *Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo* 4–6, B, str. 76–77.

KOS, Fran (1933), *Vodnik po zbirkah Narodnega muzeja v Ljubljani. Prirodopisni del*. – Ljubljana.

KOS, Fran (1933), Neveljski paleolitik. – *Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo* 20/1–4, str. 25–65.

KOS, Fran (1944), Postanek in razvoj Prirodoslovnega muzeja v Ljubljani. – *Prirodoslovna izvestja* 1, str. 199–219.

KOS, F. K. (1936–1937), Razstave v II. 1933.–1936. – *Zbornik za umetnostno zgodovino* 14, str. 66–73.

KOS, Mateja (2001a), Kako smo postavljali razstavo Pévec, ne bógat al slověč. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 44/1, str. 84–87.

KOS, Mateja (2011), Josip Mantuani in umetnostna zbirka Deželnega muzeja. – *Zbirka slik Narodnega muzeja Slovenije / The Collection of Paintings at the National Museum of Slovenia* (Jasna Horvat, Mateja Kos), Viri. Gradivo za materialno kulturo Slovencev 10, Ljubljana, str. 22–35.

KOS, Mateja (2012), Prof. Hanka Štular (1930–2012). – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 55/1, str. 24–27.

KOS, Mateja (2014a), Deželni muzej in prva svetovna vojna. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 57/1, str. 34–47.

KOS, Mateja (2014b), Raziskave zbirke slik Deželnega muzeja za Kranjsko pred prvo svetovno vojno in Amalija Hermann pl. Hermannsthal. – *Zbornik za umetnostno zgodovino*, n. v. 50, str. 169–186.

KOS, Mateja (2016), Seminar za umetnostno zgodovino. Spomeniški urad in državni muzej v obdobju direktorjev Josipa Mantuanija in Josipa Mala. – *Zbornik za umetnostno zgodovino*, n. v. 52, str. 223–244.

KOS, Mateja (2017), Keramika. – *Poti samurajev. Japonsko orožje in bojevniška kultura na Slovenskem* (ur. Tomaž Lazar), Ljubljana, str. 149–156.

KOS, Mateja (2020), Od Deželnega muzeja za Kranjsko do Narodnega muzeja Slovenije: zbiranje, zbirke in zbiralna politika. – *Arš & humanitas* 14/2, str. 15–27.

KOS, Mateja, ŽARGI, Matija (1991), *Gradovi minejajo, fabrike nastajajo. Industrijsko oblikovanje v 19. stoletju na Slovenskem*. – Ljubljana.

KOS, Milko (1931), Vodnik po zbirkah Narodnega muzeja v Ljubljani. Kulturno-zgodovinski del. Ljubljana, 1931. – *Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo* 12/1–4, str. 65–66.

KOS, Peter (1982), Numizmatika na Slovenskem. Zgodovinski oris / Numismatik in Slowenien. Geschichtlicher Abriss. – *Arheološki vestnik* 33, str. 235–257.

KOS, Peter (1996a), Kulturna politika in slovenski muzeji. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 39/1–2, str. 10–13.

KOS, Peter (1996b), Poročilo o delu Narodnega muzeja v letu 1995. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 39/1–2, str. 207–212.

KOS, Peter (1997), Narodni muzej Slovenije – Poročilo o delu v letu 1996. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 40/1, str. 175–179.

KOS, Peter (1998), Narodni muzej Slovenije – Poročilo o delu v letu 1997. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 41/1–2, str. 195–199.

KOS, Peter (1999), Narodni muzej Slovenije– Poročilo o delu v letu 1998. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 42/1, str. 191–196.

KOS, Peter (2000a), Narodni muzej Slovenije – Poročilo o delu v letu 1999. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 43/1, str. 189–193.

KOS, Peter (2000b), Museum's Computer Networking. Casestudy: Central Numismatic Database in Slovenia. – *Alte Geschichte und Neue Medien. Zum EDV-Einsatz in der Altertumsforschung* (ur. Manfred Hainzmann, Christoph Schäfer), Computer und Antike 5, St. Katharinen, str. 152–156.

KOS, Peter (2001b), Narodni muzej Slovenije – Poročilo o delu v letu 2000. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 44/2, str. 207–215.

KOS, Peter (2003), Managing the Numismatic Heritage in Slovenia. – *Actas de la VIII reunión del Comité Internacional de Museos Monetarios y Bancarios (ICOMON). Proceedings of the 8th Meeting of the International Committee of Money and Banking Museums (ICOMUN), Barcelona 2001*, Barcelona, str. 59–64.

KOS, Peter (2004a), Letno poročilo 2003. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 47/2, str. 159–186.

KOS, Peter (2004b), Dr. Aleksander Jeločnik (1917–2003). – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 47/1, str. 9–11.

KOS, Peter (2015), *Ad Pirum (Hrušica) in Claustra Alpium Iuliarum*. – Vestnik 26, Ljubljana.

KOS, Peter, ŠEMROV, Andrej (1990), *Rimski republikanski novci / Münzen der römischen Republik*. – Situla 28, Ljubljana.

KOŠIR, Matevž, PODPEČNIK, Jože (2017), Skrivnost lože. Prostopidarsko na Slovenskem. – Ljubljana.

KOTAR, Jernej (2021), Ustanovitve Deželnega muzeja v Ljubljani. – *Kronika* 69/1, str. 25–42.

KOTAR, Jernej idr., ur. (2019), *Ko zapoje kovina. Tisočletja metalurgije na Slovenskem / The Song of Metal. Millennia of Metallurgy in Slovenia*. – Ljubljana.

KRANJEC, Silvo (1960), Samassa. – *Slovenski biografski leksikon* 9, Ljubljana, str. 190–192.

KRILLER, Beatrix (2000), Wissen im Bild. Das Kunsthistorische Museum: Architekturr als Instrument der Erinnerung – Malerei als Zeitzeuge der Wissenschaft. – *Speicher des Gedächtnisses. Bibliotheken, Museen, Archive 1. Absage an und Wiederherstellung von Vergangenheit, Kompensation von Geschichtsverlust* (ur. Moritz Csáky, Peter Stachel), Wien, str. 215–228.

KRIŽNAR, Matija (2014), Neveljski mamut v nekaterih arhivskih zapisih. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 57/1, str. 63–67.

KRIŽNAR, Matija (2021), Zgodovina in razvoj muzejskega naravoslovja do osamosvojitve Prirodoslovnega muzeja leta 1944. – *Scopolia* 100, str. 15–126.

KRIŽNAR, Matija, PLASKAN, Maja (2017), Ferdinand Seidl in njegova geološko-paleontološka zbirka v Prirodoslovnem muzeju Slovenije. – *Scopolia* 89, str. 1–60.

KROMER, Karl (1959), *Brezje. Halštatske gomile z Brezij pri Trebelnem / Brezje. Hallstättische Hügelgräber aus Brezje bei Trebelno*. – Arheološki katalogi Slovenije 2, Ljubljana.

KUJUNDŽIČ, Zilka (1982), *Poetovijske nekropole / Die Nekropolen von Poetovio*. – Katalogi in monografije 20, Ljubljana.

LAHARNAR, Boštjan (2009), The Žerovnišček Iron Age Hillfort near Bločice in the Notranjska Region / Železnodobno gradišče Žerovnišček pri Bločicah na Notranjskem. – *Arheološki vestnik* 60, str. 97–157.

LAHARNAR, Boštjan (2011), Roman Lead Slingshots (glandes plumbeae) in Slovenia / Rimski svinčeni izstrelki za pračo (glandes plumbeae) iz Slovenije. – *Arheološki vestnik* 62, str. 339–374.

LAHARNAR, Boštjan (2015), The Roman Army in the Notranjska Region / Rimska vojska na Notranjskem. – *Evidence of the Roman Army in Slovenia / Sledovi rimske vojske na Slovenskem* (ur. Janka Istenič idr.), Katalogi in monografije 41, Ljubljana, str. 9–41.

LAHARNAR, Boštjan idr. (2022), Železnodobno grobišče Jelenšek nad Godovičem. – *Arheološki vestnik* 73 (v pripravi).

LAHARNAR, Boštjan, LOZIČ, Edisa (2016), Roman Battlefield Archaeology. Case Study Grad near Smihel pod Nanosom and Nadleski Hrib (SW Slovenia). – *Schild von Steier* 27, str. 60–71.

LAHARNAR, Boštjan, TURK, Peter (2017), Železnodobne zgodbe s stičišča svetov. – Ljubljana.

LAHARNAR, Boštjan, TURK, Peter (2018), *Iron Age Stories from the Crossroads*. – Ljubljana.

LANDESMUSEUM (1838), *Landesmuseum im Herzogthume Krain 1836–1837*. – Laibach.

LANDES-MUSEUM (1839), *Landes-Museum im Herzogthume Krain. Zweiter Jahresbericht. 1838*. – Laibach.

LANDSMANNSCHAFT DER DEUTSCH-UNTERSTEIRER IN ÖSTERREICH (1970), *Totengedenkbuch der Deutsch-Untersteirer*. – Graz.

LAVRIČ, Ana (1988), *Vloga ljubljanskega škofa Tomaža Hrena v slovenski likovni umetnosti / Die Rolle des Bischofs Tomaž Hren in der slowenischen bildenden Kunst 1–2*. – Ljubljana.

LAZAR, Tomaž (2015), Baron Hans Kometer in njegova zbirka starin z dvorca Pukštajn. – *Kronika* 63/2, str. 293–318.

LAZAR, Tomaž idr., ur. (2011), *Vitez, dama in zmaj. Dediščina srednjeveških bojevnikov na Slovenskem 1. Razprave*. – Ljubljana.

LAZAR, Tomaž idr., ur. (2013), *Vitez, dama in zmaj. Dediščina srednjeveških bojevnikov na Slovenskem 2. Katalog*. – Ljubljana.

LAZAR, Tomaž idr., ur. (2018), *The Knight, the Lady and the Dragon. The Heritage of Medieval Warriors 2. Catalogue*. – Ljubljana.

LAZAREVIČ, Žarko idr., ur. (2019), *Stoletje družine Tönnies. Zgodovina in tehniška dediščina*. – Ljubljana.

LAZARINI, Franci, NEUE, Christiane (2012), *Hráský, Jan Vladimír. – Allgemeines Künstlerlexikon. Die Bildenden Künstler aller Zeiten und Völker* 75, München, Leipzig, str. 166–167.

LEGHISSA, Elena (2017), *Dežmanova kolišča pri Igu in njihovo mesto v pozni bakreni in zgodnji bronasti dobi* (doktorska disertacija). – Ljubljana.

LEGHISSA, Elena (2020), Izjemno odkritje, skrito globoko pod šoto. – *SLO*, posebna št., str. 14–21.

LEVEC, Fran (1885a), Ivan Wolf f. – *Ljubljanski zvon* 1885/1, str. 54–55.

LEVEC, Fran (1885b), Slovenski naš slikar g. Jurij Šubic. – *Ljubljanski zvon* 1885/12, str. 764–765.

LEVEC, Fran (1889), Karl Deschmann f. – *Ljubljanski zvon* 1889/4, str. 254–256.

LINHART, Anton Tomaž (1788), *Versuch einer Geschichte von Krain und der übrigen südlichen Slaven Oesterreichs*. – Laibach.

LOKAL- UND PERSONAL-STAND, DER DIOZES VON LAIBACH. ALS ANHANG ZUM DIRECTORIUM (1824). – Laibach.

LONČAR, Dragotin (1930), *Dragotin Dežman in slovenstvo. Boj za slovenski narodno-politični program*. – Ljubljana (separat).

LOZAR ŠTAMCAR, Maja, ur. (1995), *Gotika v Sloveniji. Svet predmetov / Gothic in Slovenia. The World of Objects*. – Ljubljana.

LOZAR ŠTAMCAR, Maja, ur. (2007), *Dragocenosti Narodnega muzeja Slovenije / Treasures of the National Museum of Slovenia*. – Ljubljana.

LOZAR ŠTAMCAR, Maja, ur. (2008), *Primož Trubar: 1508–1586. Ob petstoti obletnici rojstva / On the Five-Hundredth Anniversary of his Birth*. – Ljubljana.

LOZAR ŠTAMCAR, Maja, ur. (2011), *Narodni muzej Slovenije. Zgodovinske in umetnostne zbirke. Stalna razstava*. – Viri. Gradivo za materialno kulturo Slovencev 9, Ljubljana.

LOZAR ŠTAMCAR, Maja, KOCUVAN, Eva (2016), *Pisalo no pohoštvo na Slovenskem. Zgodbe o lepoti, moči in vrednotah od 16. stoletja do danes / Writing Furniture in Slovenia. Stories of Beauty, Power and Values from the Sixteenth Century to the Present*. – Ljubljana.

LOZAR ŠTAMCAR, Maja, ŽVANUT, Maja, ur. (2002), *Theatrum vitae et mortis humanae. Prizorišče človeškega življenja in smrti. Podobe iz 17. stoletja na Slovenskem / The Theatre of Human Life and Death. Images from the Seventeenth Century in Slovenia*. – Ljubljana.

LOŽAR, Rajko (1931), Arheološki oddelek. – *Vodnik po zbirkah Narodnega muzeja v Ljubljani. Kulturno zgodovinski del* (ur. Josip Mal), Ljubljana, str. 21–79.

LOŽAR, Rajko, ur. (1933), *Krog. Zbornik umetnosti in razprav*. – Ljubljana.

LOŽAR, Rajko (1934a), Ornamenti noriško-panonske kamnoseške industrije. – *Časopis za zgodovino in narodopisje* 29/3–4, str. 99–147.

LOŽAR, Rajko (1934b), Predzgodovina Slovenije, posebej Kranjske, v luči zbirke Mecklenburg. – *Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo* 15, str. 5–91.

LOŽAR, Rajko (1935a), Steklena čaša iz Črnelega. – *Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo* 16, str. 97–105.

LOŽAR, Rajko (1935b), Poznoantična portretna glava iz Emone. – *Zbornik za umetnostno zgodovino* 13, str. 75–83.

LOŽAR, Rajko (1937a), Situla iz Griž pri Stični. – *Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo* 18, str. 1–16.

LOŽAR, Rajko (1937b), Bronasti oklep z Vrhpolja pri Stični. – *Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo* 18, str. 73–86.

LOŽAR, Rajko, ur. (1937c), *Janez in Jurij Šubic. Katalog razstave v Narodni galeriji in Japokičevem paviljonu. Ljubljana, november 1937*. – Ljubljana.

LOŽAR, Rajko (1937–1939), »Mali kruhek« v Škofji Loki in okolici. – *Etnolog* 10/11, str. 169–197.

LOŽAR, Rajko (1937–1940), Ostanke bronaste konjske statue s Trojan. Prispevek k poznanju monumentalne rimske bronaste plastike. – *Serta Hoffilleriana*, n. v. 18–21 (1940), str. 353–367.

LOŽAR, Rajko (1938), Rimska najdba iz Polhovca Gradca. – *Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo* 19, str. 85–108.

LOŽAR, Rajko (1939), Staroslovansko in srednjeveško lončarstvo v Sloveniji. – *Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo* 20, str. 180–225.

LOŽAR, Rajko (1941), Razvoj in problemi slovenske arheološke vede. –

MATIČ, Dragan (2017), Ljubljanska župana Josef Suppan (1869–1871) in Karel Deschmann (1871–1873). – *Studia Historica Slovenica* 17/2, str. 493–502.

MELANI, Alfredo (1907), *L'Arte nell'Industria* 2. – Milano.

MELIK, Jelka (1974), Deželni glavarji in deželni odborniki na Kranjskem. 1861–1918. – *Zgodovinski časopis* 28/1–2, str. 85–93.

MELIK, Vasilij (2001), Mejniki 19. stoletja. – *Slovenska kronika XIX. stoletja* (ur. Janez Cvirn), Ljubljana, str. 13–16.

MENART, Eva (2018) Mikroklima na novi stalni razstavi Železnodobne zgodbe s stičišča svetov. – *Konservator-restavrtator. Povzetki mednarodnega strokovnega srečanja* (ur. Nataša Nemeček), Ljubljana, str. 133, 167.

MESESNEL, France (1926), Gangl, Alojzij. – *Slovenski biografski leksikon* 2, Ljubljana, str. 203–204.

MESESNEL, France (1927), Korespondenca Janeza in Jurija Šubica. – *Zbornik za umetnostno zgodovino* 7/1, str. 19–42.

MESESNEL, France (1928), Korespondenca Janeza in Jurija Šubica. – *Zbornik za umetnostno zgodovino* 8/1–2, str. 18–30.

MESESNEL, France (1936–1937), Brata Šubica in češka umetnost. – *Zbornik za umetnostno zgodovino* 14, str. 1–19.

MESESNEL, France (1939), *Janez in Jurij Šubic*. – Ljubljana.

MESESNEL, France, ŽIGON, Andreja (1986), *Janez Wolf, 1825–1884. Življenje in delo.* – Zbornik za umetnostno zgodovino, n. v. 22, Ljubljana.

MESESNEL, Janez (1977), *Janez in Jurij Šubic*. – Znameniti Slovenci, Ljubljana.

MIKL CURK, Iva (1976), *Poetovio I.* – Katalogi in monografije 13, Ljubljana.

MIKOLA, Milko (1999), *Zaplembe premoženja v Sloveniji 1943–1952.* – Publikacije Zgodovinskega arhiva v Celju, Študije 3, Celje.

MIŠKEC, Alenka, ur. (2017), *Preteklost pod mikroskopom. Naravoslovne raziskave v muzeju.* – Ljubljana.

MOHORČIČ, Ivan (1969), *Dva tisoč let železarstva na Gorenjskem* 1. – Ljubljana.

MOŠKON, Milena (1981–1982), Celjska zbirka starih grafik. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 20/21, str. 34–36.

MÜLLNER, Alfons (1875), Der Urnenfund bei Maria-Rast in Steiermark. – *Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale*, N. F. 1, str. 59–69.

MÜLLNER, Alfons (1878), Archaeologische Excurse durch Südsteiermark und Krain. – *Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale*, N. F. 4, str. LXXXIII–XCI.

MÜLLNER, Alfons (1879), *Emona. Archaeologische Studien aus Krain.* – Laibach.

MÜLLNER, Alfons (1880), Archäologische Excurse nach Süd-Steiermark und Krain. – *Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale*, N. F. 6, str. XXI–XXVI.

MÜLLNER, Alfons (1892a), Ein Schiff im Laibacher Moore. – *Argo. Zeitschrift für krainische Landeskunde* 1/1, str. 1–7.

MÜLLNER, Alfons (1892b), Die Felsenburg Lueg in Innerkrain. – *Argo. Zeitschrift für krainische Landeskunde* 1/1, str. 14–15.

MÜLLNER, Alfons (1892c), Programm des Blattes. – *Argo. Zeitschrift für krainische Landeskunde* 1/1, str. 23–24.

MÜLLNER, Alfons (1892d), Mittheilungen aus dem Museum. – *Argo. Zeitschrift für krainische Landeskunde* 1/4, str. 78–79.

MÜLLNER, Alfons (1892e), Erwerbungen des krainischen Landesmuseums im Jahre 1892. – *Argo. Zeitschrift für krainische Landeskunde* 1/4, str. 79–80.

MÜLLNER, Alfons (1892f), Erwerbungen des krainischen Landesmuseums im Jahre 1892. – *Argo. Zeitschrift für krainische Landeskunde* 1/5, str. 101–104.

MÜLLNER, Alfons (1894a), Die Sammlungen des Landesmuseums. – *Argo. Zeitschrift für krainische Landeskunde* 3/1, str. 22–23.

MÜLLNER, Alfons (1894b), Die Felsenburg Lueg in Innerkrain. – *Argo. Zeitschrift für krainische Landeskunde* 3/3, str. 57–66, t. 2; 3/6, str. 105–114.

MÜLLNER, Alfons (1894c), Fund von Abbasiden-Münzen bei Frasslau. – *Argo. Zeitschrift für krainische Landeskunde* 3/5, str. 98–99.

MÜLLNER, Alfons (1894d), Erwerbungen des krainischen Landesmuseums im Jahre 1894. – *Argo. Zeitschrift für krainische Landeskunde* 3/5, str. 104.

MÜLLNER, Alfons (1895a), Fund römischer Münzen in einer Höhle am Gobovc bei Birkendorf in Oberkrain; Ad Münzenfund in der Höhle am Gobovc bei Birkendorf. – *Argo. Zeitschrift für krainische Landeskunde* 4/3, str. 43–44; 4/5, str. 79.

MÜLLNER, Alfons (1895b), Erwerbungen des krainischen Landesmuseums im Jahre 1895. – *Argo. Zeitschrift für krainische Landeskunde* 4/5, str. 80.

MÜLLNER, Alfons (1895c), Das Erdbeben in Krain am 14. April um 11h 17m ff. 1895. – *Argo. Zeitschrift für krainische Landeskunde* 4/7, str. 145–160.

MÜLLNER, Alfons (1897a), Die Geschichte des krainischen Landes-Museums. – *Argo. Zeitschrift für krainische Landeskunde* 5/1, str. 7–12; 5/2, str. 34–40; 5/3, str. 54–56; 5/4, str. 66–70; 5/5, str. 79–83; 5/6, str. 93–98.

MÜLLNER, Alfons (1897b), Die Ausgrabungen in der Spitalgasse in Laibach 1896 und 1897. – *Argo. Zeitschrift für krainische Landeskunde* 5/2, str. 30–33; 5/3, str. 51–54; 5/4, str. 63–66; 5/6, str. 98–100.

MÜLLNER, Alfons (1898), Die Geschichte des krainischen Landes-Museums. – *Argo. Zeitschrift für krainische Landeskunde* 6/1, str. 7–12; 6/2, str. 35–38; 6/3, str. 53–56; 6/4, str. 67–71; 6/5, str. 83–87; 6/6, str. 100–104.

MÜLLNER, Alfons (1900a), *Typische Formen aus den archäologischen Sammlungen des krainischen Landesmuseums Rudolfinum in Laibach in photographischen Reproductionen.* – Laibach.

MÜLLNER, Alfons (1900b), Der Goldmünzenfund bei Stein. – *Argo. Zeitschrift für krainische Landeskunde* 8/2, str. 39–40.

MÜLLNER, Alfons (1901), Der Münzfund von Jugorje. – *Argo. Zeitschrift für krainische Landeskunde* 9/4, str. 70–72; 9/7, str. 113–120.

MÜLLNER, Alfons (1909), *Geschichte des Eisens in Krain, Görz und Istrien. Von der Urzeit bis zum Anfange des XIX. Jahrhunderts.* – Wien, Leipzig.

MUNDT, Barbara (1983), *Historismus. Kunsthandwerk und Industrie im Zeitalter der Weltausstellungen.* – Kataloge des Kunstgewerbemuseums Berlin 7, Berlin.

MURGEJ, Ida (2013), *Podsmreka pri Višnji Gori.* – Arheologija na avtocestah Slovenije 42, Ljubljana. (elektronski vir: https://www.zvkds.si/files/uploads/files/publication/42_podsmreka_pri_visnji_gori.pdf)

MUROVEC, Barbara (2015), Treo Wilhelm. – *Österreichisches Biographisches Lexikon* 14, Graz, Köln, str. 455.

MURRAY, Peter (1988), *The Architecture of the Italian Renaissance.* – London.

NABERGOJ, Tomaž (1995a), Arheologija in gotika / Archaeology and Gothic. – *Gotika v Sloveniji. Svet predmetov / Gothic in Slovenia. The World of Objects* (ur. Maja Lozar Stamcar), Ljubljana, str. 6–107.

NABERGOJ, Tomaž (1995b), Literatura k arheološkim najdiščem / Bibliography to Archaeological Sites. – *Gotika v Sloveniji. Svet predmetov / Gothic in Slovenia. The World of Objects* (ur. Maja Lozar Stamcar), Ljubljana, str. 108–119.

NABERGOJ, Tomaž (2005), Muzealec v Narodnem muzeju in začetki arheologije srednjega veka. – *Pretrgane korenine. Sledi življenja in dela Rajka Ložarja* (ur. Ingrid Slavec Gradišnik, Helena Ložar-Podlogar), Ljubljana, str. 159–189.

NABERGOJ, Tomaž (2011b), Muzejska razstava na Blejskem gradu. – *Blejski grad. 1000 let prve omembe* (ur. Marko Vidič), Bled, Ljubljana, str. 208–223.

NABERGOJ, Tomaž (2011a), Ljubljanica v Stockholmu. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 54/2, str. 109–112.

NABERGOJ, Tomaž (2011b), Muzejska razstava na Blejskem gradu. – *Blejski grad. 1000 let prve omembe* (ur. Marko Vidič), Bled, Ljubljana, str. 208–223.

NABERGOJ, Tomaž (2015), *Srednjeveško orožje in bojna oprema iz reke Ljubljanice* (doktorska disertacija). – Ljubljana.

NABERGOJ, Tomaž (2020), Dr. Vida Stare 1930–2019. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 63/2, str. 14–21.

NARED, Andrej (2001), Arhiv kranjskih deželnih stanov. – *Arhivi* 24/2, str. 1–17.

NARED, Andrej, ur. (2014), *Arhivi – zakladnice spomina.* – Ljubljana.

NEMEČEK, Nataša (2012), Friedrich Rathgen, oče modernega arheološkega konservatorstva-restavrtorstva. Nemška konservatorska šola na Slovenskem v času avstro-ogrskse monarhije. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 55/2, str. 24–39.

NEMEČEK, Nataša (2013), *Razvoj konservatorske delavnice v Narodnem muzeju in pregled konservatorskih/restavtorskih tehnik s poudarkom na arheološki in umetnostnoobtrni kovini* (magistrsko delo). – Ljubljana.

NEMEČEK, Nataša (2018), Zgodovinski razvoj konservatorsko-restavtorske dejavnosti v Narodnem muzeju Slovenije. – *V dobrih rokah. 60 let Oddelka za konserviranje in restavriranje Narodnega muzeja Slovenije / In Good Hands. 60 Years of the Department of Conservation and Restoration of the National Museum of Slovenia* (ur. Nataša Nemeček), Ljubljana, str. 13–39.

NEMEČEK, Nataša, MENART, Eva (2017), Baker, bron ali medenina – to je zdaj vprašanje. Zgodovina naravoslovnih raziskav v Narodnem muzeju Slovenije. – *Preteklost pod mikroskopom. Naravoslovne raziskave v muzeju* (ur. Alenka Miškec), Ljubljana, str. 29–49.

NEMEČEK, Nataša, POREKAR KACAFURA, Irena (2020), Dvajset let Strokovnega srečanja konservatorjev-restavrtorjev (2001–2020). – *Konservator-restavrtor. Povzetki mednarodnega strokovnega srečanja* (ur. Nataša Nemeček), Ljubljana, str. 19–27.

NORTH, Neil A., PEARSON, Colin (1975), Alkaline Sulfite Reduction Treatment of Marine Iron. – *ICOM Committee for Conservation. 4th Triennial Meeting, Venice*, str. 1–14.

NOVAK, Vilko (1986), *Raziskovalci slovenskega življenja.* – Ljubljana.

NOVAKOVIČ, Predrag (2004), Zgodovina arheologije na Univerzi v Ljubljani. – *Osemdeset let študija arheologije na Univerzi v Ljubljani* (ur. Predrag Novaković idr.), Ljubljana, str. 11–118.

NOVAKOVIČ, Predrag (2005), Ložarjev pogled na slovensko arheologijo in njegova ideja arheologije. – *Pretrgane korenine. Sledi življenja in dela Rajka Ložarja* (ur. Ingrid Slavec Gradišnik, Helena Ložar-Podlogar), Ljubljana, str. 139–157.

OBERMAYER-MERLACH, Eva (1965), Kauffung Richard. – *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950* 3, Wien, str. 269.

OBLAK ČARNI, Marija (1990), Arhivi v Sloveniji v letih 1945–1950. – *Arhivi* 13/1–2, str. 83–92.

OBLAK ČARNI, Marija (1996), Bogo Grafenauer in izvajanje arhivskega sporazuma z Avstrijo. – *Grafenauerjev zbornik* (ur. Vincenc Rajšp idr.), Ljubljana, Maribor, str. 143–150.

OBLAK ČARNI, Marija (2002), Stavbe našega Narodnega arhiva. – *Arhivi* 25/1, str. 195–206.

OBLAK ČARNI, Marija (2004), »Arhivarji pa lahko pridejo, kadar želijo ...«. Odprto pismo o neizpolnjenem arhivskem sporazumu med Jugoslavijo in Avstrijo (1973). – *Arhivi* 27/1, str. 51–56.

OBRAVNAVE DEŽELNEGA ZBORA KRANJSKEGA V LJUBLJANI / Bericht über die Verhandlungen des krainischen Landtages zu Laibach 3 (1863), 9 (1869), 10 (1870), 21 (1881), 23 (1883), 24 (1884), 25 (1885–1886), 26 (1886–1887), 27 (1887–1888), 29 (1888), 30 (1889), 31 (1890), 32 (1892), 33 (1892–1893), 34 (1893–1894), 35 (1894–1895), 42 (1901), 43 (1902), 44 (1903), 47 (1908–1910), 48–1 (1911–1912). – Ljubljana [ločena paginacija stenografskih zapisnikov – »Szcz. prilog« »Prin poročilo o delovanju kranjskega deželnega odbora – »Pon«].

ODLOK O ORGANIH IN ZAVODIH REPUBLIŠKE UPRAVE, KI NADAJLUJEJO Z DELOM (1953). – *Uradni list Ljudske republike Slovenije* 9/11, Ljubljana, str. 132.

ODLOK PREDSEDSTVA SNOS-A O ZAŠČITI KNJIŽNIC, ARHIVOV IN KULTURNIH SPOMENIKOV (1945). – *Slovenski poročevalac* 1945/3, 27. 1. 1945, str. 3.

OESTERREICHISCHE NATIONAL-ENCYKLOPÄDIE ODER ALPHABETISCHE DARLEGUNG DER WISSENSWÜRDIGSTEN EIGENTHÜMLICHKEITEN DES ÖSTERREICHISCHEN KAISERTHUMES 2 (1835). – Wien.

OITZL, Gašper (2018), Zbirka žebljiv iz 19. stoletja v Narodnem muzeju Slovenije. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 61/2, str. 30–42.

OITZL, Gašper (2019), Med »fužinarstvom« in industrializacijo. Temeljni poudarki metalurgije na Slovenskem v dolgem 19. stoletju / Between Traditional Ironworking and Industrialisation. Key Aspects of Metallurgy in Slovenian Territory in the "Long Nineteenth Century". – *Ko zapoje kovina. Tisočletja metalurgije na Slovenskem / The Song of Metal. Millennia of Metallurgy in Slovenia* (ur. Jernej Kotar idr.), Ljubljana, str. 118–165.

OITZL, Gašper (2020), Zapuščina tržiških kovačev v Narodnem muzeju Slovenije. – *Kronika* 68/3, str. 553–580.

OREL, Boris (1942–1943), Slovenska božja pot in izvori njene ljudske umetnosti. – *Umetnost. Mesecnik za umetniško kulturo z literarno prilogo »Živa njiva«* 1942–1943/4–6, str. 78–86.

OREL, Boris (1949), Drago Vahtar. – *Slovenski etnograf* 2, str. 129.

OREL, Boris (1953–1954), O etnografskih zbirkah iz Afrike, Amerike in Azije v Etnografskem muzeju v Ljubljani. – *Slovenski etnograf* 6–7, str. 139–146.

OROŽEN, Fran (1895), Prvi hribolazci na Triglavu v dobi 1778. do 1837. – *Ljubljanski zvon* 1895/1, str. 15–24.

OSREDKAR, Milan (2000), Nastanek in prva desetletja IJS. – *Priповedi o IJS. Ob 50-letnici Instituta »Jožef Stefana«* (ur. Milan Osredkar, Natalija Polenec), Ljubljana, str. 19–69.

PAHIČ, Stanko (1972), *Pobrežje.* – Katalogi in monografije 6, Ljubljana.

PALAIČ, Tina (2019), Muzei neevropskih kultur v Goričanah. Prakse pridobivanja zunajevropskih zbirk, povezanih z gibanjem neuvrščenih. – *Etnolog*, n. v. 29, str. 185–208.

PAULIN, Alfonz (1897), Literaturbericht. Vier Publicationen: Auf dem Großgallenberge; Floristisches aus den Umgebungen Laibachs: I. In der Ischkaschlucht, II. Die Billichgrazer Dolomiten; Die Alpe Golica. Von A. Paul Winter. – *Mittheilungen des Musealvereines für Krain* 10/6, str. 195–208.

PAVLOVIČ, Daša (2017), Začetki zgodnjelosovanske poselitve Prekmurja / Beginings of the Early Slavic Settlement in the Prekmurje Region, Slovenia. – *Arheološki vestnik* 68, str. 349–386.

PAVLOVIČ, Daša idr. (2021), Cerklje ob Krki. Novosti in poselitvi Dolenjske v zgodnjem srednjem veku / Cerklje ob Krki. New Findings on the Early Medieval Settlement of Dolenjska. – *Arheološki vestnik* 72, str. 137–186.

PEGAN, Efreml Marcel (1970), III. Numizmatična razstava. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 9/1, str. 8–9.

PEGAN, Efreml Marcel (2016), *Prispevki k zgodovini numizmatike v Sloveniji. Slovensko šolstvo v luči medaljerstva od 16. stoletja naprej in nagrajevanje šolskih uspehov.* – Ljubljana.

PEGAN, Efreml Marcel (2017), Pavel Winter, bančnik, numizmatik, zbiratelj in strokovnjak za grafiko. Ob 60. obletnici njegove smrti. – *Numizmatični vestnik* 42/43, str. 263–264.

PEGAN, Efreml Marcel (2020), Oris zgodovine Numizmatičnega društva Slovenije. Ob 62-letnici Numizmatičnega vestnika. – *Numizmatični vestnik* 45/47, str. 517–713.

PETEK, Tone (1996), Dr. Josip Mal in muzejstvo. – *Malov zbornik* (ur. Bojan Čas idr.), Ljubljana, str. 94–106.

PETRU, Peter (1970), Arkade – novo razstavišče Narodnega muzeja. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 9/2, str. 39–41.

PETRU, Peter (1971), Misli ob stopetdesetletnici Narodnega muzeja. – *Argo. Informativno glasilo za muzejsko dejavnost* 10/1, str. 3–34.

PETRU, Peter (1973), Letno poročilo Narodnega muzeja za leto 1972. – *Argo. Informativno glasilo za muzejsko dejavnost* 11/3–4, str. 112–143.

PETRU, Peter (1976), *Zaton antike v Sloveniji.* – Ljubljana.

PETRU, Peter, ur. (1980), *Rešena arheološka dediščina Slovenije (1945–1980).* – Ljubljana.

PETRU, Peter (1981), Muzeji in njihov znanstveni prispevek. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 18–19, str. 63–65.

PETRU, Peter (1981–1982), Povzetek poročila o dejavnosti Narodnega muzeja v letu 1981. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 20–21, str. 52–56.

PETRU, Peter idr. (1973), *Rimska keramika v Sloveniji.* – Ljubljana.

PETRU, Peter, ULBERT, Thilo (1975), *Vranje pri Sevnici. Starokrščanske cerkve na Ajdovskem gradu / Vranje bei Sevnica. Frühchristliche Kirchenanlagen auf dem Ajdovski gradec.* – Katalogi in monografije 12, Ljubljana.

PETRU, Peter, ŽARGI, Matija (1983), *Narodni muzej v Ljubljani.* – Kulturni in naravni spomeniki Slovenije. Zbirka vodnikov 123, Maribor.

PETRU, Simona (1997), Razstava Neandertalec in njegova piščal. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 40/2, str. 57–59.

PETRU, Sonja (1969), Rimski grobovi iz Globodola / Römische Gräber in Globodol. – *Razprave. Razred 1. Razred za zgodovinske in družbene vede* 6, Ljubljana, str. 83–106.

PETRU, Sonja (1972), *Emonske nekropole (odkrite med leti 1635–1960).* – Katalogi in monografije 7, Ljubljana.

PIRJEVEC, Avgust (1925), Dežman, Karel. – *Slovenski biografski leksikon* 1, Ljubljana, str. 131–135.

PIRJEVEC, Avgust (1932), Kotnik. – *Slovenski biografski leksikon* 4, Ljubljana, str. 537.

PLESNIČAR-GEC, Ljudmila (1972), *Severno emonsko grobišče / The Northern Necropolis of Emona.* – Katalogi in monografije 8, Ljubljana.

PLESNIČAR-GEC, Ljudmila (1997), *Antične freske v Sloveniji 1/1 / The Roman Frescoes of Slovenia 1/1.* – Katalogi in monografije 31/1, Ljubljana.

PLESNIČAR-GEC, Ljudmila (1998), *Antične freske v Sloveniji 1/2 / The Roman Frescoes of Slovenia 1/2.* – Katalogi in monografije 31/2, Ljubljana.

PLESNIČAR-GEC, Ljudmila idr. (1983), *Starokrščanski center v Emoni / Old Christian Center in Emona.* – Katalogi in monografije 21, Ljubljana.

PLETERSKI, Andrej (1997), *Inštitut za arheologijo – polstoletnik / Fiftieth Anniversary of the Institute of Archaeology.* – Ljubljana.

PODPEČNIK, Jože, VOŠNJAK, Nina, ur. (2016), *Fronte se začenjajo prebujati. Rudolf Cvetko in prva svetovna vojna.* – Ljubljana.

POLEC, Janko (1932), Luschin vitez Ebengreuth, Arnold. – *Slovenski biografski leksikon* 4, Ljubljana, str. 686–687.

POLLAK, Fritz (1908), Tilgner: Viktor Oskar. – *Allgemeine Deutsche Biographie* 54, Leipzig, str. 703–705.

PONEBŠEK, Janko (1929), Ferdinand Schulz. – *osemdesetletnik.* – *Lovec* 16, str. 183–186.

POROČILO O DELOVANJI KRANJSKEGA DEŽELNEGA ODBORA (1880–1881, 1881–1882, 1883–1884, 1884–1885, 1885–1886, 1888–1889, 1889–1890, 1890–1891, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897) / *Rechenchafts-Bericht des krainischen Landesausschusses.* – Ljubljana.

POROČILO O DELOVANJU KRANJSKEGA DEŽELNEGA ODBORA (1897–1898, 1898–1899, 1899–1900, 1900–1901, 1901–1902, 1902–1903, 1904) / *Rechenchafts-Bericht des krainischen Landesausschusses.* – Ljubljana.

POSCH, Fritz (1968), Josef (v.) Zahn und die Gründung des Ste

REISP, Branko (1991), Strokovno in znanstveno delo Narodnega muzeja v Ljubljani v letu 1990. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 31–32, str. 70–75.

REISP, Branko (1992), Strokovno in znanstveno delo Narodnega muzeja v Ljubljani v letu 1991. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 33–34, str. 65–70.

REISP, Branko (1993), Strokovno in znanstveno delo Narodnega muzeja v Ljubljani v letu 1992. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 35, str. 48–54.

REISP, Branko (1994), Strokovno in znanstveno delo Narodnega muzeja v Ljubljani v letu 1993. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 36–37, str. 97–103.

REISP, Branko (1995), Strokovno in znanstveno delo Narodnega muzeja v Ljubljani v letu 1994. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 38, str. 62–68.

REISP, Branko, ZELINKOVA, Darinka, ur. (1964), *Napoleonove Ilirske province / Les provinces Illyriennes de Napoleon 1809–1814.* – Ljubljana.

RESMAN, Blaž (2010), *Uršulinke v Ljubljani.* – Kulturni in naravni spomeniki Slovenije. Zbirka vodnikov 213, Ljubljana.

REUTHER, Hans (1985), Licht, Hugo. – *Neue Deutsche Biographie* 14, Berlin, str. 446–447.

REZORI, Wilhelm Edler von (1896), Die neue k. k. Universität in Graz. – *Allgemeine Bauzeitung* 61, 9, str. 1–6.

RIBIČIČ, Mitja idr. (1981), *Taborsko gibanje na Slovenskem. Muzejska zbirka »Edvard Kardelj«, Ljutomer.* – Ljubljana.

RIBNIKAR, Peter (1988), Dr. Josip Mal, njegovo delo v arhivu in za razvoj arhivistike. – *Arhivi* 11/1–2, str. 30–38.

RIEDL-DORN, Christa, SEIDL, Johannes (2001), Zur Sammlungs- und Forschungsgeschichte einer Wiener naturwissenschaftlichen Institution. Briefe von Eduard Suess an Paul Maria Partsch, Moriz Hoernes, Ferdinand Hochstetter und Franz Steindachner im Archiv für Wissenschaftsgeschichte am Naturhistorischen Museum in Wien. – *Mensch – Wissenschaft – Magie. Mitteilungen der Österreichischen Gesellschaft für Wissenschaftsgeschichte* 21/2001, str. 17–49.

ROGAČ, Barbara (1997), *Izbor gradiva iz zapuščine Miroslava Premrouja v knjižnici Narodnega muzeja Slovenije. Katalog* (diplomska naloga). – Ljubljana.

ROGELJ ŠKAFAR, Bojana (1989), J. V. Valvasor in domoznanstvo. – *Etnologija in domoznanstvo* (ur. Slavko Kremenšek idr.), Ljubljana, str. 9–13.

ROGELJ ŠKAFAR, Bojana (1995), Slovenski etnografski muzej od ustanovitve do danes. – *Razvoj slovenske etnologije od Streklja in Murka do sodobnih etnoloških prizadevanj. Zbornik prispevkov s kongresa, Ljubljana, Cankarjev dom, 24.–27. oktober 1995* (ur. Rajko Muršič, Mojca Ramšak), Ljubljana, str. 213–220.

ROGELJ ŠKAFAR, Bojana (2003), Etnološki muzeji in nacionalna identiteta. Slovenski etnografski muzej. – *Etnolog*, n. v. 13, str. 31–57.

ROGELJ ŠKAFAR, Bojana (2011), *Upodobljene sledi narodne identitete. Zbirka risanih zapisov učencev Otara Grenchen v Slovenskem etnografskem muzeju.* – Ethnologica. Dissertations 1, Ljubljana.

ROHATSCH, Andreas (2005), Neogene Bau- und Dekorgesteine Niederösterreichs und des Burgenlandes. – *Mitteilungen IAG BOKU. Nutzbare Gesteine von Niederösterreich und Burgenland.* „Junge Kalk, Sandsteine und Konglomerate – Neogen (ur. Bernd Schwaighofer, Walter Eppensteiner), Wien, str. 9–56.

ROJNIČ, Matko (1950), O naučnim bibliotekama. – *Prvi kongres bibliotekara FNRJ, održan u Ljubljani 23.–25. septembra 1949* (ur. Đuza Radović, Vladimir Pitović), Beograd, str. 62.

RUDOLF, Saša, ur. (2020), *Slovenska majolika / Slovenian majolika.* – Ljubljana.

RUGÁLE, Mariano, PREINFALK, Miha (2010), *Blagoslovljeni in prekleti 1. Plemiške rodbine 19. in 20. stoletja na Slovenskem.* – Blagoslovljeni in prekleti 1, Ljubljana.

RUGÁLE, Mariano, PREINFALK, Miha (2012), *Blagoslovljeni in prekleti 2. Po sledeh mlajših plemiških rodbin na Slovenskem.* – Blagoslovljeni in prekleti 2, Ljubljana.

SAGADIN, Milan (1987), *Kranj – Križišče Iskra. Nekropola iz časa preseljevanja ljudstev in staroslovskega obdobja / Kranj – Iskra Crossroads. A Cemetery from the Migration Period and the Early Slavic Period.* – Katalogi in monografije 24, Ljubljana.

SAPAC, Igor (2015), *Prezrti stoletje.* – Arhitektura 19. stoletja na Slovenskem (ur. Igor Sapač, Franci Lazarini), Ljubljana, str. 8–57.

SAPAC, Igor, LAZARINI, Franci (2015), *Arhitektura 19. stoletja na Slovenskem.* – Ljubljana.

SARIA, Balduin (1931), Numizmatična zbirka z zgodovinskim pregledom numizmatike v Sloveniji. – *Vodnik po zbirkah Narodnega muzeja v Ljubljani.* Kulturno zgodovinski del (ur. Josip Mal), Ljubljana, str. 80–92.

SARIA, Balduin (1935), Numizmatične pridobitve Narodnega muzeja. – *Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo* 16, str. 88–89.

SCHMID, Walter (1906), Arheološki oddelek. – *Deželni muzej Rudolfinum v Ljubljani. Poročilo za leto 1906*, Ljubljana, str. 9–12.

SCHMID, Walter (1907), Die Reihengräber von Krainburg. – *Jahrbuch für Altertumskunde* 1, str. 55–77.

SCHMID, Walter (1913), Emona. – *Jahrbuch für Altertumskunde* 7/2–3, str. 61–188.

SCHMID, Walter (1914), *Emona* 1. – Wien, Laibach (separat).

SCHMID, Walter (1918), Alfons Müllner. – *Wiener prähistorische Zeitschrift* 5, str. 99–101.

SCHMIDBURG, Joseph Camillo Freiherr von (1823), *An die vaterländischen Freunde der Wissenschaften.* – Laibach.

SCHMIDBURG, Joseph Camillo Freiherr von (1832), Erwiederungs-Rede Sr. Excellenz des k. k. wirklichen geheimen Raths und Kämmerers, Gouverneur im Königreiche Illyrien und Präsidenten der Herrn Stände des Herzogthums Krain Herrn Joseph Camillo Freiherrn v. Schmidburg. – *Jahresfeier der Eröffnung des Landes-Museums im Herzogthume Krain gehalten am 4. October 1832* (ur. Franz Joseph Graf von Hohenwart), Laibach, str. 7–8.

SCHMIDT-SNOJ, Malina (2003), *Josip Vošnjak.* – Znameniti Slovenci, Ljubljana.

SCHUMANN VON MANNSEGG, Ignaz (1836), Geschichte des Lebens weiland des Hochwürdigsten und Hochgebornen Herrn Herrn Augustin Gruber, Erzbischofes von Salzburg, des österreichischen Kaiserreiches Fürsten, Seiner k. k. Majestät wirklichen geheimen Rathes, Legaten des apostolischen Stuhles, Primas von Deutschland, Doctors der Gottesgelehrtheit etc. etc., mit besonderer Rücksicht auf das Erzbisthum Salzburg. – Salzburg.

SCHWIND, Ernst Freiherr von, DOPSCH, Alphons (1895), *Ausgewählte Urkunden zur Verfassungsgeschichte der deutsch-österreichischen Erblände im Mittelalter.* – Innsbruck.

SEDEJ, Ivan (1988–1990), Vsakdanje življenje večinskega prebivalstva na Slovenskem v 19. stoletju. – *Slovenski etnograf* 33–34, str. 7–23.

SEDLAR, Nada (1963), Smernice za konserviranje železnih in bronastih predmetov. – *Zbornik za zaščitu spomenika kulture* 14, str. 293–297.

SEDLAR, Nada (1966), Restaurierung und Konservierung. Bericht von der 5. Tagung der Arbeitsgemeinschaft des technischen Museumspersonals in Berlin 1964. – *Arheološki vestnik* 17, str. 530–531.

SEDLAR, Nada (1971), Kratek oris konservatorske službe v Narodnem muzeju. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 10/1, str. 64–65.

SEDLAR, Nada (1972), Jürgen Driehaus, Archäologische Radiographie. *Archaeo-Physika* 4 (1968), Düsseldorf. – *Arheološki vestnik* 23, str. 459–460.

SEDLAR, Nada idr. (1966), *Mastodonti iz krovnine velenjskega premagovnika. Faza 1. Izkopavanje in prepariranje okostja.* – Ljubljana.

SIMMONS, John E. (2016), *Museums. A History.* – Lanham idr.

SKLEP O USTANOVITVI JAVNEGA ZAVODA NARODNI MUZEJ SLOVENIJE (1997). – *Uradni list Republike Slovenije* 1/97, Ljubljana, str. 2–3.

SLANA, Lidija (2009), Lichtenbergi na Tuštanju. – *Kronika* 57/2, str. 171–200.

SLANA, Lidija (2016), Lastniki dvorca Jablje skozi čas in portreti nekaterih lastnikov iz 18. in 19. stoletja. – *Kronika* 64/2, str. 225–246.

SLAVEC GRADIŠNIK, Ingrid, LOŽAR-PODLOGAR, Helena, ur. (2005), *Pretrgane korenine. Sledi življenja in dela Rajka Ložarja.* – Opera ethnologica Slovenica, Ljubljana.

SMERDEL, Inja (1994), *Oselniki. Zbirka Slovenskega etnografskega muzeja / Whetstone Holders. The Collection of the Slovene Ethnographic Museum.* – Knjižnica Slovenskega etnografskega muzeja 4, Ljubljana.

SMERDEL, Inja (1996), Projekt, imenovan Slovenski etnografski muzej. – *Etnolog*, n. v. 6, str. 17–58.

SMERDEL, Inja (2008), *Orala. Zbirka Slovenskega etnografskega muzeja / Ploughing Implements. The Collection of the Slovene Ethnographic Museum.* – Knjižnica Slovenskega etnografskega muzeja 10, Ljubljana.

SMOLE, Majda (1976), *Zgodovina arhivistike in arhivske službe.* – Arhivski priročniki 4, Ljubljana.

SMOLE, Majda (1982), *Graščine na nekdanjem Kranjskem.* – Ljubljana.

SMOLIK, Marijan (2000), Grafična zbirka Semeniške knjižnice v Ljubljani. – *Vita artis perennis. Ob osemdesetletnici akademika Emilijana Cevca / Festschrift Emilijan Cevc* (ur. Alenka Klemenc), Ljubljana, str. 433–438.

SMOLIK, Marijan (2005), Grafični listi v Semeniški knjižnici v Ljubljani. – *Acta historiae artis Slovenica* 10, str. 191–200.

SMREKAR, Andrej (1998), Društvo Narodna galerija 1918–1945. – *Osemdeset let Narodne galerije. 1918–1998* (ur. Ferdinand Šerbelj), Ljubljana, str. 9–34.

SPAMER, Adolf (1930), *Das kleine Andachtsbild vom XIV. bis zum XX. Jahrhundert.* – München.

SPLOŠNI ZAKON O ARHIVSKEM GRADIVU (1964). – *Uradni list Socialistične federativne republike Jugoslavije* 20/48, Beograd.

SPLOŠNI ZAKON O DRŽAVNIH ARHIVIH (1950). – *Uradni list Federativne ljudske republike Jugoslavije* 6/12, Beograd, str. 287–289.

SPOMENIK O ŠESTSTOLETNICI ZAČETKA HABSBURŠKE VLADE NA SLOVENSKEM (1883). – Ljubljana.

STANOJEVIČ, Simon (2019), *Delovanje Narodnega muzeja v času druge svetovne vojne* (diplomska naloga). – Ljubljana.

STARE, France (1955), *Vače.* – Arheološki katalogi Slovenije 1, Ljubljana.

STARE, Vida (1970), Razstava »Antični bron v Jugoslaviji«. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 9/2, str. 41–42.

STARE, Vida (1971), *Prazgodovina Slovenije v čast 150-letnice muzeja in VIII. mednarodnega kongresa za pra- in predzgodovino.* – Ljubljana.

STARE, Vida (1973), *Prazgodovina Šmarjete / Der vorgeschichtliche Komplex von Šmarjeta.* – Katalogi in monografije 10, Ljubljana.

STARE, Vida (1980), *Kranj. Nekropola iz časa preseljevanja ljudstev / Kranj. Betrachtungen zur Auswertung des Grabbeigabenfundstoffes der völkerwanderungszeitlichen Nekropole.* – Katalogi in monografije 18, Ljubljana.

STARE, Vida (1991), Pokopališče pri sv. Elizabeti v Špitalski ulici v Ljubljani. – *Kronika* 39/3, str. 17–28.

STARE, Vida (1992), Arheološki depo Narodnega muzeja. Razvoj in urejevanje. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 33–34, str. 34–41.

STARE, Vida (1993), Center za arheologijo srednjega veka Narodnega muzeja 1960–1987. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 35, str. 27–33.

STARE, Vida (1994), Osteološki depo Narodnega muzeja. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 36–37, str. 69–74.

STARE, Vida (1996), Velike arheološke razstave v Narodnem muzeju 1962–1995. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 39/1–2, str. 16–43.

STARE, Vida (1997), Stalna arheološka razstava od Dežmana do danes. Sprehod skozi razstavne zbirke Narodnega muzeja. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 40/1, str. 41–57.

STATUTEN DES HISTORISCHEN VEREINES FÜR KRAIN ZU LAIBACH (1853). – *Mittheilungen des historischen Vereines für Krain* 8/7, priloga za str. 56.

STAUT-TURK, Tatjana (1974), *Zoologi osrednje Slovenije (bivše vojvodine Kranjske) do l. 1918* (diplomska naloga). – Ljubljana.

STELÈ, France (1928), Valvasorjev krog in njegovo grafično delo. – *Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo* 9/1–4, str. 5–50.

STELÈ, France (1929), Umetniško leto 1928. – *Dom in svet* 1929/1–2, str. 55–60.

STELÈ, France (1931), Likovna umetnost. – *Vodnik po zbirkah Narodnega muzeja v Ljubljani. Kulturno zgodovinski del* (ur. Josip Mal), Ljubljana, str. 93–117.

STELÈ, France (1933), Mantuani, Josip. – *Slovenski biografski leksikon* 5, Ljubljana, str. 43–45.

STELÈ, France (1949), Plečnik, Jože. – *Slovenski biogefski leksikon* 7, Ljubljana, str. 372–376.

STENOGRAFIČNI ZAPISNIK DESETE SEJE DEŽELNEGA ZBORA LJUBLJANSKEGA DNÉ 19. OKTOBRA L. 1881 (1881) / *Stenographischer Bericht der zehnten Sitzung des Landtages zu Laibach am 19. Oktober 1881.* – Ljubljana.

STENOGRAFIČNI ZAPISNIK DRUGE SEJE DEŽELNEGA ZBORA KRANJSKEGA V LJUBLJANI DNÉ 30. NOVEMBRA 1887 (1887) / *Stenographischer Bericht der zweiten Sitzung des krainischen Landtages zu Laibach am 30. November 1887.* – Ljubljana.

STENOGRAFIČNI ZAPISNIK ČETRTE SEJE DEŽELNEGA ZBORA KRANJSKEGA V LJUBLJANI DNÉ 21. SEPTEMBRA 1888 (1888) / *Stenographischer Bericht der vierten Sitzung des krainischen Landtages zu Laibach am 21. September 1888.* – Ljubljana.

STESKA, Viktor (1910), Slikar Janez Wolf (1825–1884). – *Dom in svet* 1910/10, str. 427–433, 474–481, 521–528.

STESKA, Viktor (1926), Flis, Janez. – *Slovenski bijografski leksikon* 2, Ljubljana, str. 182.

STIEGLITZ, Olga, ZEILLINGER, Gerhard (2008), Der Bildhauer Richard Kauffungen (1854–1942). Zwischen Ringstraße, Künstlerhaus und Frauenkunstschule. – *Europäische Hochschulschriften* 28/426, Frankfurt am Main.

SVOLJŠAK, Drago (2008), *Mrzlo Polje pri Ivančni Gorici.* – Arheologija na avtocestah Slovenije 5, Ljubljana.

SVOLJŠAK, Drago idr. (1994–1995), Novo gradivo in Arheološkem oddelku Narodnega muzeja v Ljubljani (pridobljeno v letih od 1987 do 1993). – *Varstvo spomenikov* 36, str. 224–294.

SVOLJŠAK, Drago, POGAČNIK, Ana (2001), *Tolmin, prazgodovinsko grobišče I. Katalog / Tolmin, the Prehistoric Cemetery I. Catalogue.* – Katalogi in monografije 34, Ljubljana.

SVOLJŠAK, Drago, POGAČNIK, Ana (2002), *Tolmin, prazgodovinsko grobišče II. Razprave / Tolmin, the Prehistoric Cemetery II. Treatises.* – Katalogi in monografije 35, Ljubljana.

ŠAŠEL, Jaroslav (1962), Plenarni sestanek Slovenske podružnice Arheološkega društva Jugoslavije. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 1/1, str. 28–30.

ŠAŠEL, Jaroslav, PETRU, Peter, ur. (1971), *Claustra Alpium Iuliarum* 1. Fontes. – Katalogi in monografije 5, Ljubljana.

ŠAŠEL KOS, Marjeta (1997), *The Roman Inscriptions in the National Museum of Slovenia / Lapidarij Narodnega muzeja Slovenije.* – Situla 35, Ljubljana.

ŠAŠEL KOS, Marjeta (2004), *Lapidarij Narodnega muzeja Slovenije. Rimski spomeniki. Vodnik.* – Ljubljana.

ŠAŠEL KOS, Marjeta, KOS, Peter (2009), *The Lapidarium of the National Museum of Slovenia. – Sylloge epigraphica Barcinonensis* 7, Barcelona, str. 109–125.

ŠAŠELJ, Ivan (1938a), O nekdanjih zaplaških kapelicah. – *Bogoljub* 1938/6, str. 131–132, 135.

ŠAŠELJ, Ivan (1938b), Stare podobice Matere božje z Zalostne gore pri Mokronogu. – *Bogoljub* 1938/8, str. 179, 180–182.

ŠAŠELJ, Ivan (1938c), Vesela gora nad Št. Rupertom. – *Bogoljub* 1938/9, str. 200–202, 204.

ŠENK, Vladimir (1944), *Kongres Svete aliane v Ljubljani.* – Ljubljana.

ŠIMAC, Miha, VOLČJAK, Jure (2019), O življenju, karieri in škofovskem grbu tržaško-koprskeska škofa Matevža Ravnikarja (1776–1845). – *Kronika* 67/3, str. 447–464.

ŠIVIC, Anton, ADAMIČ, France (1986), Witschl, Franc. – *Slovenski biografski leksikon* 14, Ljubljana, str. 711.

ŠKERL, France (1948–1949), O perečih vprašanjih naših arhivov. – *Zgodovinski časopis* 2–3, str. 165–177.

ŠMAJDEK, Josip (1915), Društveni vestnik. – *Carniola. Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko* 6/1–2, str. 76–80.

ŠMID, Walter (1906), Kranjska narodna umetnost na dunajski razstavi. – *Slovan* 4/6, str. 168–173.

ŠMID, Walter (1907a), *Landesmuseum Rudolfinum in Laibach. Bericht für das Jahr 1906.* – Laibach.

ŠMID, Walter (1907b), *Deželni muzej Rudolfinum v Ljubljani. Poročilo za leto 1906.* – Ljubljana.

ŠMID, Walter (1908a), Bericht des Landesmuseums Rudolfinum in Laibach für das Jahr 1907. – *Carniola. Mitteilungen des Musealvereins für Krain* 1/1, str. 1–14.

ŠMID, Walter (1908b), *Landesmuseum Rudolfinum in Laibach. Bericht für das Jahr 1907.* – Laibach.

ŠMID, Walter (1908c), *Altslovenische Gräber Krains. – Carniola. Mitteilungen des Musealvereins für Krain* 1/1, str. 17–44.

ŠMID, Walter (1909a), Bericht des Landesmuseums Rudolfinum in Laibach für das Jahr 1908. – *Carniola. Mitteilungen des Musealvereins für Krain* 2/1–2, str. 1–17.

ŠMID, Walter (1909b), *Landesmuseum Rudolfinum in Laibach. Bericht für das Jahr 1908.* – Laibach.

ŠMID, Walter (1909c), Die Bronzezeit in Krain. – *Carniola. Mitteilungen des Musealvereins für Krain* 2/3–4, str. 112–139.

ŠMIT, Žiga idr. (2009), PIXE-PIGE Analysis of Carolingian Glass from Slovenia. – *Nuclear Instruments & Methods in Physics Research. Section B. Beam Interactions with Materials and Atoms* 267/1, Amsterdam, str. 121–124.

ŠMIT, Žiga idr. (2020), Analysis of Prehistoric Glass from Slovenia. – *Journal of Archaeological Science. Reports* 29, št. 102114, London.

ŠMITEK, Zmago (1993), Baraga. Schoolcraft, and the Beginnings of American Ethnology. – *European Review of Native American Studies* 7/2, str. 39–41.

ŠRIBAR, Vinko (1972), Zgodnji srednji vek Slovenije. Razstava v razstavišču Arkade od 1. IX. do 30. IX. 1971. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 11/1–2, str. 22–26.

ŠTRUKELJ, Pavla (1972–1973), Etnološka zbirka severnoameriških Indijancev Ojibwa iz 19. stoletja v Slovenskem etnografskem muzeju. – *Slovenski etnograf* 25–26, str. 109–142.

ŠTRUKELJ, Pavla (1980–1982), Neevropske zbirke v muzeju Goričane. – *Slovenski etnograf* 32, str. 125–158.

ŠTULAR, Benjamin, ur. (2020), *Srednjeveški Blejski otok v arheoloških virih / Medieval Archaeology of Bled Island.* – Opera Instituti archaeologici Sloveniae 42, Ljubljana.

ŠTULAR, Hanka (1971), Iz dejavnosti Kulturnozgodovinskega oddelka. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 10/1, str. 59–63.

ŠTULAR, Hanka (1975), *Pivsko posodje skozi stoletja.* – Ljubljana.

ŠTULAR, Hanka (1982), *Tapiserija v Sloveniji.* – Ljubljana.

ŠUBIC, Ivan (1892), Janez Šubic. – *Dom in svet* 1892/4, str. 145–148; 1892/5, str. 193–195; 1892/6, str. 241–245; 1892/8, str. 337–340; 1892/9, str. 385–388.

ŠUBIC, Ivan (1900), Iz pisem Jurja Šubica. Ob desetletnici njegove smrti. – *Ljubljanski zvon* 1900/1, str. 33–39.

ŠUKLJE, Fran (1926), *Iz mojih spominov* 1. – Ljubljana.

ŠUMI, Nace (2007), *Arhitektura 18. stoletja na Slovenskem. Obdobje zrelega baroka.* – Ljubljana.

TURK, Peter (2005a), *Podobe življenja in mita*. – Ljubljana.

TURK, Peter (2005b), *Bilder aus Leben und Mythos*. – Ljubljana.

TURK, Peter (2005c), *Images of Life and Myth*. – Ljubljana.

TURK, Peter (2018), Early Iron Age Hoards from Central and Western Slovenia. – *Preistoria e protostoria del Caput Adriae* (ur. Elisabetta Borgna idr.), Studi di preistoria e protostoria 5, Firenze, str. 397–406.

TURK, Peter idr., ur. (2009a), *Ljubljana – kulturna dediščina reke*. – Ljubljana.

TURK, Peter idr., ur. (2009b), *The Ljubljanaica – a River and its Past*. – Ljubljana.

TURK, Peter, SVETLIČIČ, Vesna (2005a), Naselje: Pržanj pri Ljubljani, občina: Ljubljana, področje: A, obdobje: zgodnji srednji vek, EŠD: novoodkrito arheološko najdišče. – *Varstvo spomenikov. Poročila* 42, str. 120–122, št. 146.

TURK, Peter, SVETLIČIČ, Vesna (2005b), Naselje: Kamna Gorica pri Ljubljani, občina: Ljubljana, področje: A, obdobje: paleolitik, bronasta doba, EŠD: novoodkrito arheološko najdišče. – *Varstvo spomenikov. Poročila* 42, str. 56–59, št. 70.

TURK, Peter, TURK, Matija (2019), *Najstarejše zgodbe s stičišča svetov*. – Ljubljana.

TURK, Peter, TURK, Matija (2021), *The Earliest Stories from the Crossroads*. – Ljubljana.

ULBERT, Thilo, izd. (1981), Ad Pirum (Hrušica). Spätrömische Passbefestigung in den Julischen Alpen. Der deutsche Beitrag zu den slowenisch-deutschen Grabungen 1971–1973. – *Münchner Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte* 31, München.

UMEK, Ema (1987), Arhiv SR Slovenije. – *Enciklopedija Slovenije* 1, Ljubljana, str. 119.

UMEK, Ema (1991), *Erbergi in dolski arhiv*. – Publikacije Arhiva Republike Slovenije. Inventarji. Graščinski arhivi 5/1, Ljubljana.

UMEK, Ema idr. (1982), Arhiv SR Slovenije in Gruberjeva palača. – Kulturni in naravni spomeniki Slovenije. Zbirka vodnikov 119, Maribor.

UNKELBACH, Peter (1999), *Augustin Gruber. 1763–1835. Katechet, Staatsbeamter, Bischof und Metropolit im josephinischen Österreich*. – Salzburg, Limburg.

UREDBA O LIKVIDACIJI KREDITNIH ZADRUG (1947). – *Uradni list Ljudske Republike Slovenije* 4/16, Ljubljana, str. 88–89.

UREDBA O USTANOVITVI OSREDNJEGA DRŽAVNEGA ARHIVA SLOVENIJE IN ARHIVSKEGA SVETA (1945). – *Uradni list Slovenskega narodno osvobodilnega sveta in Narodne vlade Slovenije* 1–2/50, Ljubljana, str. 247–248.

UREDBA O VARSTVU DOKUMENTARNEGA IN ARHIVSKEGA GRADIVA (UVDAG) (2017). – *Uradni list Republike Slovenije* 42/17, Ljubljana, str. 6136–6151.

URLEB, Mehtilda (1974), *Križna gora pri Ložu. Halstatska nekropola / Hallstattzeitliches Gräberfeld Križna gora*. – Katalogi in monografije 11, Ljubljana.

URŠIČ, Milena, ur. (1975), *Jožef Kalasanc Erberg in njegov Poskus osnutka za literarno zgodovino Kranjske*. – Dela. Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Razred za filološke in literarne vede 28. Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede 6, Ljubljana.

VALENČIČ, Vlado (1961), Gradbeni razvoj Ljubljane od dograditve južne železnice do potresa l. 1895. – *Kronika* 9/3, str. 135–144.

VALENČIČ, Vlado (1970), Ljubljansko stavbeništvo od srede 19. do začetka 20. stoletja. – *Kronika* 18/3, str. 135–146.

VALENČIČ, Vlado (1980a), Toman, Feliks. – *Slovenski biografski leksikon* 12, Ljubljana, str. 96–97.

VALENČIČ, Vlado (1980b), Tönnies, Gustav Johann Ludvik. – *Slovenski biografski leksikon* 12, Ljubljana, str. 140–141.

VALENČIČ, Vlado (1980c), Treo, Viljem. – *Slovenski biografski leksikon* 12, Ljubljana, str. 174.

VALENČIČ, Vlado (1989), *Zgodovina ljubljanskih uličnih imen*. – Gradiva in razprave 9, Ljubljana.

VAMPELJ SUHADOLNIK, Nataša (2019), Zbirateljska kultura in vzhodnoazijske zbirke v Sloveniji. – *Procesi in odnosi v Vzhodni Aziji – zbornik EARL* (ur. Andrej Bekeš idr.), Ljubljana, str. 93–138.

VAVTAR, Maja, OVEN, Marjeta, ur. (2013), *Skrito znanje. Knjižne dragocenosti iz zbirki ljubljanskih specialnih knjižnic*. – Ljubljana.

VESEL, Josip (1885), Slikar Janez Šubic. – *Ljubljanski zvon* 1885/1, str. 55–56.

VESEL, Josip (1886), Rudolfinum v Ljubljani. – *Ljubljanski zvon* 1886/1, str. 63–64.

VIDMAR, Ilona (1987), Slike z razstave. Bronasta doba na Slovenskem. – *Arheo* 6, str. 44–45.

VIDMAR, Luka (2010), *Zoisova literarna republika. Vloga pisma v narodnih prerodih Slovencev in Slovanov*. – Studia litteraria, Ljubljana.

VIDMAR, Luka (2020), »Grandi Speranze di bene«. Metternich, Wrbna und Lažanskiy at the Zois Palace in May 1816. – *Acta Histriae* 28/2, str. 243–268.

VILFAN, Sergij (1954), Prispevki k zgodovini mer na Slovenskem s posebnim ozirom na ljubljansko mero (16–19. stoletje). – *Zgodovinski časopis* 8/1–4, str. 27–86.

VILFAN, Sergij, ŽONTAR, Jože (1973), Arhivistika. – Arhivski priročniki 2, Ljubljana.

VINSKI, Zdenko (1957), *Arheološki spomenici velike seobe naroda u Srijemu / Die archäologischen Denkmäler der grossen Völkerwanderungszeit in Syrmien*. – Situla 2, Ljubljana.

VIRCHOW, Rudolf idr. (1900), Sitzung vom 5. December 1900. – *Zeitschrift für Ethnologie* 32, str. 577–628.

VODIŠEK, Tanja (2012), *Federalni zbirni center in njegova zapuščina slovenskim muzejem* (diplomska naloga). – Ljubljana.

VOLLMER, Hans (1926), Kauffungen, Richard. – *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart* 19, Leipzig, str. 600.

VORWORT (1832). – *Die Eröffnung des Landes-Museums in Laibach, wie selbe den 4. October 1831, zur Feier des allerhöchsten Namensfestes Sr. Majestät unsers allgeliebten Kaisers abgehalten wurde*, Laibach, str. [4–5].

VREŠ, Branko (2004), Eleocharis carniolica W. D. J. Koch – kranjska sita. – *Natura 2000 v Sloveniji*. Rastline (ur. Boško Cušín), Ljubljana, str. 76–82.

VRHUNC, Polonca (1989), *Ferdo Vesel. 1861–1946*. – Ljubljana.

VUJIČ, Žarka (2000), Obrazac osnutka prvih muzeja u Zagrebu. – *Muzeologija* 37, Zagreb, str. 21–31.

VURNIK, Stanko (1926–1927), Kr. etnografski muzej v Ljubljani, njega zgodovina, delo, načrti in potrebe. – *Etnolog* 1, str. 139–144.

WINTER, A. Paul (1895), Floristisches aus den Umgebungen Laibachs 1. In der Ischka-Schlucht. – *Allgemeine botanische Zeitschrift für Systematik, Floristik, Pflanzengeographie* 1, str. 35–39.

WINTER, A. Paul (1895–1896), Zur Flora Carniolica. – *Deutsche botanische Monatsschrift* 13, str. 12–13, 28–29; 14, str. 67–70, 157–160.

WINTER, A. Paul (1896a), Auf dem Grossgallenberge. – *Deutsche botanische Monatsschrift* 14, str. 107–110.

WINTER, A. Paul (1896b), Floristisches aus den Umgebungen Laibachs 2. Die Billichgrazer Dolomiten. – *Allgemeine botanische Zeitschrift für Systematik, Floristik, Pflanzengeographie* 2, str. 8–9, 21–24.

WINTER, A. Paul (1896–1897), Die Alpe Golica (1836 m.). Eine floristische Skizze aus den Karawanken. – *Allgemeine botanische Zeitschrift für Systematik, Floristik, Pflanzengeographie* 2, str. 180–182, 196–198; 3, str. 8–10.

WINTER, A. Paul (1897), Zur Naturgeschichte der Zwiebel von Erythronium dens canis L. – *Österreichische botanische Zeitschrift* 47/9, str. 331–335.

WOLF, Anton Alois (1832), Gegenrede Sr. fürstlichen Gnaden des hochwürdigsten Herrn Fürst-Bischofs von Laibach Anton Alois Wolf. – *Die Eröffnung des Landes-Museums in Laibach, wie selbe den 4. October 1831, zur Feier des allerhöchsten Namensfestes Sr. Majestät unsers allgeliebten Kaisers abgehalten wurde* (ur. Franz Joseph Graf von Hohenwart), Laibach, str. 19–20.

WOLFSGRUBER, Cölestin (1912), *Sigismund Anton Graf Hohenwart. Fürsterzbischof von Wien*. – Graz.

WOOLLEY, Leonard (1950), *Ur of the Chaldees. A Record of Seven Years of Excavation*. – Pelican Books A27, London.

WRABER, Tone (1969), Dr. Angela Piskernik (1886–1967). – *Varstvo narave* 6, str. 5–11.

WRABER, Tone (2005), Umrla je dr. Ana Budnar-Tregubov, naša prva paleobotaničarka. – *Proteus* 67/7, str. 327.

WURZBACH, Constant von (1863a), *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche seit 1750 in den österreichischen Kronländern geboren wurden oder darin gelebt und gewirkt haben* 9. – Wien.

WURZBACH, Constant von (1863b), *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche seit 1750 in den österreichischen Kronländern geboren wurden oder darin gelebt und gewirkt haben* 10. – Wien.

WURZBACH, Constant von (1875a), *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche seit 1750 in den österreichischen Kronländern geboren wurden oder darin gelebt und gewirkt haben* 29. – Wien.

WURZBACH, Constant von (1875b), *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche seit 1750 in den österreichischen Kronländern geboren wurden oder darin gelebt und gewirkt haben* 30. – Wien.

WURZBACH, Constant von (1880), *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche seit 1750 in den österreichischen Kronländern geboren wurden oder darin gelebt und gewirkt haben* 41. – Wien.

ZAKON O ARHIVSKEM GRADIVU IN ARHIVIH (ZAGA) (1997). – *Uradni list Republike Slovenije* 20/97, Ljubljana, str. 1618–1624.

ZAKON O ARHIVSKEM GRADIVU IN O ARHIVIH (1966). – *Uradni list Socialistične republike Slovenije* 23/4, Ljubljana, str. 43–47.

ZAKON O ARHIVSKEM GRADIVU IN O ARHIVIH (1973). – *Uradni list Socialistične republike Slovenije* 30/34, Ljubljana, str. 1228–1231.

ZAKON O ARHIVSKEM GRADIVU, KI VSEBUJE OSEBNE PODATKE O ZDRAVLJENJU PACIENTA (ZAGOPP) (2016). – *Uradni list Republike Slovenije* 85/16, Ljubljana, str. 12750–12751.

ZAKON O IZVEDBI USTAVE SOCIALISTICNE REPUBLIKE SLOVENIJE (1963). – *Uradni list Socialistične republike Slovenije* 20/10, Ljubljana, str. 93–96.

ZAKON O NARAVNI IN KULTURNI DEDIŠČINI (1981). – *Uradni list Socialistične republike Slovenije* 38/1, Ljubljana, str. 16–27.

ZAKON O REPUBLIŠKIH UPRAVNIH ORGANIH (1974). – *Uradni list Socialistične republike Slovenije* 31/39, Ljubljana, str. 2183–2194.

ZAKON O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA O ORGANIZACIJI IN DELOVNEM PODROČJU REPUBLIŠKIH UPRAVNIH ORGANOV IN REPUBLIŠKIH ORGANIZACIJ (1990). – *Uradni list Republike Slovenije* 24/1990, Ljubljana, str. 1341.

ZAKON O VARSTVU DOKUMENTARNEGA IN ARHIVSKEGA GRADIVA TER ARHIVIH (ZVDAGA) (2006, 2014). – *Uradni list Republike Slovenije* 30/06, Ljubljana, str. 3125–3138; 51/14, str. 5743–5750.

ZAKON O VARSTVU KULTURNIH SPOMENIKOV IN PRIRODNIH ZNAMENITOSTI V LJUDSKI REPUBLIKI SLOVENIJI (1948). – *Uradni list Ljudske republike Slovenije* 5/23, Ljubljana, str. 213–214.

ZAKON O ZBIRANJU, ČUVANJU IN RAZDELJEVANJU KNJIG IN DRUGIH KULTURNO ZNANSTVENIH IN UMETNIŠKIH PREDMETOV, KI SO POSTALI DRŽAVNA LAST PO ODLOKU ANTIFAŠISTIČNEGA SVETA NARODNE OSVOBODITVE JUGOSLAVIJE Z DNE 21. NOVEMBRA 1944 (1945). – *Uradni list Demokratske federativne Jugoslavije* 1/36, Beograd, str. 299.

ZELINKA, Darinka (1963), *Koptske tkanine v Narodnem muzeju v Ljubljani*. – Situla 6, Ljubljana.

ZGAGA, Višnja (1987), Brončana doba u Sloveniji. Narodni muzej Ljubljana, 13. maj–31. oktober 1987. Arkade. – *Arheo* 6, str. 42–43.

ZIMMERMANN, Paul (1904), Haarmann, Friedrich Ludwig. – *Allgemeine Deutsche Biographie* 49, Leipzig, str. 690–692.

ZWITTER, Fran (1935), Vprašanje naših arhivov. – *Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo* 16, str. 85–88.

ZWITTER, Fran (1940), Društveni vestnik. – *Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo* 21, str. 129–148.

ZWITTER, Fran (1954), Dragotin Lončar. In memoriam. – *Zgodovinski časopis* 8/1–4, str. 181–191.

ŽABOTA, Barbara (2011), *Kongresni trg. Zgodovina prostora do razpada Avstro-Ogrske*. – Umetnine v žepu 4, Ljubljana.

ŽABOTA, Barbara (2021), Kongresni spomenik v Ljubljani. – *Kronika* 69/1, str. 181–182.

ŽAGAR, Janja (2004), *Pokrivala. Zbirka Slovenskega etnografskega muzeja / Headwear. The Collection of the Slovene Ethnographic Museum*. – Knjižnica Slovenskega etnografskega muzeja 9, Ljubljana.

ŽARGI, Matija (1980), Alegorije na glavnem vhodu v Narodni muzej. – *Zbornik posvečen Stanetu Gabrovcu ob šestdesetletnici* (ur. Marjan Blažon idr.), Situla 20/21, Ljubljana, str. 515–518.

ŽARGI, Matija (1981), *Kositer na Slovenskem. Obrt in izdelki*. – Ljubljana.

ŽARGI, Matija (1983), Oris stavbene zgodovine in opreme. – *Narodni muzej v Ljubljani* (ur. Peter Petru, Matija Žargi), Kulturni in naravni spomeniki Slovenije. Zbirka vodnikov 123, Maribor, str. 22–38.

ŽARGI, Matija (1993a), *Bitka pri Sisku. 1593–1993*. – Ljubljana.

ŽARGI, Matija (1993b), Iz gradbene zgodovine Narodnega muzeja. – *Varstvo spomenikov* 35, str. 18–24.

ŽARGI, Matija (1994), Arhiv Narodnega muzeja kot vir za kulturnozgodovinsko gradivo. – *Argo. Časopis slovenskih muzejev* 36–37, str. 75–79.

ŽARGI, Matija (2009), Regulacija Ljublanice. – *Ljubljanica – kulturna dediščina reke* (ur. Peter Turk idr.), Ljubljana, str. 163–167.

ŽIGON, Andreja (1982), *Cerkveno stensko slikarstvo poznega XIX. stoletja na Slovenskem*. – Celje.

ŽIGON, Andreja (1984), Janez Wolf (1825–1884). Ob stoletnici smrti. – *Zbornik za umetnostno zgodovino*, n. v. 20, str. 77–84.

ŽIGON, Andreja (1986), Wolf, Janez. – *Slovenski biografski leksikon* 14, Ljubljana.

ŽIGON, Andreja (1990), Historizem. Slikarstvo. – *Enciklopedija Slovenije* 4, Ljubljana, str. 29–30.

ŽIGON, Andreja (1999), Treo, Viljem. – *Enciklopedija Slovenije* 13, Ljubljana, str. 325.

ŽITKO, Sonja (1989), *Historizem v kiparstvu 19. stoletja na Slovenskem*. – Ljubljana.

ŽITKO DURJAVA, Sonja (1990), Historizem. Kiparstvo. – *Enciklopedija Slovenije* 4, Ljubljana, str. 28–29.

ŽMUC, Irena (2015), Mestni muzej za duhovno in narodno prestolnico Ljubljano. Ob 80-letnici ustanovitve Mestnega muzeja Ljubljana 1935–2015. – *Kronika* 63/2, str. 319–336.

ŽONTAR, Jože, ur. (1965), *Vodnik po arhivih Slovenije*. – Ljubljana.

ŽONTAR, Jože (1968), Deželni arhiv v Ljubljani pred letom 1918. – *Kronika* 16/3, str. 151–160.

ŽONTAR, Jože (1969), Načrti za ustanovitev državnega arhiva v Ljubljani pred prvo svetovno vojno. – *Kronika* 17/1, str. 24–27.

ŽONTAR, Jože (1987), Arhiv. – *Enciklopedija Slovenije* 1, Ljubljana, str. 112–119.

ŽONTAR, Jože (1988), Delovanje Centralne komisije za umetnostne in zgodovinske spomenike in Arhivskega sveta ter arhivi na Kranjskem. – *Arhivi* 11/1–2, str. 22–26.

ŽONTAR, Jože (1995a), Zgodovina arhivistike na Slovenskem. – *Arhivi* 18/1–2, str. 13–17.

ŽONTAR, Jože (1995b), Petdeset let Arhiva Republike Slovenije. – *Arhivi* 18/1–2, str. 119–120.

ŽONTAR, Jože (2003), *Arhivska veda v 20. stoletju*. – Ljubljana.

ČASOPISI

Akademski glas, 1935.

Amtsblatt zur Laibacher Zeitung, 1851.

Annalen der kaiserl. königl. Landwirthschafts-Gesellschaft in Laibach, 1827, 1830.

Carniolia, 1842.

Delo, 2005.

Dom in svet, 1895.

Edinost, 1883, 1887, 1888.

Gorenjec. Politichen in gospodarski list, 1905.

Illyrisches Blatt, 1827, 1830, 1831, 1832, 1833, 1834, 1836, 1837, 1838, 1839, 1841, 1842, 1843, 1849.

Ilustrirani Slovenec, 1926.

Intelligenz-Blatt zur Laibacher Zeitung, 1826.

Jugoslavija, 1921.

Jutro, 1928, 1931, 1932, 1935.

Kais. Königl. Schlesische Troppauer-Zeitung, 1818.

Kmetijske in rokodelske novice, 1848, 1850, 1866, 1883, 1887, 1888.

Laibacher Wochenblatt, 1883, 1885, 1888, 1889.

Laibacher Zeitung, 1831, 1852, 1883, 1885, 1886, 1887, 1888.

Ljubljanski list, 1884, 1885.

Ljubljanski zvon, 1885, 1886, 1888.

Novice gospodarske, obrtniške in narodne, 1888.

Oesterreichisch-Kaiserliche privilegirte Wiener Zeitung, 1823.

Slovenec, 1883, 1885, 1886, 1888, 1889, 1898, 1921, 1935.

Slovenski narod, 1881, 1883, 1884, 1885, 1887, 1888.

Tagepost, 1866.

Zgodnja Danica, 1904.

<http://nmslike.nms.si/>
<http://www.architektenlexikon.at/de/144.html>
<https://www.friedmund-hueber.at/FGMA19a.pdf>
<https://www.mariborart.si/osebnost/-/article-display/adolf-wagner>
<https://gw.geneanet.org/rfonda?lang=en&p=antonio&n=treo>
<https://maechtekongresse.acdh.oeaw.ac.at/pages/index.html>
<https://pragitecture.eu/wp-content/uploads/2011/11/narodni-2232-national-theatre.jpg>
https://reader.digitale-sammlungen.de/de/fs1/object/display/bsb10799136_00018.html
<https://vazcollections.si/>
<https://woerterbuchnetz.de/?sigle=DWB#1>
<https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/AKL/html>
<https://www.dlib.si/>
<https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-SNFGKU3R/c3fbed9-e836-4205-96db-9d46ae5ea67a/PDF>
<https://www.etno-muzej.si/sl/digitalne-zbirke/zimnata-sita>
<https://www.gov.si/drzavni-organi/organi-v-sestavi/arhiv/o-arhivu-republike-slovenije/>
<https://www.gov.si/drzavni-organi/organi-v-sestavi/arhiv/o-arhivu-republike-slovenije/center-za-restavriranje/>
<https://www.gov.si/drzavni-organi/organi-v-sestavi/arhiv/o-arhivu-republike-slovenije/slovenski-filmski-arhiv/>
<https://www.gov.si/teme/arhivsko-gradivo/>
<https://www.gov.si/teme/slovenski-elektronski-arhiv/>
<https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/projekt-e-arh-si/>
<https://www.gov.si/zbirke/storitve/narocanje-in-uporaba-arhivskega-gradiva/>
<https://www.gov.si/zbirke/storitve/razstave-arhiva-republike-slovenije/>
<https://www.gov.si/zbirke/storitve/zalozba-arhiva-republike-slovenije/>
<https://www.parlament.gv.at/WWER/PARL/J1848/Ovjiazh.shtml>
<https://www.rtv slo.si/kultura/razstave/nms-na-metelkovi-od-igrac-do-impresionistov/157420>
<https://www.slovenska-biografija.si/>
<https://www.termania.net/slovarji/95/slovenski-medicinski-slovar>
<https://www.theatre-architecture.eu/si/db/?theatreId=249>
<https://www.wikidata.org/wiki/Q767823>